

Silje Louise Dahl

Ein forskjell som gjer ein forskjell?

Forteljingar om cannabisbruk

Avhandling for graden philosophiae doctor

Trondheim, mars 2015

Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet
Fakultet for samfunnsvitskap og teknologileiing
Institutt for sosiologi og statsvitskap

NTNU

Noregs teknisk-naturvitskapelege universitet

Doktoravhandling for graden philosophiae doctor

Fakultet for samfunnsvitskap og teknologileiing
Institutt for sosiologi og statsvitskap

© Silje Louise Dahl

ISBN 978-82-326-0790-7 (trykt utg.)
ISBN 978-82-326-0791-4 (elektr. utg.)
ISSN 1503-8181

Doktoravhandlingar ved NTNU, 2015:65

Trykt ved NTNU grafisk senter

Forord	5
Samandrag	7
Summary in English	9
1. Introduksjon	13
Sosialt integrerte cannabisbrukarar sine forteljingar om cannabisbruk.....	14
Cannabis i kontekst: Problemfokus og samfunnsdebatt.....	17
Mediedebatten om cannabis og legalisering	20
Normaliseringsdebatten og utbreiing av cannabisbruk i Noreg	22
Prosjektet mitt.....	27
2. Teoretiske perspektiv: Subkultur, narrativ, identitet og kjønn	29
Cannabis som subkultur	30
Ei narrativ tilnærming til forteljingar om cannabisbruk.....	34
Kva kan personlege narrativ fortelje oss noko om?	38
Identitet som forteljing	39
Konstruksjon av kjønn i subkulturar.....	43
3. Forskingsmetode og data	47
Inklusjonskriterium	47
Rekrutteringsstrategi	48
Datagrunnlag – kven er deltakarane?	50
Om intervju	52
Transkribering, sitering og transparens	53
Analysearbeidet	55
Frå sorteringsbasert koding til empirinær koding, og til kategorisering.....	56
Utfordringar med å kombinere to datasett og å bruke data samla inn av andre.....	58
Nokre kommentarar om validitet og reliabilitet	61
4. Fire ulike inngangar for å forstå tydingane av cannabisbruk	65
Artikkel 1: Negotiating identities: patterns of self-presentations among socially integrated cannabis users.....	65
Artikkel 2: Remaining a user while cutting down: the relationship between cannabis use and identity	70
Artikkel 3: Female cannabis users and new masculinities: the gendering of cannabis use....	73

Artikkel 4: Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning	76
Samling av trådane.....	78
Referanseliste	81
Artikkel 1:	89
Negotiating identities: Patterns of self-presentations among socially integrated cannabis users	89
Artikkel 2:	109
Remaining a user while cutting down: The relationship between cannabis use and identity	109
Artikkel 3:	121
Female cannabis users and new masculinities. The gendering of cannabis use	121
Artikkel 4:	139
Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning	139
Vedlegg.....	161

Forord

Avhandlinga hadde ikkje vore mogleg å skrive utan dei 25 unge vaksne som tok seg tid til og våga å fortelje meg om sine opplevingar med cannabis. Eg er svært takksam for at de delte historiene dykkar med meg og bidrog til at eg fekk eit så rikt og spanande intervjumateriale! Samstundes må eg takke kontaktane mine som hjelpte meg å nå ut til intervjudeltakarane – den hjelpa var heilt uvurderleg! Tusen takk!

I arbeidet med avhandlinga er det ei rekkje personar som på ulike måtar har vore til hjelp. Aller først vil eg takke Sveinung Sandberg som kom inn som medrettleiar hausten 2013, og som bidrog til at skrivinga skaut fart og vart gøy igjen. Det har vore svært lærerikt å skrive i lag med ein som kan forskingsfeltet så godt og som er ein meister i det handverket artikkelskriving er! Sveinung er eit førebilete; fagleg sterk, stor arbeidskapasitet, ryddig, engasjert og med godt utvikla akademisk empati! Eg håper vi får sjansen til å jobbe saman fleire gongar!

Takk til rettleiaren min ved NTNU, Aksel Tjora, for gode faglege innspel, refuseringshumor og stødige optimisme på vegne av arbeida mine. Og takk for råda om å sikte høgt i tidsskriftjungelen! Takk til min gode kollega og medrettleiar i Volda, Kåre Heggen, som har vore tilgjengeleg gjennom heile avhandlingsløpet og som hjelpte meg å lande analysen i det som vart artikkel 1. Takk til Willy Pedersen og Jan Inge Sørbø for at de har lest og kommentert delar av avhandlinga. Jan Inge skal også ha takk for gode faglege og ikkje-så-faglege samtalar! Takk til Ulla Sjøfteland Lie for transkribering og til Susan Lynn Erdmann som språkvaska ein av artiklane. Tusen takk til Berit Skog som var rettleiar i ei tidleg fase av prosjektet og som har halde fram som heilagjeng på sidelinja.

Takk til Johanne Yttri Dahl og Synnøve Hedemann Amdam for lesing og deling av tekstar, og for bearbeiding av små og store frustrasjonar! Her må også Kristin Kibsgaard Sjøhelle nemnast særleg. Kva skulle eg gjort utan dykk?! Alle kollegaene på Lettbygget fortener takk for eit kjempefint arbeidsmiljø og for klokkeetru på prosjektet

mitt. Takk til Institutt for sosialfag for kontinuerleg støtte og stor rausheit i innspurten. Eg er heldig som har ein slik arbeidsplass! Hallgerd, Bente, Lone og Ane – takk!

Tusen takk til foreldra mine, Ingeborg Øye Dahl og Harald Dahl, som *alltid* stiller opp, enten det gjeld korrekturlesing eller barnepass. Til sist den største takka; til dei kjekke karane mine, Kjetil, Eirik og Håvard. Det er godt å ha ein kjærast som veit kva arbeidet med ei doktorgrad handlar om, og to fine små som får oss til å tenkje på heilt andre ting enn jobb. Tusen takk for tolmodet – og for at de ikkje har latt meg føle at det er noko å takke for!

Volda, september 2014

Silje Louise Dahl

Samandrag

Denne avhandlinga bidreg til kunnskap om ei gruppe rusmiddelbrukarar og eit tema som det har vore mindre fokus på i forskinga; sosialt integrerte cannabisbrukarar som har redusert eller avslutta bruken av cannabis utan å vere i kontakt med behandlingsapparatet. Gjennom fire artiklar utforskar eg dei sosiale og kulturelle betydingane av cannabisbruk både for individa og i den norske konteksten. Analysane i tre av artiklane byggjer på kvalitative intervju med 25 unge vaksne som har brukt cannabis over fleire år, og som har trappa ned på bruken eller slutta. I den fjerde artikkelen er datagrunnlaget utvida med 12 intervju med kvinnelege cannabisbrukarar frå ein studie av Sveinung Sandberg og Willy Pedersen (2010).

Gjennom å undersøkje unge vaksne sine forteljingar om kva det inneber å bruke og å slutte å bruke cannabis, ønskjer eg både å vise korleis forteljingar om cannabisbruk er viktig for identitetsdanning og å seie noko om korleis cannabisbruk vert sett på i det norske samfunnet. I avhandlinga vert identitet forstått som skapt gjennom forteljingane vi fortel om oss sjølve og forholda våre til andre, og korleis andre møter desse forteljingane. Forteljingane hjelper oss å skape samanheng mellom hendingane i liva våre og å gjere oss sjølve forståelege – for oss sjølve og for andre. Også forteljingar om eigen cannabisbruk er del av dette arbeidet, og i framstillinga bruker individa kulturelt tilgjengelege forteljingar om cannabisbruk; mulige måtar å snakke om cannabis på i den aktuelle konteksten.

Cannabisbruk er ein mangetydig og kompleks ressurs for identitetsarbeid. På den eine sida er bruken knytt opp til ei forteljing om illegal rusbruk som risikofylt og kopla til avhengigheit og marginalisering. På den andre sida er cannabisbruk kopla til eit subkulturelt repertoar av forteljingar, der bruken symboliserer slike eigenskapar som openheit, sjølvstende og at ein ikkje er konservativ og "satt".

Eit av dei viktige bidraga i avhandlinga er analysen av cannabisbruk som kopla til maskulinitet. Vi argumenterer for at cannabisbruk er kopla til ei form for maskulinitet

som idealiserer det å vere ung, fri og uavhengig, medan det å vere etablert, lydig og konform vert sett ned på. Dette er ei mjukare, meir likestillingsorientert og ikkje-konkurransseprega form for maskulinitet enn det som er skildra i andre ruskulturar, og den kan lettare praktiserast av kvinner også. Likevel merker kvinnelege cannabisbrukarar seg ut og vert spesielt synlege fordi cannabisbruk er koda som maskulint og dermed vert oppfatta som atypisk handling for medlemmar av den kvinnelege kjønnskategorien. Dette kan forklare kvifor kvinner i hovudsak gjorde meir tradisjonelle feminitetar i sine forteljingar om cannabisbruk, ved å plassere seg i meir perifere posisjonar i cannabisbrukande fellesskap og å gjere cannabisbruk mindre sentralt i sjølvforteljingane enn det mange menn gjorde.

Eit anna viktig bidrag er identifiseringa av den sentrale forteljinga om cannabisbruk som eit harmlaust og behageleg rusmiddel som kan brukast av dei aller fleste på kontrollerte måtar, og analysen av kva for funksjon denne forteljinga har. Det å uttrykke at ein ønskjer å redusere eller avslutte bruken inneber eit brot med denne forteljinga, og det kan også bli forstått som ein kritikk mot rusmidlet og andre sin bruk av det. Det ligg såleis ei binding i denne forteljinga som kan gjere det vanskeleg å snakke om å slutte og å faktisk slutte for dei som ønskjer det.

Samtidig viser studien at deltakarane har redusert cannabisbruken, sjølv om dei framleis støttar forteljinga om cannabis som harmlaust og behageleg. Dette ser eg som eit uttrykk for at endra praksis ikkje nødvendigvis inneber vesentlege endringar i sjølvforteljingane. Deltakarane held fast på dei positivt ladde forteljingane om ikkje-konvensjonalitet sjølv når dei (nesten) ikkje brukar lenger og går inn i meir tradisjonelle livsstilsprosjekt med etablering av familie og fulltidsarbeid. Dette gjer dei ved å halde fram med å bruke litt, eller halde muligheita opa for at dei kan kome til å bruke cannabis igjen på eit seinare tidspunkt. Dette peikar også mot at fortolkande studiar retta inn mot å forstå korleis forteljingar om rusmiddelbruk vert konstruert og kva for funksjonar dei har er viktige for forståinga av avhengigheit og korleis ein jobbar med rusproblematikk. Slike perspektiv bidreg til å leggje ut fleire nyansar enn det dei biokjemiske og medisinske modellane kan tilby.

Summary in English

This dissertation contributes to our knowledge about a group of drug users and a topic that have received little attention in previous research; socially integrated cannabis users who have either quit or reduced their use of cannabis without being in contact with the drug treatment system. Through four articles, I investigate the social and cultural meanings of cannabis use both for the individuals and in the Norwegian context. The analyses in three of the articles are based on qualitative interviews with 25 young adults who have used cannabis extensively for several years, but who for various reasons have begun to readjust their use. In the fourth article, the data material is extended by 12 interviews with female cannabis users from a study by Sveinung Sandberg and Willy Pedersen (2010).

By investigating young adults' stories of what it means to use and to stop using cannabis, I aim at showing how stories about cannabis use are important for the construction of identity and how cannabis use is regarded in the Norwegian society. In this dissertation, identity is defined as being constructed through the stories we tell about ourselves and our relationships to others, and through other people's responses to our stories. Our stories help us construct coherent connections among life events and render ourselves intelligible. Still, we cannot tell any story about ourselves. We have to make use of the stories that are culturally available in the actual context. This is also the case for stories about cannabis use; individuals make use of a cultural repertoire of possible stories when talking about their own cannabis use.

Cannabis use constitutes a complex and equivocal resource for identity work. On the one hand, cannabis use is bound up with a story of illegal drug use as risky, linked to addiction and marginalization. On the other hand, cannabis use is surrounded by a subcultural repertoire of stories, in which use symbolizes such qualities as openness, independence and not being conservative.

One of the main contributions in this dissertation is the analysis of cannabis use as associated with masculinity. We argue that cannabis use is linked to a version of masculinity that idealizes being young, free and independent, whilst being settled, dutiful and obedient was devalued. This masculinity differs from the forms described in relation to other drug cultures because it is less competitive, more egalitarian and emphasizes gender equality. This kind of gendering is more open to female enactments of masculinity. Still, female cannabis users were described as remarkable in a manner that men were not. The male users were 'normal users'; they were inconspicuous because they belonged to the majority. Female users, on the other hand, were noticed because they were "out of place" They were assessed as women who used cannabis—whether this was positively sanctioned or not. This may explain why female users' main approach to cannabis use was the enactment of more traditional femininities. It may also explain why women tended to talk of cannabis use as less important to them than many of the male users did.

Another important contribution of this dissertation is the analysis of cannabis users as constituting a performance team, cooperating to maintain the story of cannabis as a harmless and pleasurable drug that can be used by most people in a controlled manner. To talk of a desire or a need to quit or cut down is to jeopardize this story. Communicating that you have quit cannabis—or that you want to do so—might be read as a desire to disown your previous way of life, and as a critique of fellow cannabis users. Cessation thus becomes a betrayal to your identity and to your friends who use cannabis.

Still, the participants in this study have reduced their cannabis use, even if they continue to support the story of cannabis as harmless and pleasurable. This indicates that altered practice is not necessarily followed by substantial changes in individuals' identities. The participants hold on to their stories about non-conventionality even when they have quit or almost quit using cannabis and entered more traditional lifestyle frameworks including setting up a family and taking up full-time work. They do

this by insisting that they still smoke occasionally or might do so in the future. This suggests that interpretative studies directed at understanding how stories about drug use are constructed and what functions they serve are important for the understandings of addiction and drug treatment practices. These perspectives contribute to lay out different nuances to these phenomena than what the biochemical and medical perspectives can offer.

1. Introduksjon

Det er jo et signal om at man ikke følger alle regler, liksom. (..) Det er jo et brudd – fordi det ikke er lov – med det folk vil oppfatte som det seriøse, den lovlydige borgeren. Det sier jo at jeg ikke er det. (..) Og folk vet det jo hvis de kjenner meg godt, men de fleste vet det jo ikke. (..) Det er jo ikke en del av min identitet som jeg kan flagge, siden det er ulovlig og siden det kan være direkte farlig i forhold til yrket mitt. Det kan ramme meg profesjonelt. Og de tingene der er jo viktig for meg; å holde de to verdenene adskilt. Men sånn inne i meg så er det helt sikkert en del av en identitet som synes det er bra – eller som gir meg litt kred for å være litt utenfor boksen. Uten å være sånn hasjmisjonær. Men jeg synes jo at det er greit, samtidig som jeg er veldig ydmyk på at det er ikke noen edel sak. Det er liksom bare en dårlig uvane som man kan like. Og det er noe jeg kunne gitt opp for en bedre verden, liksom! Hehe.

Temaet for denne avhandlinga er cannabisbruk blant unge vaksne i Noreg og siktemålet er å utforske meiningsdimensjonen ved cannabisbruk. Cannabisbruk representerer eit brot med gjeldande lovverk og, som Selma seier i sitatet ovanfor, symboliserer det i tillegg eit brot med "det seriøse" og viser at ein er "litt utenfor boksen". Cannabisbruk høyrer til ei anna verd enn den "den lovlydige borgeren" og den profesjonelle arbeidstakaren høyrer til. For mange er cannabisbruk eit slikt brot med livet innanfor A4-formatet og det er del av ei aktiv distansering frå og søken etter meining i "livet langt fra rekkehuset" som Ivar Frønes (2004: 42) har formulert det.

Cannabisbruk har somme tider blitt snakka om som det perfekte opprøret (Sandberg & Pedersen 2010). Cannabisbruk er på den eine sida ein effektiv måte å opponere mot normalsamfunnet sine oppfatningar av akseptabel rusbruk på, og bruken er vevd inn i førestillingar om ikkje-konformitet og opprør, medan det på den andre sida ofte ikkje har særleg store negative konsekvensar for den enkelte. Cannabisbruk tilbyr dermed ein effektiv måte å markere seg som annleis enn "A4-borgaren", "flinkisane", "strebarane" og "satte", "kjedelege" vaksne. Det kan vere ein måte å vise seg sjølv og andre at ein "ikkje fylgjer alle reglar", "gjer sine eigne val" og "tør å dra på litt". For mange cannabisbrukarar er denne distanseringa frå rekkehuset viktig (sjå t.d. Sandberg 2013, Sandberg & Pedersen 2010).

I forteljingane til dei som vart intervjua i doktorgradsprosjektet mitt synest likevel denne distanseringa først og fremst symbolsk – og sterkt avgrensa. Livsvala til deltakarane skilde seg lite frå "det vanlege"; dei tok utdanning, var i jobb, hadde sambuar og dei venta barn. For mange ligg det også ei dobbeltheit i forholdet til cannabis. Som Selma framhevar i sitatet over, må ikkje cannabisbruk gjerast for viktig eller få for stor plass i livet og i sjølvpresentasjonen. I konkurranse med andre, viktigare saker var Selma villig til å gje det opp, og ho ville ikkje bli sett på som "hasjmisjonær". Ho understreka også at ho såg at cannabisbruk kunne vere belastande for andre, sjølv om ho ikkje opplevde at det var det for henne, og at økonomien knytt til cannabis var "skitten og ikke bra". For ein del var derfor cannabisbruk noko dei gjorde "med motvilje iblanda", sjølv om dei hadde stor glede av bruken. I mange av forteljingane var cannabis eit krydder som tilførte eit element av spenning og distinksjon i historia om livet deira. Cannabisbruk utgjer derfor ein kompleks og tvetydig ressurs for identitetsdanning.

Sosialt integrerte cannabisbrukarar sine forteljingar om cannabisbruk

Deltakarane i denne studien er unge vaksne mellom 23 og 40 år som har brukt cannabis over fleire år. Deltakarane sine forteljingar passa tidvis godt innanfor ramma av "rekreasjonell bruk", eit omgrep som i litteraturen vanlegvis blir brukt om sporadisk eller periodisk tilbakevendande bruk knytt til fritid og uteliv. Omgrepet inneber også at rusmiddelbruken skal vere knytt til "nyting" og ikkje verke inn på korleis brukaren fungerer i majoritetssamfunnet (Ravn 2012: 21). I andre delar av forteljingane liknar bruken meir på motsatsen til rekreasjonell bruk; "problematisk bruk", som er kopla til manglande kontroll og avhengigheit. Cannabisbruken deira, samt fylgjene og forståingane deira av den har vore skiftande. Å velje eitt av desse omgrepa som karakteristikk på heile brukarkarrierene deira ville vore problematisk, fordi det dekkjer over variasjonen i erfaringar over tid (sjå også Shildrick 2002). Eg har i staden valt å karakterisere deltakarane med eit omgrep som handlar om den sosiale posisjonen deira; dei er sosialt integrerte cannabisbrukarar (Rødner 2005, Sznitman 2007b). Dette

inneber at deltakarane fylte tre kriterium: Dei var 1) i jobb eller under utdanning og hadde legal inntekt, eit strukturert kvardagsliv og permanent bustad, 2) ikkje i kontakt med behandlingssystemet grunna rusbruken sin, og 3) viss dei brukte illegale rusmiddel på intervjutidspunktet, skjedde dette på fritida og ikkje i samband med jobb eller studiar (sjå Rødner 2005, Sznitman 2007b).

Sosialt integrerte brukarar av illegale rusmiddel er ei gruppe som vanlegvis ikkje er i fokus i rusforskinga, og det har også vore relativt lite forskning på dei kulturelle sidene ved cannabisbruk både i Noreg og internasjonalt (Pedersen 2009). Forskingsfokuset har gjerne vore på risikofaktorar for å begynne å bruke cannabis og for å utvikle problem (sjå t.d. gjennomgangen i Verweij et al. 2010) og på skadeverknader av bruk (sjå t.d. Bretteville-Jensen 2013, EMCDDA 2012, Moore et al. 2007), medan det har vore forska mindre på kva bruken betyr for dei som bruker stoffet; på kva meining cannabisbruk har. På same måte som for vanlege sigarettar, kan ein forstå det å røyke cannabis som ein måte å kommunisere gjennom symbol, og som eit middel for å forstå og fortolke seg sjølv. I eit slikt perspektiv vert det interessant å undersøkje cannabis som eit kulturelt objekt meir enn som eit helse- eller risikoobjekt (sjå Ioannou 2003).

Eg undersøker korleis unge vaksne som er erfarne, sosialt integrerte cannabisbrukarar, men som ikkje bruker eller ikkje bruker like mykje lenger, snakkar om cannabisbruken sin. Bakgrunnen for å velje å studere cannabisbrukarar som har redusert bruken eller slutta, var todelt. For det første vart eg oppteken av at det i forskingsfeltet syntest å vere ei semje om at dei fleste som har prøvd cannabis sluttar å bruke stoffet i slutten av 20-åra eller starten av 30-åra (sjå Room et al. 2010: 4-5), men at det var få studiar som gav innsikt i kva som låg bak ei slik endring. Det at mange sluttar i ung vaksen alder vert sett i samanheng med dei større rolleendingane mange går gjennom i den perioden, slik som å verte fulltidsarbeidande, etablere seg med ein livspartner og få barn (Bachmann et al. 1997, Chen & Kandel 1995). Få har likevel studert korleis dette skjer, og det blir framheva at vi har bruk for meir kunnskap om faktorane som fører til at cannabisbrukarar sluttar (Ellingstad et al. 2006, EMCDDA 2007, Terry et al. 2007). Eg

vart særleg oppteken av at det mangla forteljingar frå brukarane om kvifor dei reduserte bruken sin og kva dette betydde for dei.

For det andre er eg særleg interessert i identitetsforteljingar knytt til cannabisbruk. Eg forventar at dei som hadde røykt mykje, men som hadde trappa ned eller slutta, ville vere i ein mellomposisjon der forhandlingar om identitet vart særleg tydeleg, og at dei ville fortelje om cannabisbruken sin både frå eit innanfrå- (som cannabisbrukar) og eit utanfrå-perspektiv (som ikkje-brukar). Det å vere ung vaksen er for dei fleste også ein mellomposisjon; ein periode med mange overgangar. Mange vil til dømes avslutte studiane, etablere seg i arbeidsmarknaden, etablere meir permanente relasjonar til partner og få barn. I fasar prega av mange overgangar, blir identitetsarbeidet med kven ein er, kven ein har vore og kven ein vil verte, særleg viktig (Giddens 1991). Unge vaksne som ikkje røyker (like mykje) cannabis lenger, er dermed ei særleg interessant gruppe for å utforske meiningsdimensjonen ved cannabisbruk.

Det empiriske grunnlaget for avhandlinga er 25 intervju med unge vaksne som har brukt cannabis over fleire år, og som har trappa ned på bruken eller slutta.

Datagrunnlaget i artikkel 3 er utvida med 12 intervju med kvinnelege cannabisbrukarar frå studien til Sveinung Sandberg og Willy Pedersen (2010). Eg vil gjere grundig greie for datamaterialet i metodekapitlet (kapittel 3). Dei fire artiklane har ulike tyngdepunkt og bidreg på ulike måtar til ei utvida forståing av kva dei sosiale og kulturelle betydingane av cannabisbruk kan vere; for individet og i kontekst. Eg undersøker temaet empirisk, gjennom kvalitative intervju, og analytisk, med ulike teoretiske perspektiv i artiklane. Prosjektet mitt høyrer såleis til innanfor den empirisk orienterte fortolkande sosiologien.

Individuelle forteljingar om eit liv er viktige fordi individa gjev liva sine narrativ form for å forstå seg sjølve, og fordi individuelle forteljingar er vevde inn i forteljingar på samfunnsnivå. For å forstå samfunnet, eller ein del av samfunnet, må ein finne ut kva for repertoar av legitime forteljingar som finst om eit fenomen og korleis desse har blitt konstruerte. Slike repertoar kan ein få tilgang til gjennom individ sine forteljingar

om sine liv (e.g. Czarniawska 2004a, Gubrium & Holstein 2009, Järvinen 2001, Loseke 2007). Dette inneber at forteljingar om einskildindividet sine erfaringar med å vere ein som har brukt mykje cannabis også fortel noko om synet på og statusen til cannabis på makronivå. Forteljingane er skapt i interaksjon med andre forteljingar i konteksten, slik som forskingsbaserte og folkelege forteljingar om skadeverknader ved cannabisbruk og om særtrekk ved dei som brukar stoffet, forteljingar om den legale statusen til cannabis og om folk sine haldningane til denne. I det neste delkapitlet teiknar eg derfor opp nokre sentrale trekk ved den nasjonale konteksten intervjuar vert gjort innanfor. Først vil eg gå kort igjennom nokre hovudtrekk i helseretta cannabisforskning og kontroversar som vert diskuterte på det feltet, fordi denne forskinga representerer nokre av dei forteljingane om cannabis som intervjudeltakarane sine forteljingar relaterer seg til. Av same grunn vil eg gjere kort greie for den norske mediedebatten om legalisering av cannabis dei siste åra og debatten om normaliseringstenen blant forskarar på feltet.

Cannabis i kontekst: Problemfokus og samfunnsdebatt

Cannabisbruk er noko mange meiner mykje om, og "sanningane" om stoffet og brukarane er mange og motstridande. Cannabisbruk er interessant både som kulturuttrykk, identitetsmarkør og risikoobjekt. Dei seinare åra har den faglege interessa for cannabisbruk auka i mange europeiske land, både blant forskarar og i behandlingfeltet (sjå t.d. Bretteville-Jensen 2013, EMCDDA 2013, Room et al. 2010, Sznitman et al. 2008). Innanfor helse- og behandlingfeltet er det primært interesse for cannabis som eit risikoobjekt, medan denne avhandlinga i hovudsak rettar seg mot dei to første dimensjonane. Eg vil likevel skissere kort litt av den forskinga som rettar seg mot helseeffektar av cannabisbruk, fordi ulike førestillingar og kunnskap om samhengane mellom cannabisbruk og helse er ein viktig del av brukarar og ikkje-brukarar sine oppfatningar av cannabis og av cannabisbrukarar.

I samanlikning med andre psykoaktive stoff, vert cannabis vurdert som mindre skadeleg enn mange andre stoff, til dømes alkohol (Nutt et al. 2010, Room 2014). Cannabis er mindre giftig enn dei fleste andre stoff som vert brukt for å få ei rusoppleving, og faren for overdose er minimal (Room et al. 2010: vii). Likevel er det ein del helse- og sosiale problem knytt til cannabisbruk (Bretteville-Jensen 2013, Room et al. 2010), og nest etter alkohol, er det i mange land cannabis som oftast vert oppgitt som hovudproblemet blant dei som søker rusbehandling (Room 2014). Meir enn halvparten av dei europeiske landa, også Noreg, har i seinare år etablert behandlingstilbod retta direkte mot cannabisbrukarar, og i mange vestlege land søker stadig fleire behandling for cannabisrelaterte problem (EMCDDA 2013, Hall & Degenhardt 2010).

Ei samanfatting av alle tidlegare publiserte studiar av cannabisstyrke viser at innhaldet av rusgivande stoff i cannabisprodukt er i endring. THC (delta-9-tetrahydrocannabinoidar) er ein av dei cannabinoidane det er mest av i cannabisplanta, og det er denne som er hovudansvarleg for ruseffekten. I viltveksande planter vil THC-innhaldet vanlegvis vere på nokre få prosent, og det er om lag like mykje av ein annan cannabinoid, CBD (cannabidiol). CBD bidreg ikkje til rusverknad, men dempar i staden uønskete effektar, slik som tankeforstyrringar, psykotiske symptom, angst og negative effektar på hukommelse (Bachs & Tuv 2013). THC-nivået i cannabisprodukt har auka dei siste ti åra, medan innhaldet av CBD ikkje har auka tilsvarande (Cascini 2012). Høgare THC-nivå og ubalanse mellom THC og CBD vert nemnt som ei mulig forklaring på auken i rapporterte cannabisrelaterte problem dei siste åra (Bachs & Tuv 2013).

Ei stor utfordring i tolkinga av epidemiologiske studiar er at cannabisbruk korrelerer med bruk av andre stoff som har negative helseeffektar, slik som alkohol og tobakk. Generelt kan ein seie at di meir cannabis ein person bruker, di meir sannsynleg er det at personen bruker andre legale og illegale stoff. Dette gjer det vanskeleg å kunne seie sikkert at enkelte av helseskadane ein cannabisbrukar har, skuldast cannabisbruk (Hall 1999 i Room et al. 2010: 24-25). Innanfor helsefeltet er ein mellom anna bekymra for

samanhengen mellom cannabisrøyking og lungekreft, komplikasjonar i luftvegane, høgare hjarterytme som er kopla til hjarte- og karsjukdom og avhengigheit (Bretteville-Jensen 2013, Room et al. 2010). Mest merksemd er det likevel på koplinga mellom cannabisbruk, kognitive skadar og psykiske lidingar. At "tunge" brukarar har utfordringar i høve verbal læring, minne og merksemd, er av dei mest konsistente funna, men forskarane er ikkje samde om årsakene til desse samhengane. Debatten dreiar seg om kor vidt desse utfordringane skuldast ruseffekt som heng igjen over lang tid, abstinenseffektar eller gradvise endringar i hjernen som fylgje av opphoping av THC over tid. Det er også usikkert om endringane er reversible (Room et al. 2010: 30).

Av mulige psykiske skadeverknader av cannabisbruk, har særleg psykotiske lidingar fått stor merksemd (Macleod & Hickman 2010a). Samanhengen mellom cannabisbruk og akutte, psykotiske symptom er godt dokumentert. Det er også godt dokumentert at cannabisbruk kan forverre eksisterande psykotiske symptom (Degenhardt & Hall 2006, Minozzi et al. 2010, Moore et al. 2007). Kor vidt det er rimeleg å tru at det er årsakssamanheng mellom cannabisbruk og varige psykotiske lidingar, som schizofreni, er ein stor debatt på cannabisfeltet (sjå t.d. Macleod & Hickman 2010a og debatten som fylgde denne artikkelen i *Addiction*). Det er semje om at det ikkje er eintydig bevist årsakssamanheng, men det er usemje om *kor stor grad* av usikkerheit som er knytt til denne samhengene (Macleod & Hickman 2010b). Fordi ein ikkje greier å finne plausible utanforliggende faktorar som ikkje er kontrollerte for og som kan forklare samhengene mellom cannabis og psykotiske lidingar, argumenterer ein del forskarar for at det er sterkare grunn til å tru at cannabis er ein medverkande årsak til desse sjukdommane enn at det ikkje er det (sjå t.d. Fergusson 2010, Hall & Degenhardt 2010). Andre hevdar at usikkerheita om samhengene er vesentleg, og at risikoen for å utvikle psykotisk sjukdom uansett er så liten at ein i eit folkehelseperspektiv ikkje bør leggje stor vekt på denne (t.d. Macleod & Hickman 2010a). Forskarfellesskapet er såleis splitta i synet på den potensielle risikoen ved cannabisbruk (Room et al. 2010, Solowij 2010).

Mediedebatten om cannabis og legalisering

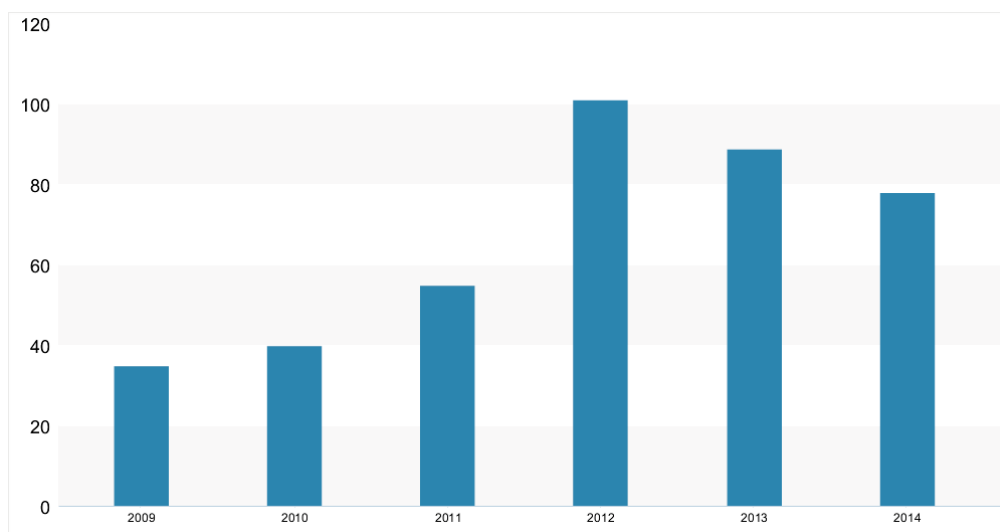
I media vert debatten om mulige skadeverknader av cannabisbruk ofte forenkla, og den dreiar gjerne over til å verte ein debatt for og mot legalisering: Enten er cannabisbruk ufarleg og bør avkriminaliserast, eller så er cannabisbruk farleg og bør framleis vere forbode (Hall & Degenhardt 2010). Dei siste åra har det vore relativt stor merksemd rundt cannabis i norsk media, og legaliseringsdebatten fekk for alvor fart med Willy Pedersen sitt innlegg "Cannabis bør legaliseres" i Morgenbladet 16.10.2009¹. Eit søk på orda cannabis og legalisering i tidsrommet 01.01.2009-16.04.14 i Atekst Retriever² 16.04.14 gav 410 treff i norske papiraviser, medan det same søket i tidsrommet 16.10.2009-16.04.14 gav 398 treff. Før innlegget til Pedersen er det såleis berre 12 treff i Atekst Retriever for 2009, medan det i dei drøye to siste månadane av 2009 var 35 treff.

I åra som har fylgt har debatten auka i styrke. Som figuren under viser, har det fram mot 2012 vore stadig fleire saker om cannabis og legalisering i avisene. Flest treff er det i 2012 (101 artiklar), men i 2014 kan det verte ein ny topp, då søket gjort i den fjerde månaden allereie gav 78 treff. I 2014 legaliserte to amerikanske statar og Uruguay bruk og omsetnad av cannabis som nyttingsmiddel. Dette har ført til fornya interesse for kva for mulige skadeverknader det er av cannabisbruk, og fordelar og ulemper ved endra politikk på cannabisfeltet.

---

¹ Fleire forskarar meldte seg på i debatten som fylgde direkte av dette innlegget. Mellom anna hadde Marie Smith-Solbakken og Hans-Jørgen Weihe innlegg i Morgenbladet 06.11.2009, Jørgen Bramness, Anne-Line Bretteville-Jensen, Hilde Pape og Ingeborg Rossow i Morgenbladet 13.11.2009, Jørgen Bramness i Aftenposten Morgen 15.11.2009, Svanaug Fjær i Morgenbladet 20.11.2009 og i Klassekampen 24.11.2009.

² Atekst er eit digitalt nyheitsarkiv, der ein får tilgang til norske papiraviser og andre trykte media <http://www.retriever-info.com/no/category/news-archive/>

Figur 1 Saker om cannabis og legalisering i norske papiraviser

Innlegga i dei norske avisene er skrivne av "vanlege" borgarar, politiske representantar på lokalt og nasjonalt nivå, representantar for ulike interesseorganisasjonar på rusfeltet, skribentar frå ulike "tenketankar" og forskarar. Innlegga viser at cannabisbruk er eit tema som vekker stort engasjement og at det er store motsetnader i folket sine haldningar. EMCDDA sin karakteristikk av cannabis som "the drug that divides public attitudes" er treffande (EMCDDA 2013: 12). Dette gjer cannabisbruk til eit spenningsfylt og spennande forskingsfelt, der deltakarane sine historier om eigen bruk forhold seg til, forhandlar med og søker å endre dei forteljingane som finst om cannabisbruk og cannabisbrukarar "der ute". Normaliseringstesen er ei av dei sentrale forteljingane i rusfeltet, og mellom forskarar er det knytt ein stor debatt til denne tesen. Eg vil bruke den fylgjande gjennomgangen av normaliseringsdebatten til å også seie noko om kor mange som bruker cannabis i Noreg og kva som kjenneteiknar erfarne brukarar i statistiske studiar.

Normaliseringsdebatten og utbreiing av cannabisbruk i Noreg

Normaliseringstesen, som vart utvikla av ei forskargruppe ved Manchester University, seier at illegal rusmiddelbruk, og då særleg cannabisbruk, har vorte ein vanleg, tatt for gitt del av liva til unge britar (Parker et al. 1998, Parker et al. 2002). I fylgje denne tesen har rekreasjonell bruk (for nyting, moro, i tilknytning til fritida, utanfor daglege forpliktingar) av illegale rusmiddel vorte meir utbreidd, og bruken er ikkje lenger avgrensa til avvikande og marginale grupper.

Normaliseringstesen har fem hovuddelar, der dei tre første er auka tilgang på stoff, at fleire prøver og at fleire bruker jamleg. Dei to siste punkta handlar om "kulturell normalisering", der illegale rusmiddel vert integrerte i den generelle ungdomskulturen og populærkulturen. Dette inneber ein auka aksept for "fornuftig", "rekreasjonell" bruk av illegale rusmiddel – også blant unge som ikkje sjølv brukar slike stoff. Kulturell normalisering handlar også om at bruk av illegale stoff ofte vert tematisert i filmar, seriar og musikktekstar på ein ikkje-problematiserande måte. Under dette punktet nemner også Parker og kollegaene (2002) at det i den britiske vaksenbefolkninga er fleirtal for avkriminalisering av cannabisbruk.

Konklusjonen til Parker og kollegane var at verken brukarar eller ikkje-brukarar ser illegal rusbruk som nært kopla til sosialt avvik, og at illegal rusbruk derfor ikkje er kulturelt forskjellig frå alkoholbruk lenger. Dei hevda at det ulovlege har vorte normalisert; illegal rusbruk har flytta seg frå subkulturane som utgjer marginane av ungdomskulturen og over i "mainstream-ungdom" sine livsstilar og identitetar. Med andre ord har tydinga av illegal rusmiddelbruk endra seg frå å vere kopla til sosialt avvik og stigma, til å verte kopla til normalitet. Ut i frå dette hevdar Parker og kollegane (1998, 2002) at teoriar om sosiale avvik og subkultur ikkje lenger eignar seg for å forstå unge sin bruk av illegale rusmiddel.

Normaliseringstesen har fått ein svært sentral plass i forkinga på illegal rusbruk blant unge, og den har blitt overført til ei rekkje nasjonale kontekstar (t.d. Australia, Canada, Danmark og Sverige: Duff 2003, Duff et al. 2012, Erickson & Hathaway 2010, Järvinen &

Demant 2011, Sznitman 2007b, Wilson et al. 2010). Kritikken mot tesen har likevel vore omfattande, og ein av dei skarpaste kritikarane er Michael Shiner (2009). Sjølv om Parker og kollegane (1998) framhevar at normalisering ikkje berre handlar om at fleire brukar illegale rusmiddel og at normalisering kan skje sjølv om majoriteten i ein populasjon ikkje bruker slike rusmiddel, vert dei kritiserte for å overdrive endringane på populasjonsnivå. Illegal rusbruk er framleis eit klart mindretalsfenomen i dei fleste land. Til dømes tyder populasjonsundersøkingar på at 32,5 % av unge vaksne (15-34 år) i Europa (EMCDDA 2012) og 40 % av amerikanarar over 12 år (Vicente et al. 2008) har prøvd stoffet. I Noreg er den rapporterte førekomsten truleg noko lågare. I ei landsrepresentativ undersøking i 2010 svarte 26 % av 21-30-åringane at dei hadde brukt cannabis nokon gong (SIRUS 2012), medan 38 % av det landsrepresentative utvalet i Ung i Noreg-undersøkinga i 2005 svarte det same (snittalder i utvalet var 28 år i 2005) (Pedersen 2009).

Vidare er bruken av livstidsprevalens ("bruk nokon gong") som indikator på normalisering problematisk (Shiner & Newburn 1997, 1999). Om ein i staden for å sjå på tala for kor mange som "nokon gong" har brukt eit stoff, ser på kor mange som har brukt i løpet av eit kortare tidsintervall (t.d. siste år) er førekomstane vesentleg lågare. I Noreg svarte til dømes berre 9 % av 21-30-åringane at dei hadde brukt cannabis i løpet av dei siste seks månadene (SIRUS 2012), medan 11 % av dei spurte i denne aldersgruppa i 2006 sa at dei hadde brukt stoffet meir enn 25 gongar (Lund et al. 2007). Det er såleis ein nokså stor minoritet av unge vaksne i Noreg som har brukt cannabis, men storparten prøver det få gongar og hyppig bruk er mindre utbreidd.

Hilde Pape og Ingeborg Rossow (2004) er kritiske til Parker og kollegane (1998, 1995) sin påstand om at bruk av særleg hasj, men også ein del andre illegale stoff, er like utbreidd blant "vanlege", "konvensjonelle" unge som blant unge med meir problembelasting. Dei er også kritiske til at normaliseringstesen avviser koplinga mellom illegal rusbruk og anna kriminell aktivitet, og dermed ser på teoriar om sosialt avvik og individuell mistilpassing som ueigna for å forstå unge sin bruk av rusmiddel. Gjennom analysar av longitudinelle data frå Ung i Norge-undersøkinga (respondentane

var mellom 19 og 24 år på siste undersøkingstidspunkt), viser dei at sjølv om norsk ungdom som har brukt cannabis eller andre illegale stoff ikkje skil seg ut når det gjeld klassebakgrunn, rapporterte dei i større grad om familievanskar (skilde foreldre, foreldre med alkoholproblem, lite oppfølging frå foreldra og å ikkje kjenne seg fullt ut akseptert av foreldra), psykiske vanskar (angst, depresjon og sjølv-mordstankar) og at dei hadde vore involvert i andre kriminelle handlingar enn illegal rusbruk.

Medan 22 % av ikkje-brukarane rapporterte psykososiale problem, gjaldt dette 47 % av dei som hadde brukt cannabis og 60 % av dei som hadde brukt hardare stoff (Pape & Rossow 2004). Ein studie av svenske og sveitsiske skuleungdommar indikerer også at cannabisbrukarar har svakare band til foreldre og skule, og at ein større del har vore innblanda i andre typar kriminalitet fleire gongar (Sznitman 2007a). Pape og Rossow (2004) viser til Ward (2002) og stiller spørsmål om ein del samfunnsvitskaplege forskarar har vore for ivrige etter å kome vekk frå problemfokuset som har dominert rusforskinga, sjølv om dette framleis kan vere relevant. Dei konkluderer med at biletet av den "vanlege, veltilpassa" cannabisbrukaren ikkje passar godt med data frå Ung i Noreg-undersøkinga.

Også Willy Pedersen (2009) har vore oppteken av koplingane mellom marginalisering og cannabisbruk. Han har brukt longitudinelle data frå Ung i Noreg-undersøkinga for å finne ut kva som kjenneteikna dei som brukte cannabis i tenåra og om dette endra seg når ein ser på dei som framleis brukte cannabis i slutten av 20-åra. I tenåra var rekrutteringsbasen for cannabisbruk tvetydig. Indikatorar på marginalitet hos foreldra (slik som låg klasse, arbeidsløyse, lever av offentleg stønad) spelar ikkje inn, medan det å ha foreldre med utdanning utover grunnskulen korrelerte positivt med cannabisbruk i tenåra. Indikatorar på ulike familieproblem spelte likevel inn. Det å ha foreldre med alkoholproblem, skilde foreldre og å oppleve at ein fekk lite oppfølging og støtte frå foreldra, hang saman med cannabisbruk fram til 21-års alder. I løpet av 20-åra vart biletet av cannabisbrukarane meir einsarta. Dei 13 % som hadde brukt cannabis i løpet av det siste året då dei var 28 år gamle, tenderte mot å ha lågare utdanning, vere arbeidsledige, ha lågare inntekt og vere einslege. Det var også fleire menn enn kvinner i

denne gruppa. Resultata frå denne studien tyder dermed på at det er ei meir spesiell gruppe som brukar cannabis i slutten av 20-åra enn dei som bruker i tenåra og tidleg i 20-åra (Pedersen 2009). Desse funna tyder på at cannabisbruk framleis er kopla til marginalisering i norsk kontekst, og at særleg bruk i vaksen alder ikkje er normalisert.

Eit endå viktigare punkt i kritikken mot normaliseringstesen er at ein blandar normalitet og frekvens (Shiner & Newburn 1999). Dei peikar på at normativ oppførsel ikkje er samanfallande med "vanlegast oppførsel", men i staden er den oppførselen som samsvarar med ålmenne forventingar. Skilnaden mellom "normativ" og "utbreidd" vert ofte oversett i diskursen om unge sin rusmiddelbruk. Sosiale normer har utgangspunkt i verdiar og haldningar heller enn i handlingar (Shiner & Newburn 1997: 519). Korleis unge menneske tenkjer om rusmiddelbruk er vel så viktig som kva dei faktisk gjer. Dei trekkjer fram eit døme frå eiga forskning, der ungdommane i hovudsak såg på illegal rusmiddelbruk som ein potensielt problematisk aktivitet som det var viktig å ha strenge restriksjonar rundt. Både ungdommane som brukte illegale rusmiddel og dei som ikkje gjorde det uttrykte slike haldningar. Den største skilnaden mellom gruppene var at brukarane hadde utvikla nøytraliseringsteknikkar som gjorde dei i stand til å halde fram med bruken utan å bryte med oppslutnaden om majoritetssamfunnet sine verdiar, medan ikkje-brukarane ikkje gjorde dette (Shiner & Newburn 1997). Sjølv om det å ha prøvd illegale rusmiddel, og då særleg cannabis, er ei relativt vanleg erfaring i mange land, treng såleis ikkje dette å bety at verken brukarar eller ikkje-brukarar ser på bruk av slike stoff som normalt, sosialt akseptert eller uproblematisk.

I ein studie av norske cannabisbrukarar, identifiserer Sveinung Sandberg (2012) liknande motsetningar mellom cannabisbruk som akseptert og utbreidd. Tre diskursive repertoar var vanlege i forteljingane. Det første er "normaliseringsdiskursen", som inneheld utsegner av typen "alle brukar cannabis" og "cannabisbrukarar er ikkje forskjellige frå ikkje-brukarar". Slike historier er svært vanlege og kjem i mange variantar. Det andre repertoaret er "cannabiskulturdiskursen" som koplar cannabisbruk

til det naturlege, organiske, autentiske og til opposisjon. Medan normaliseringsdiskursen legg vekt på likskap mellom brukaren og ikkje-brukaren, legg denne forteljinga vekt på skilnad. Brukarar er fritt-tenkjande, opne menneske som evnar å tenkje sjølv og kan ta utradisjonelle val. Det tredje diskursive repertoaret er "avvising av risiko".

Både utsegner frå normaliseringsdiskursen og frå cannabiskulturdiskursen kan somme tider lesast som avvising av risiko. Dette kan til dømes vere utsegner som "dersom alle bruker cannabis kan det ikkje vere så farleg" eller "cannabis er ei plante, så det kan ikkje vere så farleg". I tillegg kjem utsegner som handlar om retten til å gjere som ein vil så lenge ein ikkje skadar andre, og relativisering av risiko, ved at ein samanliknar med andre rusmiddel eller med andre former for kriminalitet. Sandberg (2012) peikar på at alle desse tre diskursane kan lesast som svar på stigmatisering; som responsar på forsøk på sosial kontroll. Sjølv om både det å ha prøvd cannabis og det å *snakke om* cannabis som normalisert er vanleg, tyder intensiteten i normaliserings- og cannabiskulturdiskursane og hyppigheita av risikoavvisingsstrategiar på at cannabisbruk ikkje er kulturelt normalisert i norsk kontekst. Dersom cannabisbruk i stor grad var vanleg og kulturelt akseptert, ville ikkje brukarane stadig forsvart bruken.

Samla sett stiller dei norske forskarane som har studert normaliseringstesen seg kritiske til påstanden om at det har gått føre seg ei utbreidd normalisering av cannabisbruk i norsk kontekst. Artiklane som er baserte på Ung i Noreg-undersøkinga (Pape & Rossow 2004, Pedersen 2009) peikar mot at mange unge prøver cannabis og at vi finn desse i alle sosiale lag, men at bruk framleis er kopla til ein del problemindikatorar. Fortsatt bruk i vaksen alder er for mange knytt til marginalisering. Likevel er altså cannabisbruk relativt utbreidd, fleire profilerte personar er tilhengjarar av stoffet, og mange ser ikkje på bruk som særleg problematisk. I brukarane sine forteljingar er cannabis kopla til positive eigenskapar som openheit og sjølvstende, til opprør mot det etablerte og det å skilje seg ut frå mengda (Sandberg 2012, 2013, Sandberg & Pedersen 2010). Cannabisbruk har dermed fleire og motstridande tydingar, og ei restriktiv, risikofokusert forteljing om cannabisbruk eksisterer parallelt med ei

liberal subkulturell forteljing, der mellom anna normaliseringstesen er eit viktig element (jamfør artikkel 1). For å forstå kvifor folk bruker cannabis og kvifor dei trappar ned eller sluttar må vi studere desse tydingane og forteljingane. Eit kulturelt perspektiv på cannabisbruk vert dermed viktig.

Prosjektet mitt

I denne avhandlinga er ikkje fokuset på potensielle helseeffektar av cannabisbruk, førebygging av rusproblem eller politikktutforming. Målet er i staden å forstå kva for sosiale og kulturelle betydingar cannabisbruk kan ha for individet og i kontekst. Gjennom å undersøkje unge vaksne sine forteljingar om kva det betyr å bruke og å slutte å bruke cannabis, ønskjer eg også å seie noko om posisjonen til cannabisbruk i samfunnet vårt. Dette er basert i eit narrativt perspektiv, der forteljingar ikkje berre reflekterer individuelle erfaringar, men også er forteljingar i og om samfunnet. Forteljingane om liva våre, om verda og om hendingane i denne er integrerte delar av samfunnet (Gubrium & Holstein 2009: xi).

Alle artikkane handlar på ulike måtar om kva cannabis betyr og korleis forteljingar om bruken er knytt til identitetsarbeid. Avhandlinga har utgangspunkt i ein konstruktivistisk grunnlagsposisjon, der identitet vert forstått som noko som er uavslutta og aktivt, og som heile tida vert skapt og gjenskt av individa i dei ulike kontekstane dei er del av (Jenkins 2008). Skapinga av identitet er ikkje kulturelt fristilt, men er ramma inn av og verkar saman med sosiale og kulturelle mønster som igjen vert påverka av dei individuelle handlingane (Frønes 2004). På kva måte cannabisbruk kan bidra til ein person si oppfatning av kven ein er, er avhengig av kontekst; kor vanleg er bruken, kva kjenneteiknar andre brukarar, korleis vert brukarar sett på, kva status har stoffet i samfunnet der bruken finn stad. Alt dette må ein seie noko om for å seie noko om identitetsdanning blant cannabisbrukarar – og vice versa. Å forstå korleis det vert opplevd å vere ein som bruker cannabis og på kva måte dette er viktig i

sjølvforteljingane, er nødvendig for å forstå kva posisjon cannabisbruk har i det norske samfunnet.

Avhandlinga består av fire artiklar som eg rammar inn i denne kappa. I den første artikkelen er eg oppteken av å finne dei dominerande forteljingane om det å vere ein cannabisbrukar og korleis intervjupersonane brukar desse i sjølvforteljingane sine. I denne artikkelen er det narrative perspektivet sentralt. Vi identifiserer fire dominerande narrativ om cannabisbrukarar og undersøker korleis desse vert brukte og kombinerte i intervju. I den andre artikkelen identifiserer eg typiske forteljingar om det å kontrollere og redusere bruken av cannabis og diskuterer kva for funksjonar bruken av dei ulike forteljingane har i individuelle sjølvforteljingar. Her er identitetsteori den viktigaste forståingsramma, men det narrative perspektivet ligg til grunn for utforskinga av kva for ulike historier om å kontrollere cannabisbruken som er sentrale i intervju. I den tredje artikkelen undersøker vi kva for posisjonar kvinnelege brukarar har i nettverk av cannabisbrukarar, og korleis dei *gjer* feminitet og maskulinitet gjennom cannabisbruk. Den teoretiske ramma for denne artikkelen er *doing gender*-perspektivet og kjønnsforskning knytt til illegale rusmiddel. Den fjerde artikkelen er ei metodologisk drøfting av korleis cannabisbruk kan forståast som eit sensitivt forskningstema og cannabisbrukarar som ei sensitiv informantgruppe, og kva for konsekvensar dette har for rekrutteringsprosessen og intervjusituasjonen. Ideen om intervjuarnøytralitet og intervjudata som samproduserte mellom forskar og deltakar vert drøfta i denne artikkelen.

Eg har delt denne innramminga i fire kapittel. Først introduserer eg den teoretiske og analytiske konteksten for studien og dermed artiklane (kapittel 2). Deretter skildrar eg den metodologiske framgangsmåten (kapittel 3), før eg introduserer dei fire artiklane og skildrar korleis dei er kopla saman og kva det samla bidraget er (kapittel 4).

2. Teoretiske perspektiv: Subkultur, narrativ, identitet og kjønn

Ein stor del av rusforskninga handlar om kor mange som bruker kor mykje av ulike stoff (epidemiologisk forskning) eller om eigenskapar ved stoffa og skadeverknader av desse (bio-kjemisk, medisinsk forskning). For å forstå kva rusmiddelbruk handlar om; kvifor menneske vert tiltrekte av, eksperimenterer med, har glede av, finn mening i, opplever problem i samband med og avgrensar bruken av rusmiddel, må vi i tillegg ha fortolkande studiar som fokuserer på dei kulturelle sidene ved rusmiddelbruk.

Kultur kan forståast som eit repertoar av forteljingar, symbol, ritual og verdssyn, som menneske bruker ulike delar av, i varierende grad og på ulike måtar i sine fortolkningar og handlingar. Kulturar er ikkje einsarta system som slusar handlingane våre i same retning, men inneheld i staden mange og motstridande forteljingar og handlingsalternativ (Swidler 1986). Subkulturomgrepet søkjer å fange delar av denne variasjonen, og illegal rusbruk er eit av dei fenomena som ofte vert forklart i lys av subkulturteori. Bruk av andre rusgjevande nyttingsmiddel enn alkohol utgjer ein markert skilnad frå hovudkulturen i norsk kontekst, både ved at bruken er ulovleg og ved at bruken er mindre utbreidd i dei fleste delane av samfunnet. Subkulturteori er derfor ein viktig del av rammeverket for analysane i denne avhandlinga. Dei andre sentrale delane i rammeverket er narrativ teori, identitetsteori og kjønnsteori. Sjølv om dette er fire ulike og mangfaldige teoretiske retningar, er det viktige koplingar mellom dei og dei utfyller kvarandre.

Den narrative tilnærminga ligg til grunn både for forståinga av subkultur og identitet i artikkane. Narrativ skaper identitet på alle nivå av sosialt liv; både kulturelle identitetar (makro), identitetar knytt til organisasjonar og institusjonar (meso) og personlege identitetar (mikro) (Loseke 2007). Narrativa er også det berande elementet i (sub)kulturar (Sandberg & Tutenges 2015). Både narrativ og subkulturar skaper, reproduserer og reflekterer dei forhandlingane om tilhøyrsløse og avstand som identitet handlar om. Forståingane av narrativ, subkultur og identitet er dermed tett vevde

saman og utgjer til saman ei integrert teoretisk ramme for å forstå dei sosiale og kulturelle tydingane av cannabisbruk.

Samstundes er kulturar, narrativ og identitet prega av konteksten dei er del av; dei vert farga av strukturelle faktorar som etnisitet, klasse og kjønn. Deltakarane i studien er kvite og storparten kjem frå og aspirerer til middelklasseposisjonar, og desse strukturelle variablane er såleis ikkje dei som mest tydeleg skaper skilnader i forteljingane. Kjønn peikar seg i staden ut som den mest påfallande strukturvariabelen i data, og i artikkel 3 utforskar vi på kva måtar cannabisbruk er kjønna. I det fylgjande vil eg først gjere greie for subkulturomgrepet og på kva måtar dette er nyttig for å forstå cannabisbruk. Deretter skildrar eg den narrative tilnærminga eg trekkjer på i arbeidet mitt og kva for sider av identitetsdanning eg er oppteken av. Til sist i dette kapitlet gjer eg greie for kjønnsperspektivet som ligg til grunn for avhandlinga.

Cannabis som subkultur

Omgrepet subkultur siktar til grupper som vert sett på som uvanlege og/eller marginale gjennom sine særreigne interesser og praksisar; gjennom kva dei er, kva dei gjer og korleis dei gjer det (Gelder 2005b: 1). Tidlegare var subkulturtilnærminga, slik den vart utvikla av Birminghamskulen (Centre for Contemporary Cultural Studies) på 1970-talet, dominerande innanfor studiar av ungdomskultur (sjå Hall & Jefferson 1993). Mykje av subkulturforskinga handla om stilbaserte og symbolsterke ungdomsgrupper, slik som Teddy-boys, mods og skinheads, og om subkulturar som stod i opposisjon til det etablerte samfunnet eller protesterte mot strukturelle endringar, til dømes mot oppløysinga av tradisjonelle arbeidarklasse-lokalsamfunn i England etter andre verdskrig (Bennett 1999). Klasseperspektivet har vore viktig innanfor denne tradisjonen, og eit etablert mål har vore å forklare samanhengane mellom sosiale skiljelinjer, sosial ulikskap og ungdomskultur (Shildrick & MacDonald 2006).

På 2000-talet har det likevel vore retta mykje kritikk mot subkulturperspektivet. Kritikken handlar mellom anna om at subkulturomgrepet overdriv likskapane mellom

deltakarane i gruppa, i for stor grad antyder forpliking til og stabilitet i medlemskapet (sjå Bennett 1999, Gelder 2005a, Muggleton 2000, Shildrick & MacDonald 2006), og at det har blitt eit "catch-all" omgrep der innhaldet er uklart (Bennett 1999). Kritkarane hevdar at dagens ungdomskulturar er meir flytande, at dei er organiserte rundt skiftande individuelle livsstils- og forbrukarval, og at konstruksjonane av identitet i mindre grad enn tidlegare er kopla til strukturelle faktorar som sosial klasse. Innanfor "post-subkulturstudiane" bruker ein i staden omgrep som "scener", "neo-tribes" og "livsstilar" for å fange betydingane av unge sine kulturelle preferansar og stiluttrykk (Shildrick & MacDonald 2006).

Dersom ein forstår subkultur som ei tydeleg avgrensa gruppe individ, er omgrepet lite eigna til å femne cannabisbrukarar. Cannabisbruk er utbreidd og skjer i og på tvers av ulike grupperingar (jf. Matthews, 2003 i Sandberg & Pedersen 2010: 31). Det er heller ikkje slik at cannabisbrukarar kan identifiserast ut i frå tydelege stiluttrykk, slik ungdomsgruppene i klassiske subkulturstudiar kunne (t.d. skinheads i Clarke 1993, eller mods i Hebdige 1993). Om ein i staden tek utgangspunkt i Ann Swidler (1986) si forståing av kultur som eit verktysett av symbolske former, er subkultur likevel eit fruktbart omgrep for å femne cannabisbruk. Sandberg og Pedersen (2010) legg fram ein justert definisjon av subkultur som er i tråd med dette. Ut i frå deira definisjon kan ein snakke om subkultur utan å måtte vise til ei klart definert gruppe menneske:

En subkultur er en samling ritualer, narrativer og symboler. De kretser rundt bestemte forestillinger om verden og er ofte knyttet til generelle kulturelle strømninger i samfunnet. Personer og grupper internaliserer og kroppsliggjør i større eller mindre grad deler av subkulturen. De utnytter den også, i kreative iscenesettelser av seg selv (Sandberg & Pedersen 2010: 32).

I denne definisjonen er det ikkje personar som er analyseininga, men situasjonar, forteljingar og symbol knytt til bruk av cannabis. "Cannabiskultur" er heller ei samling av verkty som brukarane kan bruke, og bruker, i større eller mindre grad, i sine praksisar og forteljingar om seg sjølve.

Denne bruken av subkulturomgrepet fungerer godt, fordi den hjelper oss å fange fellesnemnarane i det kulturelle fenomenet – utan at alle som bruker cannabis må seiast å ha felles kjennemerke. Cannabisbruk inneber ikkje at ein må sjå ut, snakke, oppføre seg eller "vere" på bestemte måtar, men det finst forteljingar om slike måtar som ein kan trekke på. Cannabiskultur vert primært skapt og produsert gjennom forteljingane den har om seg sjølv (Sandberg & Pedersen 2010: 41). Narrativa seier noko om korleis og kvifor ein bruker cannabis, og ved hjelp av retoriske forteljargrep rettferdiggjjer forteljingane også bruken moralsk. Typiske narrativ i cannabiskulturen handlar til dømes om styresmaktene sin manglande kunnskap og propaganda om cannabis på den eine sida og hasjrøykarane si spesielle innsikt på den andre sida, den negative korrelasjonen mellom cannabis og aggressivitet, samt samanlikningar med alkohol.

Sandberg og Pedersen (e.g. Sandberg 2010a, 2013, Sandberg & Pedersen 2010) argumenterer for at dei symbolske strukturane til cannabis er knytt til det å vere annleis, og at dette særleg handlar om politisk opposisjon, solidaritet og natur. I mitt materiale er det særleg ein uklar opposisjon mot mainstream som er den berande symbolske strukturen, medan koplingane til politikk, solidaritet og natur er mindre framtrødande trekk i forteljingane. Det opposisjonelle elementet er likevel svært viktig, og det viser seg gjennom at cannabisbruk blir vevd inn i tydingar som å gjere egne val, tenkje og bestemme sjølv, ikkje gjere som alle andre, og å tore å gjere ting ikkje alle andre gjer. I artikkel 2 teiknar eg opp dette som ei av dei sentrale forteljingane når intervjudeltakarane snakkar om å slutte eller redusere bruken sin, og i artikkel 3 viser vi korleis denne tydinga av cannabis er knytt til maskulinitet.

Samstundes som opposisjon er viktig i forteljingane til mine deltakarar, er også normalitet og meistring av krava til majoritetssamfunnet sentralt. Dette kan vi forstå i lys av David Matza og Gresham Sykes (1961) sin kritikk av førestillinga om at personar som er involverte i mindre alvorlege lovbrøt (delinquency) lever i eit antagonistisk forhold til majoritetssamfunnet. Matza og Sykes (1961) hevda i staden at desse individ

vanlegvis støttar dei same normene og verdiane som andre, men at dei er sterkare tiltrekt av "subterranean values". Subterranean values er "underjordiske", skjulte verdiar som å vere leikande og søkje spenning og sterke opplevingar. Slike verdiar finst i alle sosiale grupper, men dei fleste lever dei berre ut i sterkt avgrensa periodar og situasjonar. Dei som er knytt til ein subkultur rundt mindre lovbrøt ("the subculture of delinquency") lever i eit spenningsfelt mellom konvensjonalitet og lovbrøt; dei flørtar med begge sidene og utset å forplikte seg til den eine eller den andre av desse.

I perspektivet til Matza og Sykes (1961) er det ikkje slik at "the subculture of delinquency" føreset lovbrøt, sjølv om den opnar opp for det. Fordi deltakarane i denne subkulturen deler verdiane til normalsamfunnet, må dei finne måtar å handtere skuld kjensla knytt til sosiale avvik. Slike nøytraliseringsteknikkar hjelper individa til å rasjonalisere handlingar som avvik frå normene og verdiane i normalsamfunnet, utan å gå vekk frå oppslutnaden om desse. Denne måten å forstå sosiale avvik på, der individ som er involverte i avvikande handlingar likevel sluttar opp om majoritetssamfunnet sine normer og verdiar, er nyttig for å forklare kvifor lovbrøt og bruk av illegale rusmiddel for mange er forbigåande og tek slutt i ung vaksen alder (Shiner 2009: 17-18). I deltakarane sine forteljingar om å ha trappa ned eller slutta i artikkel 2, ser vi særleg tydeleg slike forhandlingar mellom konvensjonalitet og ikkje-konformitet. Denne spenninga finn vi også mellom dei dominerande forteljingane om cannabisbrukarar som vi teiknar opp i artikkel 1. I artikkel 3 utforskar vi korleis cannabis kultur er maskulint koda, og "subterranean values" er del av denne kodinga.

Cannabisbruk vert dermed forstått som eit subkulturelt fenomen i denne studien. Forteljingane om stoffet og om brukarane er det sentrale elementet i denne subkulturen, og brukarane nyttar desse narrativa i varierende grad og på ulike måtar i forteljingar om seg sjølv. Dei subkulturelle narrativa blir brukte i forhandlingar mellom normalitet og avvik, mellom tilhøyrse og avstandstaking frå majoritetssamfunnet i deltakarane sitt identitetsarbeid. Ut i frå denne forståinga av subkultur blir det også nødvendig å gå nærare inn i korleis narrativ kan studerast og kva dei kan fortelje noko

om. I det neste delkapitlet gjer eg derfor greie for kva narrativ analyse kan vere og på kva måtar prosjektet mitt har hatt ei narrativ tilnærming.

Ei narrativ tilnærming til forteljingar om cannabisbruk

... narrative is present in every age, in every society; it begins with the very history of mankind and there nowhere is nor has been a people without narrative. All classes, all human groups have their narratives (Barthes 1977: 79).

Det å lage forteljingar om hendingar og handlingar i liva våre er ein grunnleggande måte å forstå oss sjølve og verda rundt oss på. Tankar, erfaringar og identitetar vert formidla gjennom forteljingar, og det er gjennom dei vi skaper meining i tilveret (t.d. Andrews et al. 2008, Czarniawska 2004a, Gubrium & Holstein 2009, Riessman 2008b). Hendingar og handlingar blir gitt meining gjennom å bli plasserte i ei forteljing om eit liv, og vi koplar saman fortid og notid, oss sjølve og andre gjennom forteljingar (e.g. Czarniawska 2004a, Lawler 2002).

Kva slike narrativ kan seie oss om verda og korleis dei kan studerast er det likevel stor usemje om. Det er heller ikkje semje om korleis ein definerer narrativ og narrativ analyse. Det narrative forskingsfeltet er karakterisert av stor grad av variasjon og kompleksitet. Dette vert oppsummert i fylgjande sitat av to erfarne forskarar på feltet; "There is no single way to do narrative research, just as there is no single definition of narrative" (Riessman 2008a: 155), og "I do not think that there exists anything that must, should, or ought to 'be done' to narratives. (...) Much more important than a specific interpretative or analytical technique is the result: an interesting recontextualization" (Czarniawska 2004a: 135).

Catherine Kohler Riessman (2008a: 152) åtvarar likevel mot det ho oppfattar som ein alt for omfattande og lausleg bruk av "narrativ", der omgrepet omfattar "anything beyond a few bullet points; when someone speaks or writes more than a few lines, the outcome is now called narrative". Ho tilrår alle som plasserer forskingsprosjekta sine innanfor ei narrativ tilnærming å stille seg tre spørsmål. For det første: *Korleis blir omgrepet narrativ brukt i prosjektet? Kva for ein av dei mange mulige definisjonane på*

narrativ passar i dette konkrete prosjektet? For det andre: I kva grad vert språk og form i forteljingane undersøkt? Det siste spørsmålet handlar om viktigeita av kontekst i fortolkingsprosessen; *Kva utgjør kontekstane? I kva grad er den lokale intervjukonteksten og den større sosiale konteksten som omgjev den narrative teksten tekne med i analysane?* I dette kapitlet vil eg svare på desse spørsmåla for mitt prosjekt. Eg startar med å kort teikne opp det vitskapshistoriske opphavet til narrativ analyse, før eg forklarar kva for definisjon av narrativ eg jobbar ut i frå og kva for type narrativ tilnærming eg plasserer prosjektet mitt innanfor.

Narrativ analyse har opphav i litteraturteori og særleg narratologi, og har frå 1990-talet gradvis fått større plass i sosiologien (Czarniawska 2004a: 3). I likskap med diskursanalyse, spring narrativ analyse ut av den narrative (eller lingvistiske) vendinga i samfunnsvitskapane (Silverman 2004). Den narrative vendinga innebar at språket si rolle i konstruksjonen av røyndom vart sentral. Heller enn å forstå språket som ei direkte spegling av ein røyndom "der ute", begynte ein å sjå på kva språket gjer i samfunnet og i sosial interaksjon. Ein begynte å studere språket som eit sosialt verkty som vert brukt til å kategorisere, gje namn til ting og personar, og få ting til å hende. I narrativ analyse innanfor samfunnsvitskapane er ein oppteken av korleis meining vert konstruert og kva for funksjonar ytringane har; Kven seier kva, til kven og med kva formål? Dermed blir også dei historiske, sosiale og lokale kontekstane som ytringane finn stad innanfor viktige.

Eit narrativ er ein presentasjon der fleire hendingar og handlingar er plasserte i forhold til kvarandre slik at dei dannar ein meningsfylt heilskap. Det er ei forteljing med eit *plot* som gjer at handlingane vert forståelege i den aktuelle konteksten (sjå t.d. Czarniawska 2004a, 2004b, Lawler 2002, Riessman 2008b: 5-7). Denne definisjonen byggjer på ei forståing om at menneskelege handlingar og ytringar er meningsberande, og at ein ikkje kan forstå individa sine handlingar utan å leite etter intensjonen bak. Samstundes blir intensjonen forma av det som er omkring: For å kunne forstå intensjonane bak handlingane, må ein forstå konteksten handlinga finn stad innanfor (Schütz, 1973 i Czarniawska 2004a: 4). Målet med narrativ analyse er

såleis å forstå korleis forteljingane vert skapte i dialog med konteksten; kva for innverknad den breiare sosiale konteksten, den lokale interaksjonskonteksten, samt forteljaren og tilhøyraren sine sosiale posisjonar, har på forteljingane som vert skapte i intervjusituasjonen (sjå t.d. Czarniawska 2004a, Lawler 2002, Riessman 2008b).

Narrativ analyse er ikkje ein einskapleg metode, men heller eit samleomgrep for fleire ulike metodologiske tilnærmingar (Czarniawska 2004a). Lieblich med kollegaer (1998) set opp to dimensjonar som ulike variantar av narrativ analyse plasserer seg langs: a) *holistisk versus kategori/temasentrert* og b) *innhald versus form*. I kvar ende kan ein sjå klare skilnader i tilnærmingane, men mange studiar plasserer seg ein stad rundt midten av desse dimensjonane. Dei fleste narrative studiar har fokus både på innhald og form; både på kva som vert fortalt og korleis. Vidare er dei fleste holistiske; ein prøver å bevare strukturen i forteljingane og rettar merksemda mot korleis hendingar vert sett saman og ordna i ei rekkjefølgje. Eit tredje trekk er at ein i narrative studiar ofte avgrensar kor mange forteljingar dei analyserer og presenterer funna i form av case (Riessman 2008b). Dette er nødvendig viss ein ønskjer å gå i detalj på korleis ei forteljing vert skapt.

Eg vart først oppteken av narrativ tilnærming som eit metodologisk grep i innsamlinga av data. Intervjua som ligg til grunn for denne avhandlinga er livshistorieintervju knytt til eit bestemt tema; eg har vore ute etter kvar deltakar si "livshistorie" knytt til cannabisbruk. Prosjektet mitt kan plasserast nærare den kategori/temasentrerte enden av aksen enn den holistiske. Innanfor den temasentrerte narrative tradisjonen er forskaren interessert i biografien til forteljaren, men det analytiske fokuset er avgrensa til den delen av livet som handlar om forskningstemaet (Riessman 2008b). Intervjudata i denne studien er diakrone. Det vil seie at dei skildrar når hendingane fann stad og effektane hendingane hadde på seinare hendingar; på når og kvifor handlingar vart gjort og kva som var intensjonen med handlingane. Denne type data er typiske innanfor narrative tilnærmingar. Andre tilnærmingar innanfor kvalitativ analyse er ofte basert på synkrone data, der fokuset er på den noverande situasjonen og

oppfatningane til informantane og utan "the historical and developmental dimension" (Polkinghorne 1995: 12).

I temasentrerte analysar ligg ofte hovudvekta på "det som blir fortalt"; på hendingane og oppfatningane språket refererer til. Slike analysar ligg dermed nærare innhalds-enden av aksen enn form-enden, då språket, forma og interaksjonen i seg sjølv får mindre vekt. I temasentrerte analysar er det vanleg at sitata som vert brukte i den ferdige teksten til ei viss grad er "reinsa" for å gjere teksten lettare å lese. Til dømes ved at avbrytingar og småord utan meining er tekne vekk (Riessman 2008b: 58). I fylgje Riessman (2008b) har denne retninga mykje felles med kategorisentrert analyse i grounded theory og med fortolkande fenomenologisk analyse. Den primære interessa er å generere tematiske kategoriar på tvers av individa, sjølv når individuelle historier blir bevarte og grupperte og arbeidet sorterer innanfor den narrative forskningstradisjonen (Riessman 2008b: 62).

Riessman (2008a: 59) kritiserer studiar innanfor den temasentrerte retninga for ikkje synleggjere forskaren som aktiv medprodusent av historiene, og for å ikkje leggje vekt på korleis intervjuhistoriene vert til. Lesaren får dermed ikkje innsikt i den lokale konteksten; i produksjonstilhøva for narrativa. Denne kritikken treng likevel ikkje treffe alle temasentrerte narrative analysar. Om ein legg Lieblich og kollegaer (1998) si dimensjonstenking til grunn, kan analysane vere i større eller mindre grad temasentrerte og i større eller mindre grad innhaldsfokuserte.

I praksis har eg opplevd det som vanskeleg å gje innhald og form like stor vekt i analysane, og kanskje særleg når resultata skal presenterast i form av tidsskriftartiklar med strenge ordgrenser. Eg har valt ei temasentrert narrativ tilnærming der framstillingane i artiklane legg meir vekt på kva som vert sagt enn korleis. Likevel er eg i alle artiklane oppteken av kva forteljingane gjer; av korleis narrativa vert brukte og kva intervjudeltakarane oppnår med å fortelje og kombinere ulike forteljingar. Eg er også oppteken av korleis intervjuforteljingane vert skapte i dialog med konteksten, og då særleg den større sosiale konteksten i form av lovgjeving og kulturelle oppfatningar

om illegal rusmiddelbruk og brukarane av slike stoff. Den lokale intervjukonteksten vert eksplisitt diskutert der dette synest særleg viktig. I metodekapitlet diskuterer eg nærare dilemmaet mellom analyser av innhald og form, samt korleis eg har prøvd å løyse dette praktisk i artiklane.

Kva kan personlege narrativ fortelje oss noko om?

Ei vanleg innvending mot narrativ analyse, og sosialkonstruktivismen generelt, er at ein kan få inntrykk av at individane kan fortelje akkurat dei historiene dei vil om seg sjølve og på den måten skape liva sine som dei vil. Til dette innvender mellom andre Lawler (2002: 242-243) at individane fortel forteljingane sine innanfor ein kontekst av kulturelle narrativ som set grenser for kva som kan verte sagt, kva for historier som kan forteljast, kva som vil telje som meningsfylt og kva som vil oppfattast som å ikkje gje meining. Meining vert konstruert i den lokale konteksten, frå minutt til minutt, men alltid på måtar som reflekterer dei diskursive omgjevnadene. Forskingsdeltakarane kan ikkje velje frå ei uendeleg mengde av språk og meining; dei bruker måtar å tenke på og måtar å presentere seg sjølve på som dei har lært og brukt andre stader (Sandberg 2010b: 455).

Individane sine forteljingar er såleis meir enn biografiske narrativ; dei er på same tid forteljingar om den sosiale verda individane er del av (Gubrium & Holstein 2009, Lawler 2002: 243, Sandberg 2010b). Forteljingane er representasjonar av den sosiale verda, og dei kan derfor hjelpe oss å forstå verdiar, identitetar, kulturar og samfunn, og korleis desse er vevde saman (Sandberg 2010b: 455). I måtane intervjupersonane snakkar om cannabisbruk på i intervjuet, bruker dei av dei kulturelt tilgjengelege måtane å gjere dette på, og dei forhandlar med den vidare sosiale konteksten. Forteljingane som vert produserte i intervjuet fortel dermed også noko om verda utanfor intervjuet. Dei fortel om den norske konteksten for cannabisbruk; om korleis det er mulig å snakke om cannabisbruk og cannabisbrukarar på; om kva som er kulturelt dominerande, aksepterte og omstridde måtar å forstå fenomenet på.

Det å studere intervjudata som narrativ kan vere ein måte å overkome den falske dikotomien der det som vert fortalt i intervjuet anten vert sett på som ein "korrekt" og uproblematisk refleksjon av levde erfaringar, eller som bevisst fordreia og usant; "a distortion screen that always projects experience out of its own categories" (Ezzy 2001: 24 i Lawler 2002: 243). Det er ikkje slik at det i narrative tilnærmingar er det same kva som vert fortalt og at "fakta" ikkje tel, men det er heller ikkje slik at det berre er "fakta" i historier som tel.

I staden ser ein på erfaringar og tolkingane av desse som vikla inn i kvarandre og umulige å skilje klart frå kvarandre. Lawler (2002: 247) vender merksemda mot fortolkinga som det interessante: Korleis intervjupersonane bruker kulturelt sirkulerande (delte) historier for å forstå livet sitt. Det finst ingen "objektiv" tilgang til den fortida intervjudeltakarane fortel om i intervjuet. Verken forskaren eller den som vert forska på kan fullt ut få tilgang til eller vere i ei fortid som er forbi. Å studere narrativ er ein måte å konseptualisere lenkjene mellom fortida og notida – heller enn å sjå på desse lenkjene som uproblematisk og likefram (Lawler 2002: 249).

I artiklane ser eg på korleis deltakarane trekkjer slike linjer mellom fortida, notida og framtida i forteljingane om seg sjølve som cannabisbrukarar og tidlegare cannabisbrukarar. Dei tre første artiklane handlar på ulike måtar om korleis forteljingar om cannabisbruk blir nytta i identitetsarbeidet i intervjusituasjonen. I det neste delkapitlet gjer eg greie for identitetsforståinga som ligg til grunn for avhandlingsarbeidet, og kva for sider av identitetsproblematikken eg er oppteken av.

Identitet som forteljing

Identitetsforståinga som ligg til grunn for avhandlingsarbeidet har felles utgangspunkt med narrativ analyse og byggjer på interaksjonistisk sosiologi. Identitet er forståinga vår av kven vi er og kven andre menneske er, og også motsvarande; andre menneske sine forståingar av seg sjølve og av andre – medrekna oss (Jenkins 2008: 18). Identitet vert skapt gjennom forteljingane vi fortel om oss sjølve og forholda våre til andre, og korleis

andre møter desse forteljingane. Forteljingane hjelper oss å skape samanheng mellom hendingane i liva våre og å gjere oss sjølve forståelege – for oss sjølve og for andre (Gubrium & Holstein 2009, Järvinen 2001, Loseke 2007).

I sosiologiske arbeid vert identitet forstått langs dei to grunnlinjene *individuell identitet* og *sosial tilhøyrse* (Frønes 2004: 28), eller i omgrepsbruken til Richard Jenkins (2008); dei *individuelle* og *kollektive* aspekta ved identitet. Individuell identitet handlar om kven eg er og vil vere, og om biografi; kven eg har blitt. Tilhøyrse handlar om å vere lik eller ville vere lik ei gruppering, eller om røter og felles historie. Individida kan aktivt identifisere seg med noko eller nokon, og dei kan bli plasserte i sosiale kategoriar av andre (Frønes 2004: 28). Dei to aspekta er innfiltra i kvarandre, og sjølv om ein i analysane kan leggje meir vekt på det eine aspektet, kan ein ikkje unngå å også ta med den andre sida.

Identitetsarbeid handlar om å integrere oppfatningar om likskap med og skilnad frå andre, og om å integrere våre eigne definisjonar av kven vi er med andre sine definisjonar av oss. Kven oppfattar vi at liknar på oss, eller ønskjer vi å vere like? Kven oppfattar vi som ulike oss, og kven ønskjer vi ikkje å verte identifiserte med? I høve cannabisbruk handlar identitetsarbeid mellom anna om å forhandle om kor vidt cannabisbruk er ein forskjell som er sosialt signifikant eller om den er ubetydeleg (Bateson 1972). Er cannabisbruk ein forskjell som gjer ein forskjell? Viss ja; i kva grad, når og på kva måte er den det? Identitet vert skapt gjennom forteljingar om korleis cannabisbrukarar er og blir sett på, på kva måte cannabisbruken har gjort og gjer dei ulike andre grupper og personar, og, motsvarande, forteljingar om korleis dei ikkje er ulike andre grupper og personar.

Identitetsforteljingar vert skapte på fleire nivå i samfunnet. Narrativ på makronivå skaper det Donileen R. Loseke kallar kulturelle identitetar. Kulturelle identitetar er førestilte kjenneteikn og eigenskapar ved typar av menneske ("disembodied types of people"). Desse førestillingane er med på å gjere den komplekse verda lettare å forstå, og dei skaper symbolske grenser mellom ulike typar sosiale aktørar (Loseke 2007: 661).

Kulturelle identitetar er såleis forteljingar om korleis ulike grupper i samfunnet er; om kva som kjenneteiknar personar som røyker cannabis, eller korleis cannabisbrukarar typisk er. Vidare vert det skapt identitetar knytt til institusjonar og organisasjonar. I politiske avgjersleprosessar vert det skapt forteljingar om korleis personane som er i målgruppa for politikken eller hjelpetiltaka er, og gjennom desse forteljingane vert avgjerslene rettferdiggjorte. I rusbehandlingsinstitusjonar finst det forteljingar om kven klientane "er", og desse forteljingane er med på å forme tenestetilbodet til brukarane. Identitetsforteljingane kan til dømes bidra til å fremje sjølvstende eller legitimere bruk av tvang. På mikronivået skaper forteljingar personlege identitetar: "the self-understandings of unique, embodied selves about their selves" (Loseke 2007: 662). Identitetsforteljingar på eitt nivå kan brukast som ressursar i identitetsforteljingar på dei andre nivåa. I artiklane er eg derfor oppteken av å hente fram dei kulturelle identitetsforteljingane om korleis cannabisbrukarar er, og vise korleis desse vert brukte som ressursar i intervjudeltakarane sine individuelle forteljingar om kven dei er.

Forteljingane om kven vi er like og kven vi er ulike er alltid resultat av forhandlingar og tilpassingar i interaksjon med andre, og dei vert fortalte på nytt og omformulerte i ulike settingar. Identitet er såleis ikkje noko endeleg og statisk, men i utvikling og i noka grad fleksibelt (Gubrium & Holstein 2009, Jenkins 2008: 18-19). Identitetar vert sett saman og plukka frå kvarandre, aksepterte og utfordra, og framførte for publikum (Riessman 2008b: 7). Individua er aldri eineforfattarar av forteljingane sine, og i kvar samtale med andre skjer det ei sosial posisjonering (Czarniawska 2004a: 5). Sosial posisjonering handlar om korleis forteljaren plasserer seg sjølv, tilhøyrarane og andre karakterar i forteljinga. Til dømes kan forteljaren posisjonere seg som eit offer for ytre omgjevnader i delar av ei forteljing, og som aktivt handlande og i kontroll over situasjonen i andre (Riessman 2013: 177). Posisjoneringa kan verte akseptert, avvist eller justert av deltakarane i samtalen, og den held fram også etter samtalen; i nye samtalar og gjennom forteljingane vi fortel om denne samtalen i etterkant (Czarniawska 2004a: 5).

Her er det Goffman kallar "sjølvpresentasjon" i interaksjonar viktig. Ein viktig føresetnad i Goffman sine arbeid er at individa er sjølvmedvitne og jobbar mot visse mål og interesser; dei søker å vere og å bli oppfatta på spesifikke måtar. I interaksjonen med andre har vi ein viss kontroll over kva for signal vi sender ut om oss sjølve, men vi har ikkje full kontroll. Vidare har vi ikkje kontroll på, og vi kan ikkje vite, korleis signala vert mottekne og tolka av andre. "Impression management" strategiar, der forholdet mellom sjølvbilete (self-image) og andre sitt bilete av oss (public image) vert forhandla, er derfor sentrale i identitetsarbeid. Desse omgrepa synleggjer dei performative aspekta ved identitet, og det at identifisering er ein vanleg del av kvardagslivet (Jenkins 2008: 42).

Likevel er ikkje arbeidet med å presentere oss sjølve alltid medvite og gjennomtenkt. Jenkins (2008: 42) samanliknar identitetsarbeidet med habitusomgrepet til Bourdieu; vi improviserer i møta våre med andre ut i frå kroppsleggjorte erfaringar og vanar. Improvisasjonane kan vere refleksive og likne rasjonell kalkulering, eller dei kan vere spontane og ikkje-refleksive, og likne kroppsleggjorte vanar (Jenkins 2008: 93). Arbeidet med å presentere oss sjølve ligg dermed mellom det medvitne og det umedvitne, mellom det gjennomtenkte og det automatiserte. I denne forståinga er identitetsforteljningane forma av kontekst i form av sosiale føresetnader og kulturelt tilgjengelege forteljingar, samstundes som individa er med på å forme kontekstane. Identitet er presentasjon og konstruksjon, men dette skjer i dialog med sosiale strukturar.

I tillegg er tidsdimensjonen viktig for forståinga av identitet, fordi samanheng og kontinuitet er nødvendig i sjølvforteljningane våre. Fortida må gjerast forståeleg og framtida mulig gjennom dei forteljningane vi fortel i dag (Maines et al. 1983, Mead 1929). Forteljingar om tidlegare hendingar i liva våre må konstruerast på ein slik måte at dei gir meining i notida. På same tid er fortida ein nødvendig ressurs for å forstå situasjonen i dag og for forventingane våre om framtida. Kva betyding deltakarane sin no-situasjon har for kva for forteljingar om fortid og framtid som vert konstruert i intervju, er særleg i fokus i den første artikkelen i avhandlinga.

Fokuset på narrativ og identitet i avhandlinga inneber ikkje at sosiale strukturar vert uviktige i analysane. Eg er oppteken av å halde fast på ambisjonane i den tradisjonelle subkulturforskinga om å forstå forholdet mellom kultur og sosiale strukturar, og korleis individuelle identitetar vert utvikla ut i frå dette forholdet. Både dei individuelle og dei større, sosialt delte forteljningane om cannabisbruk må forståast i kontekst, og deltakarane sin posisjon som sosialt integrerte brukarar vert derfor løfta fram og diskutert i artikkel 1 og 2. Deltakarane sin livssituasjon på intervjudtidspunktet og oppvekstforhold er andre strukturelle faktorar som vert tematiserte i desse artiklane. Kjønn var den strukturvariabelen som etter kvart peika seg ut som mest påfallande i intervjuforteljningane. Eg hadde ikkje definert at prosjektet skulle ha eit kjønnsperspektiv frå starten, men i møte med deltakarane og deira forteljingar vaks dette fram som viktig. Den tredje artikkelen handlar derfor om på kva måtar cannabisbruk er kjønna. Vi skildrar korleis kvinnelege cannabisbrukarar gjer feminitet og maskulinitet i sine forteljingar om bruk, og vi teiknar opp ei spesifikk form for maskulinitet vi finn i tilknytning til cannabisbruk. I det fylgjande gjer eg greie for den forståinga av kjønn som ligg til grunn for analysane.

Konstruksjon av kjønn i subkulturar

Både litteraturen om subkulturar generelt, og illegal rusbruk spesielt, har vore kritisert for i for lita grad å fokusere på betydninga av kjønn (Lumsden 2010, Nordström & Herz 2013, Shiner 2006). Forskingslitteraturen har gjerne presentert eit bilete av illegal rusmiddelbruk der brukaren "tilfeldigvis" er mann, og der kvinnelege brukarar knapt er synlege. Ofte har det ikkje vorte problematisert at forskingsdeltakarane var menn, slik at erfaringane til dei mannlege rusbrukarane har vorte presenterte som om dei utan vidare var gjeldande for både kvinnelege og mannlege brukarar. I den grad kjønn har vorte aktualisert, har det ofte handla om korleis kvinnelege brukarar og dealarar er sjukare, meir avvikande og meir psykologisk forstyrre enn dei mannlege ekvivalentane deira (Henderson 1999: 37-38, Shiner 2006). Studiar av kjønn og rusbruk har dermed ofte dreia seg om *kvinner* sin rusbruk i seg sjølv, og ikkje på kva kjønn betyr i ulike

ruskulturar. På kva måtar ruskulturar er kjønna og korleis kjønn vert konstruert, reproduisert og utfordra gjennom bruk av rusmiddel, er forskingsområde som er mindre utvikla.

Kjønn skil seg frå andre sosiale kategoriar, som sosial klasse, ved at det er eit universelt inndelingsgrunnlag som vi finn att i alle samfunn. I dei fleste kulturar vil ein finne skilnader mellom kvinner og menn sine erfaringar, og ofte vil kjønn vere ein masterstatus som går på tvers av alle andre identitetar og situasjonar for eit individ. Ein masterstatus er ikkje noko du kan leggje frå deg eller velje å tre inn i, og det er den statusen som i størst grad styrer korleis andre vurderer, møter og responderer på oss (Ryle 2012: 18, 35). Både det å gå ut i frå at erfaringane til medlemmar av den eine kjønnskategorien er universelle og kan representere både kvinner og menn, og det å føresette at alle kvinner eller alle menn har felles røymsler, er problematisk. I staden må ein studere empirisk på kva måtar kjønn verkar inn på sosiale fenomen og kva for betydingar kjønn har i ulike samanhengar. Ei bevisstheit om og ein sensitivitet for mulige kjønna implikasjonar må vere ein del av grunnlaget for studiar av kulturelle fenomen, men empirien og tolkingane våre av denne avgjer om kjønn er ei viktig forståingsramme og kva plass kjønnspektivet skal få i det endelege forskingsarbeidet.

I arbeidet med å rekruttere og intervjuje deltakarar til studien vart det klart at kjønn er ein faktor som betyr noko for korleis ein forhold seg til og fortel om cannabisbruk. Kjønn vart til dømes brukt til å forklare skilnader i høve rusopplevingar, i kva grad og korleis ein brukte cannabis og korleis ein tenkte om risiko i tilknytning til bruk. Eg vart derfor oppteken av å finne ut kva kjønn tyder i høve cannabisbruk. Kva for verknader får kjønn for korleis ein brukar og snakkar om cannabis? Korleis posisjonerer kvinnelege og mannlege brukarar seg som kjønna i forteljningane? For å gripe dette må vi gå til kjønnsforskinga og interaksjonistiske teoriar om kjønn.

I interaksjonistiske teoriar om kjønn er sosial samhandling den viktige arenaen for å studere kjønn. Kjønn er då metaforisk plassert "mellom individa" (Ryle 2012: 32). Det

er noko som primært vert skapt i samhandling mellom menneske og eksisterer ikkje som ein "essens" inne i individa. Skiljet mellom *kjønn* (biologisk klassifisering som kvinne eller mann), *kjønnskategori* (sosial identifikasjon som kvinne eller mann) og *sosialt kjønn* ("gender": framferd som vert vurdert ut i frå normative oppfatningar av feminitet og maskulinitet) er sentralt i interaksjonistiske forståingar av kjønn (t.d. West & Fenstermaker 1993). I vestlege samfunn tek ein det for gitt at menneske biologisk er kvinne eller mann, og at vi ut i frå korleis nokon ser ut, kler seg og ter seg kan lese om dei høyrer til i den eine eller andre kjønnskategorien. Kjønnskategorisering handlar såleis om at vi tolkar kulturelt bestemte trekk ved oppførsel og framtoning som teikn på biologisk kjønn, sjølv om dei fysiologiske kjønnskilnadene ikkje er synlege for oss (Ridgeway & Smith-Lovin 1999, West & Fenstermaker 1993). Kjønnskategorisering er noko vi gjer automatisk og for det meste umedvite (Stangor et al. 1992). I samhandling med andre kan vi ikkje velje å ikkje verte kategoriserte som kvinner eller menn; vi kan ikkje unngå å "gjere kjønn".

Det at individa alltid gjer kjønn, betyr ikkje at dei alltid lever opp til normative forventingar om feminitet og maskulinitet, eller at dei mislukkast i å leve opp til forventingane og deretter forklarar dette på aksepterte måtar. Kvinner kan gjere handlingar og ta del i aktivitetar som er kulturelt koda som lite feminine eller maskuline, slik som illegal rusbruk, utan at andre stiller spørsmål ved om dei er kvinner. Det er sjølv det å gjere kjønn, å verte lest og agere som ein kjønna person, som er uunngåeleg. I ein kvar situasjon kan vi verte vurderte, eller haldne "ansvarlege"³, av oss sjølv eller andre, i forhold til kontekstavhengige normative oppfatningar om passande haldningar, handlingar og aktivitetar for den kjønnskategorien vi er plassert i (West & Fenstermaker 1993: 156-157). Erkjenninga av at handlingsmåtane våre kan verte vurderte ut i frå slike oppfatningar om feminitet og

---

³ Det engelske uttrykket er 'to be held accountable'. Accountability handlar om at vi tilpassar handlingane våre til omgjevnadene våre på ein slik måte at dei skal vere forstålege for andre; at dei skal kunne gjenkjenne handlingane som det dei er. Heritage, J. (1984). *Garfinkel and Etnometodology*. Cambridge, England, Polity Press.

maskulinitet, kan vere med på å forme vala vi gjer og måtane vi fortel om hendingar og handlingar i liva våre på.

I denne avhandlinga brukar eg såleis ei relasjonell forståing av kjønn, der tydinga av kjønn ikkje er fastlagt, men vert til i samhandling mellom menneske. Det er individ som "gjer kjønn", og dette vert gjort i ein kontekst der andre aktørar er til stades. Kjønnsperspektivet og forståinga av identitet høyrer begge til i den interaksjonistiske sosiologien. Teoriane om kjønn og identitet heng også saman ved at kjønn vert forstått som ein del av identitet; kjønn går på tvers av forteljingane vi har om oss sjølve og formar desse. Kjønn formar repertoaret vårt av forteljingar; kva for forteljingar som er tilgjengelege, kva for forteljingar som er vanskelege å fortelje og kva for forteljingar som er meir sjølvsegte og aksepterte. Kjønnsdimensjonen er også viktig for å forstå subkulturar. Deltakarane er kjønna, og det er også forteljingane om subkulturane og måtane desse vert brukte på. På kva måtar kvinner og menn bruker, avviser, leikar med og omformar dei kjønna forteljingane i cannabiskulturen, er tema for artikkel 3. Her let vi såleis kjønnsdimensjonen kome i framgrunnen og bruker kjønnsteori som den sentrale forståingsramma. I artiklane 1, 2 og 4 er det andre dimensjonar ved cannabisbruk som kjem i framgrunnen, og narrativ teori og identitetsteori er dei viktigaste forståingsverktøya. Til saman meiner eg at bruken av dei fire ulike teoretiske perspektiva bidreg til ei mangfaldig, men heilskapleg forståing av dei sosiale og kulturelle betydingane cannabisbruk har for individet og i kontekst.

3. Forskingsmetode og data

I dette kapitlet gjer eg greie for korleis studien praktisk vart gjennomført. Kapitlet er tenkt som eit supplement til metodeartikkelen (artikkel 4) og metodeavsnitta i dei tre første artiklane. Eg går kort gjennom korleis rekrutteringa og intervjuet gjekk føre seg, men dei utfordringane i tilknytning til rekruttering og intervjugjennomføring som er diskutert i artikkel 4, går eg ikkje nærare inn på her. I kapittel 2 har eg skrive om den vitenskapsteoretiske sida ved narrativ tilnærming, medan eg i dette kapitlet vil fokusere meir på korleis eg gjorde analysane i praksis. Eg startar med å skildre datagrunnlaget; kva var inklusjonskriteria, korleis kom eg i kontakt med deltakarane og kven er deltakarane? Deretter diskuterer eg kven desse deltakarane "representerer" i statistikkane om cannabisbruk, og på kva måte mine data legg ut nye nyansar av feltet. I neste del forklarar eg korleis eg jobba med intervjudata, før eg diskuterer utfordringane ved å kombinere to datasett, slik vi har gjort i den tredje artikkelen. Til slutt kjem ei kort drøfting av validitet og reliabilitet.

Inklusjonskriterium

Datamaterialet for denne avhandlinga er intervju med 25 erfarne cannabisbrukarar, 7 kvinner og 18 menn. Deltakarane var i alderen 23-40 år, og gjennomsnittsalderen er 31 år. For å kunne bli med i studien måtte dei fylle fleire kriterium. For det første måtte dei vere mellom 20 og 40 år. For det andre måtte dei ha røykt cannabis ofte gjennom fleire år og hatt periodar med dagleg bruk. Kor lange desse periodane med dagleg bruk var, varierte veldig; frå 2-3 veker til ti år med nær dagleg bruk. Eit tredje krav var at dei skulle dei ha redusert bruken sin vesentleg eller slutta, og dei skulle ikkje ha vore til behandling for rusproblem. Korleis vesentleg reduksjon vart definert var opp til deltakarane sjølve, og også her var det store skilnader mellom deltakarane. Nokre hadde ikkje brukt cannabis i det heile tatt på mange år, medan ein deltakar hadde redusert den daglege bruken sin frå å ligge på eitt gram cannabis til no å ligge på 0,25

gram. Den største gruppa var likevel dei som hadde brukt fleire gongar i månaden, og som på intervjutidspunktet brukte nokre få gongar i året. Variasjonen i utvalet er skildra i tabell 1 (vedlegg 1). For å sikre anonymiteten til deltakarane er ikkje opplysingane i tabellen knytt til pseudonyma som vert brukte i artiklane.

Prosjektet er meldt til og godkjent av Norsk Samfunnsvitskapleg Datateneste (NSD, vedlegg 2). Deltakarane fekk skriftleg og/eller munnleg informasjon om prosjektet, korleis data ville verte behandla og lagra, mi teieplikt og deira rett til å trekkje seg frå studien (vedlegg 3), og dei har samtykka til å ta del i studien. I artikkel 4 bruker eg nokre sitat frå eit diskusjonsforum for cannabisbrukarar på internett. Utsegnene kom som respons på mi annonse der eg inviterte til deltaking i prosjektet, og eg har ikkje spurt dei som ytra seg om å få lov til å bruke sitata. Likevel har eg vurdert det som etisk forsvarleg å gjengi desse. Utsegnene fann stad i store nettforum der alle kan ta del, og der deltakarane veit at innlegga dei skriv er tilgjengelege for alle som er interesserte (sjå Markham 2007). Vidare er utsegnene svar på invitasjonen min, der eg hadde gjort meg til kjenne som forskar, slik at dei visste at eg kom til å lese svara deira. Det er heller ikkje knytt nokon identifiserande opplysingar til sitata.

Rekrutteringsstrategi

Det var ikkje fastsett kor mange personar som skulle intervjuast frå starten av, då eg var usikker på kor vanskeleg det ville bli å rekruttere erfarne cannabisbrukarar som hadde slutta eller redusert bruken vesentleg utan å ha vore til behandling. Målet var å få snakke med mange nok personar til at eg meinte at nye intervju ikkje ville tilføre vesentlege nye forteljingar om det å vere ein cannabisbrukar som har trappa ned på bruken. Eg hadde såleis eit mål om å nå ei metting i datamaterialet; eit punkt der forteljingane i nye intervju i stor grad repeterer forteljingane i tidlegare intervju (Bertaux 1981, Glaser & Strauss 1967, Miller 2000, Thagaard 1998). Etter 25 intervju var eg nøgd med breidda i forteljingane og vurderte at eg hadde nok data til å kunne

trekkje meiningsfylte konklusjonar om fenomenet (Bloor & Wood 2006: 155). Eg såg også at det kunne bli utfordrande å handtere ei endå større datamengde.

Fordi cannabisbrukarar som ikkje har vore til rusbehandling ikkje finst i noko register, og fordi temaet vert forstått som sensitivt, vart nettverksrekruttering (snøballmetode) valt som den primære rekrutteringsstrategien. I alt vart 21 deltakarar rekrutterte på denne måten. Seks kontaktpersonar (ein ven, tre vennar frå tida som student og stipendiat, ein kjenning frå jobbsamheng og ein student) sette meg i kontakt med til saman 17 intervjupersonar. Desse sette meg vidare i kontakt med fire intervjupersonar. Dei siste fire intervjupersonane kontakta meg som fylgje av ulike former for annonsering; etter å ha lese ein artikkel om prosjektet mitt i Sunnmørsposten (2), fordi dei hadde sett invitasjonen om å ta del i prosjektet ved ein høgskule (1) og på eit nettforum for cannabisbrukarar (1).

Seks andre personar ønskte å ta del i studien etter å ha lest om den i nettforumet, på oppslag eller i avisa, men fire av desse fylte ikkje inklusjonskriteria: Dei hadde ikkje trappa ned, var for gamle, eller hadde vore til rusbehandling. Ein budde for tungvint til for at intervju var praktisk mulig å få til, og ein gav eg opp å intervjuet etter at han ikkje møtte opp til to avtalar.

I starten av prosjektet hadde eg som mål å få flest mulig deltakarar frå andre stader enn Oslo, fordi mykje av forskinga som er gjort på illegal rusbruk er gjort i større byar, og særleg i Oslo. Det viste seg likevel å vere vanskeleg å rekruttere deltakarar til studien (sjå artikkel 4), og eg måtte derfor leggje mindre vekt på dette punktet for å få mange nok deltakarar. Femten av deltakarane budde i Oslo eller området rundt og vart intervjuet der. Likevel hadde berre to av desse vakse opp i Oslo, og storparten hadde i mange år budd og brukt cannabis i andre byar og tettstadar, før dei flytta til Oslo. Deltakarane kom frå 13 ulike fylke i Noreg, samt at ein deltakar var fødd og oppvaksen i eit anna vestleg land. Det er dermed ei brei geografisk spreiding i utvalet, og studien handlar såleis om erfaringar med cannabisbruk både blant unge vaksne i byen og på mindre stader.

Datagrunnlag – kven er deltakarane?

Deltakarane var rekrutterte med utgangspunkt i cannabisbruken sin, men det store fleirtalet (21 av 25) hadde også prøvd andre illegale rusmiddel. Elleve av desse hadde relativt omfattande erfaring med bruk av andre illegale rusmiddel enn cannabis. Dette er ikkje overraskande ut i frå statistiske undersøkingar, som viser at mange erfarne cannabisbrukarar også rapporterer bruk av andre stoff (Melberg et al. 2010). Denne studien handlar likevel om cannabisbruk. Cannabis er det rusmidlet, ved sidan av alkohol, dei bruker eller har brukt jamleg over lang tid. Dei er også rekrutterte *som cannabisbrukarar*, og det er dette stoffet dei i størst grad identifiserer seg med. Andre stoff, som til dømes kokain og amfetamin, vert ofte snakka om som noko dei kan bruke på fest, noko dei er meir forsiktige med og til dels noko dei ikkje vil bli identifisert med. Utdrag frå intervjuet med Nathaniel kan tene som illustrasjon på dette:

Kokain, jeg vet ikke. Det føler jeg er litt mer sånn... det er på en måte ikke noe jeg har lyst til å bli forbundet med: At jeg er en fyr som sniffer kokain.

Nei? For kva betyr det å vere det?

Jeg ser egentlig på det som... jeg forbinder det egentlig med å ha mistet litt kontrollen. (...) Det er det at det er et middel som gir deg enorm selvtillit. Og at du trenger kunstig selvtillit er et dårlig tegn, tenker jeg. Eh... men samtidig så er det jo veldig morsomt. Det er noe man skjønner at man kan bli avhengig av hvis man er uheldig disponert eller ett eller annet sånt. Det er som regel noe du vil ha mer av når du har fått littegrann av det. Når du kjenner at den følelsen forsvinner, så vil du ha den tilbake.

Kokain var i mykje større grad enn cannabis kople til risiko for negative effektar, og det var også kople til "feil type" personar – personar som ikkje var trygge på seg sjølve og trengte kunstig sjølvtilitt. For amfetamin var historia litt annleis, men hovudpoenget; at det ikkje var noko dei "eigentleg" brukte var det same:

Jeg tror kanskje at de eneste gangene jeg synes det har hatt noe for seg er hvis man skal holde på å feste veldig, veldig lenge. Og så bare ta bittelitte grann for å holde ut.

Det er sånn at du vert oppkvikka og held deg i gong, ja? Har det også vore veldig sporadisk?

Ja.

Det er egentlig kun marihuana som er jamleg?

Ja, det er ikke noe annet jeg vil si at jeg driver med. De andre tingene har jeg på en måte prøvd.

Eg definerer deltakarane som sosialt integrerte cannabisbrukarar, ut i frå Sharon Rødner Sznitman sin definisjon. Denne er operasjonalisert i tre kriterium: 1) dei var i jobb eller under utdanning og hadde legal inntekt, eit strukturert kvardagsliv og permanent bustad, 2) dei var ikkje i kontakt med behandlingssystemet grunna rusbruken sin, og 3) viss dei brukte illegale rusmiddel på intervjutidspunktet, skjedde dette på fritida og ikkje i samband med jobb eller studiar. Bruken av omgrepet "sosialt integrerte cannabisbrukarar" er ikkje uproblematisk, fordi det i likskap med karakteristikkar som "rekreasjonelle brukarar" eller "problembbrukarar" bidreg til å dekkje over variasjonar i utvalet. Sjølv om alle deltakarane fylte dei tre kriteria for sosialt integrerte cannabisbrukarar på intervjutidspunktet, hadde tre av deltakarane hatt periodar der dei hadde relativt store inntekter frå omsetting av illegale stoff, og ein av desse hadde i ein periode ikkje legal inntekt i tillegg. Fleire fortalte også at bruken av rusmiddel i periodar hadde gjort det vanskeleg å fylgje normal studieprogresjon, og formuleringa "eit strukturert kvardagsliv" er ikkje ei god skildring av desse periodane. Likevel meiner eg at bruken av omgrepet sosialt integrerte brukarar er meir analytisk nyttig enn det er problematisk, og at det karakteriserer deltakarane som gruppe betre enn andre tilgjengelege omgrep.

I innleiingskapitlet viste eg til Pedersen (2009) si studie av unge vaksne cannabisbrukarar, der dei som framleis brukte cannabis ved 28-årsalderen hadde ei rekkje indikatorar på sosial marginalisering. Dei tenderte mot å ha låg utdanning, låg inntekt, vere utan arbeid og utan partnar. Utvalet i min studie skil seg frå dette. For 19 av 25 har mor og/eller far utdanning på høgare nivå, og 19 av 25 har sjølv utdanning på høgskule- og universitetsnivå. Av desse har tre mastergrader, ein held på med mastergrad og 12 har bachelor- eller cand.mag. grader. Dei resterande tre held på med

bachelorgrad eller har enkeltfag på universitetsnivå. Berre seks av deltakarane har grunnskule eller vidaregåande skule som si høgste fullførte utdanning. Dette kan tyde at eg har rekruttert ei gruppe som er meir ressurssterk enn det som gjeld for unge vaksne cannabisbrukarar generelt. Samansettinga av utvalet heng saman med at eg i hovudsak har rekruttert deltakarane gjennom mitt eige nettverk; gjennom personar som sjølve har høgare utdanning. Det er derfor sannsynleg at dette har gitt ei skeivheit i utvalet, som også kan ha gitt ei skeivheit i forteljningane som vert fortalt. Andre grupper kan ha andre tilgjengelege narrativ enn det deltakarane i denne studien har, og dei møter kanskje ikkje dei same forventingane om at dei skal redusere eller leggje vekk bruken av cannabis i vaksen alder. Dette drøftar eg også i artikkel 2.

Historiene frå desse intervjudeltakarane er viktige for å utvide og gje nyansar til kunnskapen vi har om unge vaksne som brukar illegale rusmiddel. Dette er menneske som har "greidd seg godt"; dei har handtert lange brukarkarrierar med store svingingar i bruk utan at det for dei fleste har gitt alvorlege konsekvensar. Likevel fortel alle deltakarane om både gode og vanskelege opplevingar med cannabis. For nokre dekkjer "greidd seg godt" over episodar med psykose, angstproblematikk og relasjonelle vanskar. For mange er det likevel forteljningar om fellesskap med andre brukarar og den gode kjensla av å fri seg frå konvensjonane, bestemme sjølv og nyte rusen som dominerer. Denne breidda og variasjonen i forteljningar om cannabis meiner eg er viktig å skildre, og samla sett gjer artiklane dette.

Om intervju

Intervjua vart gjort i løpet av hausten 2008 og 2010, på dei stadane der deltakarane budde. Intervjua vart gjort heime med informantane, på kafear, hotellrom og i eitt tilfelle i ein park. I snitt varte intervjua 2 timar og 6 minutt, med 1 time og 20 minutt som det kortaste og 3 timar og 15 min som det lengste. Ein informant vart intervjuet to gongar, fordi han følte han ikkje fekk sagt alt han ville før han måtte gå i det første intervjuet. Alle intervjua vart tekne opp med mp3-spelar.

Intervjua var lagt opp som livshistorieintervju. Med dette meiner eg at eg ville at deltakarane skulle fortelje om si "brukarkarriere" (Becker 1953) knytt til cannabisbruk; frå korleis dei kom til å prøve cannabis den første gongen via typiske brukssituasjonar i starten og seinare (kven dei røykte saman med, kvar, når, korleis, kvifor), kva dei likte og ikkje likte med å bruke cannabis i starten og seinare, korleis dei såg på andre cannabisbrukarar og ikkje-brukarar i starten og seinare, og korleis bruken deira etter kvart vart redusert. Eg har altså vore ute etter forteljingane deira om å vere ein som bruker cannabis og ein som ikkje bruker, eller ikkje bruker så mykje, lenger.

Deltakarane knytte forteljingane om cannabisbruk opp til andre hendingar i liva sine, og forteljingane var ofte strukturerte rundt t.d. skulegang, overgang til arbeidslivet og stifting av familie (t.d. korleis/kor ofte eg røykte hasj medan eg gjekk på vidaregåande, medan eg studerte, då eg begynte å jobbe, etter at eg fekk ungar). Eg fekk såleis vite mykje om liva deira generelt, sjølv om fokuset var på cannabisbruk.

Intervjuguiden eg hadde som utgangspunkt for intervjua (vedlegg 4) vart brukt som ei hugsliste for meg sjølv i dei første intervjua. Etterkvart vart likevel denne mindre viktig, fordi eg såg at strukturen i intervjua som oftast gav seg sjølv. Vi starta med å snakke litt om no-situasjonen og bruken deira "i dag", før eg tok dei tilbake til dei første gongane dei prøvde. Så fortsette dei med å fortelje om korleis bruken utvikla seg vidare og korleis det vart slik at dei trappa ned. Vi avslutta med å prate litt om korleis intervjuet hadde gått, og mange ville vite noko om kva andre hadde fortalt og korleis deira forteljingar var i samanlikning. For å kome interessa deira i møte, samstundes som eg verna om anonymiteten til deltakarane, fortalte eg då i generelle vendingar om andre sine erfaringar.

Transkribering, sitering og transparens

Det å gjere munnleg tale om til trykt tekst er krevjande. Det "same" taleutdraget kan transkriberast på svært ulike måtar, avhengig av det teoretiske perspektivet, den metodologiske orienteringa og dei faglege interessene til den som gjer arbeidet

(Riessman 2008b: 29). Riessman (2008b) argumenterer derfor for at transkribering ikkje må sjåast på som ei teknisk oppgåve som ein kan delegere til andre, men at det er del av fortolkingsprosessen og at forskaren bør gjere arbeidet sjølv.

Eg gjorde dei 25 intervjua i hovudstudien sjølv og transkriberte 14 av desse, medan eg leigde hjelp til å få transkribert dei siste 11 for å spare tid. Sjølv om Riessman (2008b) peikar på viktige utfordringar med å setje vekk transkriberinga, meiner eg likevel at dette er veikskapar ein kan bøte på ved å skrive refleksjonsnotat etter kvart intervju og ved å kontrollere dei ferdige transkripsjonane.

Etter kvart intervju skreiv eg korte notat om intervjulokalet, til dømes relevante detaljar om kafeen der intervjuet fann stad; korleis vi sat, om det var mange andre i lokalet og lydnivå, korleis eg opplevde intervjusituasjonen og korleis eg tolka at den intervjuja hadde opplevd situasjonen, samt eventuelle refleksjonar om kva som var dei viktigaste forteljningane i intervjuet. I transkripsjonane la både eg og den innleigde transkriptøren vekt på å ligge nær opp til talespråket, sjølv om ikkje alle fyllord vart skrivne ned. Bruken av slike fyllord kan nokre gongar vere meiningsberande, til dømes ved at dei er uttrykk for at talarane er usikre på korleis dei skal ordleggje seg eller at temaet er vanskeleg å snakke om. Eg skreiv derfor inn detaljar som lengre pausar, nøling, kroppslege uttrykk (t.d. at ein deltakar sat uroleg i stolen og fikla med hendene sine), variasjonar i stemmebruk (t.d. bruk av "tullestemme" når dei etterlikna nokon eller ironiserte rundt eit poeng) og latter, samt at eg skreiv kommentarar om korleis eg tolka bruken av slike uttrykksmåtar og korleis eg opplevde "tonen" i dei ulike intervjua. I dei intervjua eg ikkje transkriberte sjølv høyrde eg gjennom opptaka på nytt medan eg las transkripsjonen, for å sjekke om transkripsjonen var i samsvar med opptaka og for å leggje inn slike detaljar og kommentarar som skildra ovanfor.

Basert på den konstruktivistiske posisjonen at intervjudata er ein samproduksjon mellom intervjuar og den intervjuja og at data er produkt av ein spesifikk interaksjon (t.d. Holstein & Gubrium 1995, Rapley 2001), har eg vore oppteken av å ta vare på interaksjonsmessige detaljar i intervjuutdraga i artikkane. Eg har derfor ønskt å gjengi

lenger seksjonar frå intervjuet, der også mine spørsmål og kommentarar er med. På denne måten legg ein til rette for at lesaren kan forstå meir av konteksten for det som blir sagt og sjå korleis deltakarutsegnene vert konstruerte i dialog med intervjuar. Dette gjer det også lettare for lesaren å stille seg kritisk til dei tolkingane som vert gjorde.

Idealet om å bruke mange, lange og detaljerte intervjuutdrag har likevel vore vanskeleg å halde fast ved i praksis, fordi eg må rette meg etter ordgrensene i tidsskrifta. Det knappe artikkelformatet gjer det vanskeleg å fylgje dette idealet heilt ut, og hovudtematikken i artikkelen kan kome i bakgrunnen viss det vert lagt like mykje vekt på korleis og kvifor noko blir fortalt, som kva som vert fortalt. Det er i artikkel 4 at eg i størst grad greier å gjennomføre analysen i tråd med dette idealet. I dei andre artiklane har eg gjort kompromiss og latt "kva" få meir plass. I desse artiklane er intervjuutdrag kortare og meir redigerte, og det vert ikkje lagt like stor vekt på korleis data vert produsert. Likevel ligg den konstruktivistiske forståinga til grunn for analysearbeidet her også. Kva funksjonar utsegnene i intervjuet har er viktige tema. Lesaren vil også sjå at intervjuaren ofte er synleg og at mange av intervjuutdraga er fylldige i desse tre første artiklane også.

Analysearbeidet

Før eg begynte å intervjuet hadde eg eit grovt bilete av tre temaområde som skulle vere grunnlaget for ein artikkel kvar: 1) På kva måtar cannabisbruk er knytt til identitet; kva er det med stoffet/bruken som er tiltrekkande og som brukarane identifiserer seg med? 2) Kva for forståingar har dei av kontrollert bruk og problematisk bruk av rusmiddel? 3) Kva er grunnane til at dei har trappa ned eller slutta? I arbeidet med å generere data vart likevel både andre tema og andre vinklingar meir sentrale, sjølv om dei opprinnelege ideane låg der som eit utgangspunkt for analysane. Ei av dei viktigaste endringane var at språket og konstruksjonen av forteljingar i intervjuet vart mykje viktigare enn det eg hadde tenkt i starten av prosjektet. Medan eg i starten

hadde problem med å frigjere meg frå ein meir kvantitativ måte å tenke og skrive om intervjumaterialet på, til dømes kva som var dei dominerande grunnane til å slutte med cannabis, vart eg gradvis meir orientert mot ein meir konstruktivistisk posisjon med ei narrativ tilnærming. Korleis deltakarane snakka om ulike tema og kva som var typiske forteljingar innanfor og på tvers av intervjuet vart etter kvart det sentrale. Denne dreininga i fokus meiner eg har vore viktig for å få fram og ta vare på kompleksiteten, nyansane og ambivalensen i intervjumaterialet. Den narrative tilnærminga vart også skjerpa i dialog med redaktørane og fagfellane som har kommentert dei ulike artiklane.

Frå sorteringsbasert koding til empirinær koding, og til kategorisering

Etter at intervjuet var skrivne ned, la eg dei inn i det kvalitative analyseprogrammet NVivo, versjon 8. Kodinga vart gjort i fleire etappar, og den endra form. Tidleg i kodingsprosessen la eg inn koder som handla om ulike delar av "ruskarrierane" deira, slik som debuthistorier, typisk røykesituasjon dei første åra og i dag, historier om å slutte og å trappe ned. Eg arbeidde også med eit fastsett kodesett som skulle hjelpe meg å få oversikt og fange opp fellestrekk på tvers av intervjuet. Denne prosessen opplevde eg som nokså mekanisk, og eg syntest ikkje at den var godt eigna til å få fram nyansane og den spanande variasjonen i forteljingane. Eg gjekk derfor gjennom materialet på nytt og la inn empirinære, eller *tekstnære* kodar (sjå Tjora 2012: kap. 5), som i dei fleste tilfelle var unike for eitt intervju. Med desse merka eg ut særleg interessante, talande og gode formuleringar i kvart intervju, til dømes særeigne kallenamn for "oss" og "dei andre", slik som "flinkispuddingane", "den bøllete flinke", "de som var på vei et annet sted", "cowboys og indianere", "sånn klassiske sosionomstudenter". Dette er såleis kodar som er utvikla frå data, og ikkje frå teori, hypotesar eller forskingsspørsmål (Tjora 2012: 179).

Dette trinnet gav meg ei betre oversikt over heilskapen i kvar deltakar si forteljing, og det var også nyttig for å oppdage interessante tema som kunne vere grunnlag for artiklar – og for seinare å finne igjen gode utsegner. For å bevare forholdet mellom

utdrag og heile den enkelte intervjuforteljinga, har eg veksla mellom koderapportane og dei fullstendige intervjuutskriftene i arbeidet med kvar av artiklane i avhandlninga. Eg har også gått fram og tilbake mellom trinna koding, kategorisering og utvikling av konsept og modellar. Denne analyseforma har fellestrekk med det Tjora (2012: kap. 5) kallar stegvis-deduktiv induktiv metode (SDI). Her arbeider ein stegvis induktivt frå data mot koding, kategoriar, konsept/modellar og teori, samstundes som ein sjekkar frå det meir teoretiske til det empiriske.

Utfordringane med å skaffe deltakarar og å skape ein god utvekslingssituasjon i intervju ("rapport", Rapley 2004) gjorde at eg vart oppteken av å forstå kva dette handla om. Eg gjekk gjennom dei koda intervju på nytt og leita fram utdrag der posisjonering, eller forhandlingar om nærleik og avstand (likskap og ulikskap), mellom meg og intervjudeltakarane var særleg tydelege. Dette var særleg utdrag der dei spurte meg om mitt forhold til rusmiddel, men også utdrag der eg oppfatta at dei var sensitive for korleis forteljingane deira vart leste og kva eg meinte om deira rusbruk. Dette kunne vere t.d. utdrag der dei innleia med forteljingar om "normalitet"; om "å ha klart seg godt" med tanke på utdanning, arbeid og sosialt nettverk, før dei fortalte om problematiske opplevingar knytt til rusbruk. Desse forhandlingane tolkar eg som uttrykk for ein form for *sensitivitet* både i forskningstemaet og i deltakarane. Denne sensitiviteten fører med seg utfordringar i rekrutterings- og intervjuarbeidet, og den tydeleggjer det problematiske i ideen om intervjuarnøytralitet. Cannabisbruk som eit sensitivt forskningstema og brukarane som "hårsåre" er utvikla i artikkel 4.

Frå starten av prosjektet var eg oppteken av å forstå på kva måtar cannabis var knytt til identitet. Ut i frå identitetsteori (m.a. Jenkins 2008) kan ein mellom anna studere identitet gjennom individa sine forhandlingar om likskap og ulikskap med andre individ og grupper. Dei empirinære kodene som handla om likskap og ulikskap, om tilknytning til og avstandstaking frå andre individ og grupper; om korleis cannabisbrukarar, dei som ikkje bruker og dei som bruker andre stoff "er", vart då kategoriserte som å handle om identitetsdanning. Vi fann at desse identitetsforteljingane var posisjonerte i forhold til to større forteljingar om cannabisbruk: Ei restriktiv forteljing som speglar

den norske ruspolitikken, der cannabisbruk er kopla til risiko for avhengigheit og overgang til tyngre stoff, og ei liberal subkulturell forteljing kopla til cannabiskultur, der cannabisbruk mellom anna symboliserer sjølvstende, ikkje-konvensjonalitet og openheit. Vidare fann vi at ein viktig skilnad innanfor kvar kategori var at nokre av forteljingane fokuserte på problem knytt til rusbruk, medan andre ikkje gjorde det. Ut i frå dette konstruerte vi ein modell på fire mulige forteljingar om kven cannabisbrukarar er: Forteljinga om den brende brukaren, den uansvarlege brukaren, den ansvarlege brukaren og cannabisprofeten. Denne modellen er det sentrale bidraget i artikkel 1.

I utviklinga av doktorgradsprosjektet var også prosessen med å slutte eller redusere bruken av cannabis eit sentralt tema, og i ei tidleg fase hadde eg koda grunnar til å slutte eller trappe ned. Etter kvart som eg vart meir oppteken av forteljingsaspektet, valde eg ei vidare tilnærming til kodinga, der fokuset var å få fram nyansane i korleis deltakarane snakka om det å kontrollere bruken. Eg gjekk gjennom materialet på nytt og merka seksjonar der dei snakka om å kontrollere, avgrense eller slutte med cannabis, og seksjonar der dei forsvarte eller forklarte cannabisbruken sin. Ut i frå desse utdraga kom eg fram til fem dominerande forteljingar om det å kontrollere bruken: Tida er i ferd med å renne ut, omsorg for barn, romantiske relasjonar, vendepunkt og å halde fram med å vere ein cannabisbrukar. Korleis desse forteljingane vert brukte i dei individuelle identitetsforteljingane er diskutert i artikkel 2. Korleis analysearbeidet i høve artikkel 3 gjekk føre seg er skildra nærare i neste delkapittel.

Utfordringar med å kombinere to datasett og å bruke data samla inn av andre

Allereie i arbeidet med å rekruttere deltakarar til studien min vart det klart at kjønn var ein viktig faktor i høve cannabisbruk, då erfarne kvinnelege brukarar var vanskelege å finne. Sjølv om eg arbeidde aktivt for å nå fleire kvinner, fekk ikkje rekruttert meir enn sju kvinner av dei i alt 25 deltakarane. Når eg diskuterte vanskaner med å nå kvinner

med deltakarane, var den vanlege reaksjonen at dette var "som forventa". Dei forklarte at det var få jenter blant dei meir ivrige brukarane, at jenter ofte var meir opptekne av å skjule bruken sin og at dei derfor var mindre villige til å stille til intervju. Ingen av dei kvinnelege deltakarane rekrutterte andre jenter til studien. Dei forklarte gjerne at venninnene deira ikkje hadde brukt cannabis dagleg i periodar og at dei var "ferdige" med å bruke.

Statistiske undersøkingar støttar deltakarane sine påstandar: Menn drikk i gjennomsnitt meir alkohol og bruker meir illegale rusmiddel enn kvinner, og kjønnskilnadene aukar med jamleg, intensiv og problematisk bruk (EMCDDA 2012, Warner et al. 1999). Tal frå Sirius tyder på at menn er i klart fleirtal også blant erfarne cannabisbrukarar i Noreg. I 2006 rapporterte dobbelt så mange menn (14 %) som kvinner (7 %) mellom 21 og 30 år bruk meir enn 26 gongar (Lund et al. 2007: Uttrekk av data gjort av Odd Hordvin ved Sirius etter førespurnad). Vanskane med å rekruttere fleire kvinner, samt måtane kvinnelege cannabisbrukarar vart snakka om eller ikkje snakka om i intervju, gjorde det klart for meg at eg måtte skrive ein artikkel om den sosiale "kjønninga" av cannabisbruk.

Frå tidlegare samtalar med Sveinung Sandberg visste eg at han og Willy Pedersen også hadde hatt vanskar med å rekruttere kvinnelege brukarar til deira store studie av cannabisbruk, og at berre 12 av deira 100 deltakarar var kvinner. Det å slå saman mine og deira intervju med kvinnelege brukarar ville kunne gje større breidde og variasjon i datamaterialet, og eg inviterte derfor Sandberg til å samarbeide om artikkelen.

Fordelen med å kombinere dei to datasetta var at vi då kunne gå meir i djupna på kvinnelege brukarar sine forteljingar, og studere kva for posisjonar og roller dei skildra i cannabisbrukande fellesskap. Ei utfordring var at fokuset i dei to studiane var ulike, og at dei hadde ulike inklusjonskriterium. Medan deltakarane i mi studie var rekrutterte fordi dei på eit tidspunkt hadde redusert cannabisbruken sin, var deltakarane i Sandberg og Pedersen sin studie rekrutterte fordi dei var aktive brukarar som ikkje såg på bruken sin som problematisk. For vårt formål med artikkelen var likevel likskapane

det sentrale; dei var kvinner med lang erfaring med cannabisbruk i Noreg. Analysane viste også at kvinnene sine forteljingar om cannabisbruk hadde mange fellestrekk knytt til det å vere kvinne i ein maskulint koda sosial kontekst.

Både eg og Sandberg hadde jobba med "våre" datasett gjennom fleire år og kjente desse godt. Dette gjorde at vi hadde forventingar om kva data kunne fortelje om korleis cannabisbruk var "kjønna". Eg hadde også jobba med analysane av mitt materiale før samarbeidet med Sandberg, og hadde derfor forslag til kva som var dei viktigaste forteljingane om å vere kvinneleg cannabisbrukar. Vi var overraska over kor viktige tradisjonelle måtar å gjere feminitet på var i forteljingane, og i lesinga av kvarandre sine intervjuutskrifter hadde vi som mål å leite etter nye og alternative forteljingar om kvinner sin cannabisbruk.

Det å arbeide med andre sine intervjudata tydeleggjorde kor mykje kontekst betyr for forståinga av forteljingane, og kor lite av dette som vanlegvis er med i transkripsjonane. Dette gjer det vanskeleg å vite om ein gjer rimelege tolkingar av det som vert sagt, og eg opplevde det som nødvendig å kunne konferere med den som kjente kontekstane for intervjuet. Cheshire, Broom og Emmison (2009: 246) diskuterer denne problematikken i samanheng med digital lagring av kvalitative data for gjenbruk og analysing av andre forskarar, slik ein gjer i Australia, England, Skottland, Wales og Finland. For å skape meining i kvalitative data må forskarane ha ei breiast mulig forståing av både den lokale interaksjonskonteksten og den større sosiale konteksten. I forståinga av intervjudata må ein vite korleis noko vart sagt og kva som var meint, og dette er vanskeleg å oppnå når ein bruker andre sine intervjuutskrifter.

Eg opplevde at det å ha gjort intervjuet sjølv; å "ha vore der", vite korleis stemninga var og korleis deltakarane framstod i intervjusituasjonen representerte ein styrke i analysearbeidet. Likevel går det an å forstå intervjuforteljingar ein ikkje har samla inn sjølv også, særleg viss ein kjenner den større konteksten for intervjuet godt og om transkripsjonane også omfattar ikkje-verbale detaljar. I praksis opererte vi likevel i stor grad som "ekspertar" på våre eigne intervju, og som kommentatorar og

spørsmålsstillarar på kvarandre sine intervju. I sum meiner eg dette gav ein fin dynamikk i analysearbeidet, der vi vart utfordra til å forklare nærare og grunngi dei tolkingane vi gjorde – både av eigne data og av den andre sine.

Nokre kommentarar om validitet og reliabilitet

Tradisjonelt har ein venta at samfunnsvitskaplege tekstar skal demonstrere validitet (korleis den korresponderer til verda) og reliabilitet (garantere at andre vil finne det same ved bruk av same metode på dei same data). Formulert på denne måten er ikkje validitet og reliabilitet tilgjengelege mål for konstruktivistiske studiar, i fylgje Czarniawska (2004a: 133). Verdien av utsegnene i forkinga kan berre vurderast ved at ein samanliknar dei med andre utsegner; "Words cannot be compared to worlds, and a look into actual validation practices reveals that they always consist in checking texts against other texts" (Czarniawska 2004a: 133). Ord kan aldri vere direkte speglingar av ein røyndom, og for Czarniawska vert det sentrale kvalitetsmålet om vi greier å skape ei realistisk og interessant rekontekstualisering av intervjuforteljingane. Ei form for validering kan skje ved at vi knyter teksten vår (våre tolkingar av intervjudata) til andre tekstar, stemmer, tider og stadar, og gjer tolkingane rimelege i lys av konteksten vi teiknar opp. Ut i frå eit slikt standpunkt må kvalitetsmålet for studiar innanfor eit konstruktivistisk rammeverk vere om ein greier å få lesarane til å føle at "dei var der sjølve" (Czarniawska 2004a: 118).

Validitet handlar også om vi får svar på dei spørsmåla vi prøvar å stille. I min studie vert eit sentralt spørsmål om eg har intervjuar personar som kan snakke informert om tematikken eg søker å kaste lys på; personar som veit mykje om kva for sosiale tydingar cannabisbruk kan ha og korleis det opplevast å vere ein som bruker cannabis. Personane eg har intervjuar har brukt cannabis jamleg gjennom mange år og har såleis brei erfaring som cannabisbrukarar. Denne erfaringa over tid gjer at dei kan leggje fram variasjonane i fenomenet på ein annan måte enn personar som berre har prøvd cannabis få gongar eller i ein kort periode. Ved at dei er unge vaksne som har trappa ned eller slutta med cannabis, sit dei også med erfaring både med å vere på innsida av

fenomenet og i marginane. Denne mellomposisjonen meiner eg tilfører endå fleire nyansar i forteljingane om fenomenet (sjå også kapittel 1 , samt artikkel 1 og 2).

Reliabilitet handlar om på kva måtar forskaren sin posisjon kan kome til å prege forskingsarbeidet. Er det spesielle faktorar ved forskaren som kan peike i retning av at resultatane skuldast at det var denne forskaren og desse deltakarane som var med (Tjora 2012: kap. 7)? Er det rimeleg å vente at andre erfarne cannabisbrukarar i interaksjon med ein annan forskar, med liknande bakgrunn og med dei same spørsmåla, ville fortelje mange av dei same forteljingane som dei gjorde i dette prosjektet? Eller er det grunn til å tru at det ville vere "systematiske" skilnader i forteljingane, det vil seie skilnader som går i ei bestemt retning? Det er ingen personlege band mellom meg og deltakarane, og vi visste svært lite om kvarandre før intervjuet. I utgangspunktet er det ikkje grunn til å tru at det er nokon heilt spesielle trekk ved meg som skulle generere heilt spesielle forteljingar om cannabisbruk i intervjuet.

Ein faktor eg stadig har vurdert innverknaden av er det at eg ikkje har prøvd cannabis sjølv og såleis representerer "dei andre" i intervjusituasjonen. Denne problematikken er løfta fram i artikkel 4. Eg valde å leggje vekt på ei aksepterende haldning og at eg var ute etter å forstå kva cannabis betydde for dei. Dette opplevde eg var faktorar som betydde endå meir enn, og gjorde det mindre viktig om, eg hadde brukt cannabis sjølv. Intervjuinteraksjonen genererte mange variantar av både positive forteljingar, forherligande forteljingar, normaliserande forteljingar og problemforteljingar. Mangfaldet i forteljingar, på tvers av og internt i intervjuet, meiner eg peikar mot at andre forskarar (også dei med eigenerfaring) ville generere om lag dei same forteljingane ved å stille dei same spørsmåla. Spørsmålet om kvifor ei forteljing vert fortalt og kven den er retta mot må likevel alltid vere ein del av analysearbeidet. Eg har nokre gongar gjort desse vurderingane eksplisitte i både artikkel 1, 2 og 4.

I artiklane legg eg fram fleire avgrensa syn på, eller fleire ulike forståingar av kva cannabisbruk betyr for unge vaksne. I kapittel 1 og 2 i denne kapp har eg koplart artiklane til den større sosiale konteksten dei er del av. Eg har teikna opp det

sosialpolitiske feltet og vist fram ulike profesjonelle og folkelege forteljingar i feltet, og korleis desse korresponderer til ulike forteljingar i intervju. Gjennom å kople intervjutekstane til desse større forteljingane, håper eg å ha formidla eit nyansert og variert, men ikkje universelt bilete, av kva dei sosiale betydingane av cannabisbruk kan vere.

4. Fire ulike inngangar for å forstå tydingane av cannabisbruk

I dette kapitlet introduserer eg dei fire artiklane i avhandlinga. Eg har valt å skrive meir utfyllande samandrag her enn dei som står i artiklane (abstracts). Dette gjer eg for å få formidla funna i artiklane på ein meir fullstendig måte til norske lesarar som ikkje vil lese artiklane på engelsk. I tillegg gjer eg koplingar mellom funn på tvers av artiklane, og viser på den måten korleis dei fire artiklane heng saman og utfyller kvarandre.

Dette kapitlet kan gjerne lesast før eller uavhengig av artiklane, men det vil truleg vere nyttig å også vende tilbake til dette kapitlet etter at ein har lest artiklane. På den måten vert det lettare for lesaren å gripe koplingane mellom artiklane og heilskapen i prosjektet.

Artikkel 1: Negotiating identities: patterns of self-presentations among socially integrated cannabis users

[Kåre Heggen er medforfattar. Publisert i *Young – Nordic Journal of Youth Research*, 2014, 22 (4), 381-398].

I denne artikkelen undersøker vi korleis deltakarane presenterer seg sjølve som cannabisbrukarar. Vi leitar etter felles tema på tvers av intervju og samlar desse i fire typiske forteljingar om korleis deltakarane snakkar om seg sjølve som cannabisbrukarar på: Forteljinga om den brende brukaren, den uansvarlege brukaren, den ansvarlege brukaren og cannabisprofeten. Vi diskuterer korleis deltakarane kombinerer ulike forteljingar i presentasjonen dei gir av seg sjølv i intervjuet, og kva for funksjonar dei ulike forteljingane har. Analysane bidreg til å vise fram noko av den kompleksiteten som ligg i cannabis som ressurs for identitetsarbeid. Cannabisbruk tilbyr både aktive og attraktive subjektposisjonar, og meir problematiske og avhengige posisjonar. Auka innsikt i konkurrerande forteljingar om cannabisbruk i den større konteksten og korleis individa nyttegjer seg av desse i sine forteljingar om seg sjølv,

kan vere nyttig både på det politiske feltet og på behandlingsfeltet. Teoretisk bidreg artikkelen til den narrative litteraturen, særleg ved å trekkje merksemda mot forteljaren sin no-situasjon for å forstå forteljingane deira om fortida og forventingane om framtida.

I artikkelen viser vi korleis intervjuar finn stad innanfor ein nasjonal kontekst kjenneteikna av ein restriktiv narkotikapolitikk, der besittelse, bruk og omsetting av cannabis og andre stoff definerte som narkotika er ulovleg, og der smugling og omsetting vert møtt med strenge straffereaksjonar. Den strenge narkotikapolitikken vert reflektert i intervjuar i form av ei forteljing der bruk av cannabis og andre illegale rusmiddel er knytt til risiko. I denne forteljinga har individet avgrensa kontroll over handlingane sine, og cannabisbruk kan føre til avhengigheit og andre rusmiddelrelaterte problem. Cannabis som inngangsport til bruk av andre "hardare" stoff er viktig i denne forteljinga. Vi kallar dette den restriktive, offisielle forteljinga om narkotika, og denne liknar på det Rødner Sznitman (Rødner 2005) omtalar som "den nasjonale narkotikadiskursen" i Sverige.

Samstundes finst det ei konkurrerande forteljing om cannabisbruk i den norske konteksten, som også vert brukt som ein ressurs i intervjuforteljingane. Denne forteljinga reflekterer det Sandberg og Pedersen (2010) omtalar som cannabiskultur. I den liberale, subkulturelle forteljinga er ikkje cannabisbruk knytt til risiko, men heller til ungdom, uavhengigheit, ikkje-konformitet og openheit. I denne forteljinga er cannabis eit harmlaust rusmiddel som vert brukt av velintegrerte menneske og som bør legaliserast. Normaliseringsteser har gjenklang i denne forteljinga; det å bruke cannabis har vorte så vanleg at det å ikkje ha prøvd er "unormalt", til dels også i tydinga suspekt. I denne forteljinga er det ingen grunn til å trappe ned eller slutte med cannabis, fordi stoffet er harmlaust og tilfører positive erfaringar og opplevingar. Vi finn såleis to sterke og motstridande hovudforteljingar om cannabisbruk i intervjuar, som deltakarane brukar og posisjonerer sine sjølvforteljingar i forhold til. Desse kulturelle narrativa (Loseke 2007) reflekterer viktige trekk ved den nasjonale

konteksten; dei fortel noko om korleis cannabisbruk vert sett på og kva for sosiale tydingar cannabisbruk har i Noreg.

Vi tenkjer på desse to hovudforteljingane som ytterpunkta på ein akse, som dannar grunnlag for ulike forteljingar om kven cannabisbrukarar er. Vi finn også ein andre akse som forteljingane om kven ein er som cannabisbrukar kan ordnast langs; mellom forteljingar som kretsar rundt problem knytt til rusmiddelbruk og forteljingar der bruken ikkje er skildra som problematisk. Ut i frå dette utviklar vi ein modell med fire sentrale måtar å snakke om seg sjølv som cannabisbrukar på (Tabell 2); forteljinga om den brende brukaren, om den uansvarlege brukaren, om den ansvarlege brukaren og om cannabisprofeten.

Eg har lagt inn litt meir utfyllande skildringar av kvar forteljing i den versjonen av modellen som står her enn i den aksepterte artikkelen. På denne måten vert forteljingane i modellen meir sjølvforklarande, slik at eg kan gå direkte over til å vise korleis forteljingane vart brukte.

Tabell 2 Mønster i sjølvpresentasjonane

	<i>Forteljingar som er i tråd med den restriktive offisielle forteljinga om illegale rusmiddel</i>	<i>Forteljingar som er i tråd med den liberale subkulturelle forteljinga om cannabis</i>
<i>Kretsar rundt problem knytt til rusmiddelbruk</i>	<p>Den brende brukaren</p> <p>Meiner at cannabisbruk kan vere skadeleg, og at individuell sårbarheit for å utvikle rusmiddelrelaterte problem kan vere vanskeleg å forutsjå (kan ramme uventa).</p> <p>Har opplevd dei potensielle farane ved cannabisbruk og har ikkje greidd å leve opp til idealet om kontroll og å kunne bruke cannabis rekreasjonelt. Bruker ofte cannabis åleine og i skjul. Bruken er ofte skildra på måtar som minner om sjølvmedisinering; flukt frå vanskelege kjensler og opplevingar.</p> <p>Er negativ til legalisering av cannabis.</p>	<p>Den uansvarlege brukaren</p> <p>Meiner at individa har ansvar for og kapasitet til å gjere frie og sjølvstendige val.</p> <p>Meiner at cannabis i seg sjølv ikkje har skulda for problema den uansvarlege brukaren har opplevd. Problema vert forklarte ut i frå eigenskapar ved individet, eller trekk ved samfunnet. Den uansvarlege brukaren har t.d. begynt å bruke i for ung alder eller for intensivt. Problema kan også forklarast ved at stoffet har status som illegalt; dette fører til paranoia og angst.</p> <p>Støttar legalisering av cannabis.</p>
<i>Bruken er ikkje skildra som problematisk</i>	<p>Den ansvarlege brukaren</p> <p>Meiner at cannabis kan vere skadeleg for enkelte. Utvikling av rusproblem er kopla til vanskeleg sosial bakgrunn, psykologiske disposisjonar og sårbare periodar.</p> <p>Eigen bruk er eit resultat av eit aktivt val, bruker av "dei rette grunnane": Cannabis bidreg positivt til sosiale relasjonar, tilfører kulturelle aktivitetar ein ekstra dimensjon.</p> <p>Den ansvarlege brukaren har eit reflektert forhold til eigen cannabisbruk, kan kontrollere bruken og tilpasse den til krav frå andre livsarenaer (jobb, familie).</p> <p>Er ambivalent til legalisering.</p>	<p>Cannabisprofeten</p> <p>Meiner at cannabis er harmlaust. Alle burde prøve cannabis fordi det bidreg til personleg utvikling. Legg også vekt på skilnader mellom brukarar og ikkje-brukarar.</p> <p>Meiner at cannabis har bidrege til auka kunnskap og innsikt på mange ulike felt. Dette gjer at cannabisbrukarar er forskjellige frå og betre enn ikkje-brukarar.</p> <p>Argumenterer for legalisering.</p>

Vi finn at deltakarane kombinerer dei ulike forteljingane i presentasjonane dei gir av seg sjølve i intervjuet. I nokre intervju var ei av forteljingane dominerande, men det var aldri berre ei forteljing som vart brukt. Det vanlege var at den intervjuja forhandla mellom to, og nokre gongar tre, av dei fire forteljingane. Bruken av forteljingane om den brende brukaren og den uansvarlege brukaren medfører mindre attraktive subjektposisjonar (offer, utan kontroll), og desse narrativa er vanskelegare å fortelje. Slike narrativ vert supplerte med andre, der handlingsevne, kontroll og evna til å velje er sentrale; forteljingane om den ansvarlege brukaren og profeten.

I alle intervju la deltakarane sin livssituasjon på intervjutidspunktet føringar for kva for forteljingar dei brukte og korleis dei brukte dei. For deltakarar som var fornøgde med livssituasjonen sin var det lettare å forklare negative hendingar som mindre alvorlege, og som ikkje å ha avgjerande betydning for korleis livet deira hadde utvikla seg vidare. Det er lettare å *unngå* forteljingane som medfører mindre attraktive subjektposisjonar (den brende og den uansvarlege brukaren), eller å *ramme dei inn* som ubetydelege, når no-situasjonen viser at ein har "klart seg bra". For andre, som levde med angstproblematikk eller som på andre måtar hadde det vanskeleg på intervjutidspunktet, var forteljingane om den brende eller den uansvarlege brukaren meir aktuelle og vanskelegare å unngå. Forteljingane om fortida til deltakarane vart såleis rekonstruert på måtar som kasta lys over og forklarte kven dei var og korleis dei hadde det i no-situasjonen (jf. Maines et al. 1983).

Vi meiner også å sjå at sosiale bakgrunnsfaktorar har betydning for kva for forteljingar som kan forteljast om cannabisbruk, sjølv om materialet mitt er for lite til at vi kan seie dette med stor grad av sikkerheit. Dei deltakarane som ofte brukte forteljinga om den brende brukaren fortalte om vanskelege oppvekstforhold, slik som fedre som misbrakte alkohol, var fråverande eller var valdelege. Og i dei få intervju der profetforteljinga dominerte, såg vi at deltakarane bar med seg indikatorar på marginalisering, slik som skuleproblem i oppveksten og lausare tilknytning til arbeidslivet i vaksen alder. Desse hadde heller ikkje høgare utdanning.

Mange av dei høgt utdanna middelklassedeltakarane brukte profetforteljinga, men den var ikkje den berande forteljinga i sjølv-presentasjonane deira. I desse intervju, og i alle intervju sett under eitt, var forteljinga om den reflekterte brukaren den mest brukte. Vi tolkar dette som eit uttrykk for at dette er den lettaste forteljinga å formidle, fordi den er i samsvar med den offisielle forteljinga om narkotika og såleis er meir akseptabel frå "normalsamfunnet sitt perspektiv". Vidare er dette ei forteljing som muliggjer ei notid og ei framtid der ein lever opp til konvensjonelle forventingar om utdanning, arbeid og familieetablering, samstundes som ein held fast på at ein er ein person som tek sjølvstendige val og ikkje fylgjer alle reglar ukritisk.

Artikkel 2: Remaining a user while cutting down: the relationship between cannabis use and identity

[Publisert i *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 0 (Early Online), 1-10. Mai 2014]

Også i den andre artikkelen er identitet det sentrale temaet, men her er fokuset på korleis det å vere ein som har røykt mykje cannabis, men som har trappa ned eller slutta, vert gjort greie for i intervju. Korleis vert denne endringa snakka om i forteljingane om kven dei er? Artikkelen tek utgangspunkt i den rådande identitetsforståinga innanfor forskning på sjølvendring i høve problematisk rusmiddelbruk (natural recovery, self-change), og viser korleis ei identitetsforståing som er meir fleksibel, kan gje andre innsikter i individ sin prosess med å kontrollere og endre rusmiddelbruken sin.

I recovery-forskinga har det vore ei meir statisk forståing av identitet, der rusmiddelbrukaren har hatt ein identitet som har vorte skada av rusmiddelbruken. Denne identiteten må ein finne fram til igjen, eller ein må skape ein ny identitet viss ein skal greie å få kontroll over rusmiddelbruken (Neale et al. 2011). McIntosh og McKeagey (2000) legg vekt på at recovery inneber at ein må ta avstand frå identiteten som rusmiddelbrukar, og skape ein distanse til rusmidla, settingane der ein brukte rusmiddel og dei ein brukte saman med. I denne tradisjonen handlar såleis

recovery om å reparere ein "øydelt" (spoiled) identitet. Her er handling og identitet nær kopla. Å bruke eit rusmiddel inneber at ein er ein rusmiddelbrukar, og omvendt; det å ikkje bruke inneber at ein er ein ikkje-brukar eller eks-brukar. Vidare vert endra identitet ein føresetnad for å slutte og vice versa.

Det eine teoretiske bidraget i artikkelen er at den legg vekt på at endra praksis ikkje nødvendigvis fører med seg større endringar i sjølvforteljingane til informantane. For mange er det eit poeng at dei framleis vil vere "den same", at dei ikkje har endra syn på cannabis og at cannabisbruk framleis bidreg positivt til sjølvforteljingane deira, sjølv om dei ikkje røyker/ikkje røyker like mykje lenger, og sjølv om dei har opplevd problem som fylgje av bruken. Mange identifiserer seg ikkje med å ha slutta, sjølv om dei ikkje har brukt cannabis på mange år eller bruker svært sjeldan. I staden identifiserer dei seg med cannabis og dei positive konnotasjonane som er knytt til stoffet, slik som uavhengigheit, ikkje-konformitet og openheit. Dei ønskjer dermed ikkje å skape ein distanse til cannabis og bruken sin av dette, men held fram med å bruke cannabis som ein positiv ressurs i sjølvforteljingane sine også etter at dei har slutta eller trappa ned. Koplinga mellom praksis og identitet treng dermed ikkje vere så tett som det som vert formidla i mykje av recovery-forskninga: Sjølv om ein i praksis ikkje bruker cannabis lenger, kan ein likevel identifisere seg med dei symbolske tydingane cannabis ber med seg. For mange er det slik at dei ikkje sluttar å "vere ein som bruker cannabis", sjølv om dei (nesten) ikkje brukar cannabis lenger.

Det andre teoretiske bidraget i artikkelen er utviklinga av cannabisbrukarar som eit Goffmansk "performance team" eller "imagined community" i omgrepsbruken til Benedict Anderson (1983). Dei som brukar cannabis er vane med å forsvare seg mot ålmenta sine kategoriseringar av dei som "narkotikabrukarar". Den merkelappen "normalsamfunnet" og særleg motstandarar av illegale rusmiddel set på cannabisbrukarar, er ei utanfrå-kategorisering, og motstanden mot å bli definert inn i ein einsarta kategori er paradoksalt nok med på å skape ei form for fellesskap mellom dei som brukar cannabis. Det at cannabisbrukarar må forsvare rusmidlet og bruken sin av dette, gjev dei eit fellesprosjekt som gjer at dei kan sjåast som eit "performance

team". "Laget" samarbeider om å oppretthalde førestillinga om cannabis som eit harmlaust og behageleg rusmiddel som kan brukast på kontrollerte måtar av dei aller fleste. Sjølv om det å vere ein cannabisbrukar kan gjerast og opplevast på svært ulike måtar, blir dette forsvaret av stoffet noko felles. For mange vert forsvaret ein ressurs i identitetsarbeidet fordi det representerer ei forståing som står i kontrast til, og vert oppfatta som meir nyansert eller opplyst enn den oppfatninga som vert formidla gjennom den strenge norske narkotikapolitikken.

I den publiserte versjonen av artikkel 2 vert ikkje diskusjonen av cannabisbrukarar som eit performance team direkte kopla til diskusjonen av cannabis som subkultur. Defineringa av cannabisbrukarar som eit performance team kan likevel sjåast som ei stadfesting og vidareutvikling av Sandberg og Pedersen (2010) si forståinga av cannabiskultur. Som performance team representerer ikkje brukarane ein subkultur i form av ei klart definert gruppe av individ, men dei brukar og er knytt til felles forteljingar som dei samarbeider om å oppretthalde. Dei samarbeider om å oppretthalde forteljinga om cannabis som eit harmlaust stoff som kan brukast på ein kontrollert måte av dei aller fleste. Performance team omgrepet tydeleggjer ein dimensjon ved subkulturen; fellesskapet og forpliktinga som ligg i det å ha felles forteljingar om noko som er viktig for ein og som ein må forsvare mot andre og konkurrerande forteljingar. Performance team omgrepet kan likevel ikkje erstatte subkulturomgrepet, fordi subkultur femner breiare og har ein lang tradisjon i forskinga på unge og på illegal rusbruk.

Forpliktinga som ligg i fellesforteljinga om cannabisbruk gjer det vanskeleg å snakke om opplevde negative sider i tilknytning til bruken. Dersom ein fortel om at ein har opplevd problem knytt til bruken eller at ein ønskjer å slutte eller trappe ned, svekkjer ein forteljinga om cannabis som harmlaust. Kvifor vil ein slutte å bruke eit rusmiddel som er harmlaust, som bidreg til personleg utvikling og som opne, fritt-tenkande og sjølvstendige individ kan bruke på kontrollerte måtar? Problem knytt til cannabisbruk blir derfor ofte forklart med faktorar som ligg utanfor stoffet i seg sjølv (t.d. feil

grunnar til å bruke og feil måtar å bruke på), slik eg har diskutert i dei ulike forteljningane om cannabisbrukarar i artikkel 1.

Innanfor det subkulturelle repertoaret av forteljingar om cannabis er dermed ikkje det å slutte med cannabis eit legitimt mål, men i staden noko som må forklarast og forsvarast. Dialogen med dei subkulturelle forteljningane bidreg til at det blir komplisert både å snakke om å slutte og å faktisk slutte med cannabis for brukarar som ønsker det eller som opplever det som nødvendig. Dette peikar mot at utfordringane med å kome vekk frå rusmiddelbruk som vert opplevd som problematisk delvis ligg på eit sosialt og symbolsk nivå, i ei form for lojalitet til stoffet og til andre brukarar. Denne forståinga er eit viktig supplement til og nyansering av tradisjonelle medisinske og psykologiske forståingar av avhengigheit og recovery.

Artikkel 3: Female cannabis users and new masculinities: the gendering of cannabis use

[Sveinung Sandberg er medforfattar. Publisert i *Sociology, 0 (Early Online)*, 1-16. September 2014]

Utgangspunktet for denne artikkelen var ei undring over kvifor det var så vanskeleg å rekruttere kvinnelege cannabisbrukarar til studien min og diskusjonar med deltakarane om grunnane til dette (sjå kapittel 3). I desse diskusjonane vart det gjerne hevda at eg ikkje kunne vente å nå så mange kvinnelege brukarar, fordi det ikkje var så mange kvinner som hadde erfaringar med dagleg bruk, at kvinner sjeldan var like "ivrige" som menn, at kvinner i større grad var "ferdige med" å røyke cannabis, at dei hadde "lagt det bak seg" og dermed var mindre villige til å skulle snakke om desse erfaringane med ein framand.

I intervjuar var det også påfallande korleis kvinner vart plasserte i bakgrunnen i forteljningane om cannabisbruk. Dei kvinnelege deltakarane tenderte mot på ulike måtar å kople cannabisbruken sin til menn; dei vart introduserte til cannabis gjennom

ein mannleg venn eller kjærast, dei brukte som regel å røyke saman med ein kjærast eller saman med ein vennegjeng der menn var i fleirtal, og dei hadde sjeldan kjøpt cannabis sjølv. Kvinner sin cannabisbruk vart dermed ofte skildra som avhengig av andre, og som mindre viktig for dei enn for deira mannlege motstykke.

Medan menn vart tildelt sentrale posisjonar i dei kvinnelege brukarane sine forteljingar, hadde kvinner knapt nokon plass i mennene sine forteljingar om cannabisbruk. Som regel vart ikkje kvinnelege brukarar nemnt i det heile tatt, før vi spesifikt spurte om det fanst nokon jenter i røykeforteljingane deira. Cannabisbruk vart primært skildra som ein mannleg aktivitet; dei røykte saman med andre menn og det var andre menn som vart skildra som viktige i "brukarkarrierane" deira. Når dei vart spurte direkte, kunne dei likevel fortelje om kvinnelege brukarar. Desse forteljingane var anten anekdotiske; dei hadde ein gong kjent ei jente som var ein "jævlig ivrig røyker", eller forteljingane var om ein kjærast som røykte av og til, eller – endå meir vanleg – dei handla om ein kjærast som ikkje likte at dei røykte cannabis (så mykje som dei gjorde).

På grunn av desse observasjonane i intervjuet ønska vi å finne ut korleis deltakarane "gjorde" feminitet og maskulinitet i forteljingane sine om cannabisbruk. For å få kvinnene fram frå bakgrunnen valde vi å konsentrere oss om deira forteljingar og å utforske kva for roller og posisjonar dei hadde i dei sosiale samanhengane der dei brukte cannabis, og korleis dei snakka om bruken. Ut i frå ei forståing av kjønn som sosialt produsert praksis, leita vi etter måtar kvinnene *gjorde* både tradisjonelle og utradisjonelle feminitetar og maskulinitetar på, gjennom forteljingar om cannabisbruk (jf. Measham 2002, Messerschmidt 1995).

Kvinnene si viktigaste tilnærming til cannabisbruk var å gjere tradisjonell feminitet ved å vere mindre involvert i brukarnettverk, ikkje kjøpe cannabis sjølv, bruke cannabis på meir kontrollerte måtar og fortelje om ubehag og bekymringar i samband med bruken. Likevel gjorde dei også maskulinitet, til dømes når dei skaffa cannabis til seg sjølv og vennane sine, når dei demonstrerte kompetanse gjennom å rulle jointar, når dei

"røykte hovudet av" vennane sine og ga seg hen til rusen. Dei gjorde også maskulinitet når dei identifiserte seg som ivrige og sjølvstendige brukarar med ein sentral posisjon i nettverket av cannabisbrukarar.

Den forma for maskulinitet knytt til cannabisbruk som vi identifiserer er likevel ulik den protestmaskuliniteten som ofte vert skildra i tilknytning til andre ruskulturar. Protestmaskulinitet vert mellom anna skildra i studiar av arbeidarklassekultur og gatekultur, og senterer rundt bruk av alkohol og hardare stoff, valdsbruk og sexisme (sjå Connell 2005, Mullins 2006, Willis 1977). Den forma for maskulinitet som omgjev cannabisbruk i våre data kombinerer i staden nordisk likestillingsideologi med ei verdsetting av avslapping, leik og det å ikkje ta ting så alvorleg. Den handlar også om ein protest mot det Connell (2005: 132) kallar "masculine striving"; strevet etter suksess i majoritetskulturen. Det å lukkast i utdanning og arbeidsliv kan både vere akseptert og verdsett innanfor denne nye maskulinitetsforma, men det å *streve* etter suksess vert sett ned på. Det å vere ung, fri og å råde over seg sjølv vert idealisert, medan det å vere etablert, "satt", lydig og konform vert sett ned på. Individet sin rett til å bestemme over seg sjølv er i sentrum for denne maskulinitetsforma, og så lenge ein gjer noko av eigen, fri vilje, er til og med konforme livsval akseptable.

Vi har såleis å gjere med ei mjukare, meir likestillingsorientert og ikkje-konkurransseprega form for maskulinitet som kan lesast som ein protest både mot konkurranserettinga i hegemonisk maskulinitet og valden og sexismen i protestmaskulinitetar. Dette gjer også at dette er ei form for maskulinitet som lettare kan praktiserast av kvinner også. Kvinner kan ta del i cannabisbrukande fellesskap og i cannabisøkonomien, dei kan bruke cannabis på same måte og i same grad som menn. Mannlege brukarar i studiane våre uttrykte både aksept og respekt for dette. Likevel vart det framheva at kvinner handla atypisk for sin kjønnskategori når dei gjorde dette, og dette kan forklare kvifor kvinner i hovudsak praktiserte meir tradisjonelle feminitetar i sine forteljingar om cannabisbruk. Kvinner og menn vert haldne ansvarlege for handlingane sine som medlemmar av ein kjønnskategori både når dei gjer ting som er i samsvar med rådande normative forventingar og når dei gjer ting

som avvik frå desse (West & Fenstermaker 1993). Sjølv om kvinner og menn gjer både feminitet og maskulinitet, er det krevjande over tid å bryte med normative forventingar til den kjønnskategorien ein er plassert i. Ei viktig innsikt frå denne studien er dermed at betydninga av kjønn ikkje forsvinn eller sluttar å vere relevant sjølv i progressive kulturar der likestillingsideologi er viktig. Kjønn tek i staden nye former og vert gjort på både tradisjonelle og nye måtar.

I artikkelen skriv vi ikkje eksplisitt om identitet, men det er klart at det å gjere feminitet og maskulinitet også handlar om dette. Kjønn har betydning for kva for forteljingar om cannabis som vert fortalt og korleis, og på kva måtar dei vert brukte som ressursar i sjølvforteljingane til deltakarane. Fordi cannabisbruk er knytt til maskulinitet, kommuniserer "ivrige" kvinnelege brukarar på ein endå kraftigare måte enn menn at ho ikkje bryr seg om konvensjonar og er i stand til å gjere egne val. Samstundes kan normative forventingar knytt til kjønn påverke kva for typar forteljingar om cannabisbruk kvinner og menn fortel og gjer viktige i sjølvforteljingane sine. Tradisjonelle forventingar til feminitet kan til dømes gjere det vanskelegare for kvinner å bruke profetforteljinga som er skissert i artikkel 1, medan forteljinga om den brende brukaren kan vere meir tilgjengeleg. Dette tyder sjølv sagt ikkje at kjønn styrer kva for forteljingar som vert fortalte, men at kjønn formar forteljingane til den enkelte og kva for repertoar av forteljingar som er tilgjengeleg.

Artikkel 4: Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning.

[Publisert i *Sosiologisk Tidsskrift*, 2012, 20 (1), 7-26.]

Den fjerde artikkelen er ein metodologisk artikkel, der eg diskuterer utfordringar knytt til å rekruttere deltakarar til og gjere intervju om sensitive forskningstema. På bakgrunn av desse utfordringane diskuterer eg korleis ideen om intervjuarnøytralitet er problematisk i seg sjølv, og viser korleis det i sensitive forskingsprosjekt vert særleg tydeleg at data er konstruerte i samspel mellom forskar og deltakar.

Cannabisbruk kan forståast som eit sensitivt forskingstema på den måten at det dreiar seg om ein illegal aktivitet som kan føre til formelle og uformelle sanksjonar for deltakarane dersom det vert kjent at dei er med i studien. Cannabisbruk er i tillegg eit politisert tema som mange meiner mykje om. I samtalar om slike tema vil ofte arbeidet med å posisjonere den andre og seg sjølv verte tydeleg. Det å finne ut kvar den andre står og plassere seg sjølv i forhold til dette blir viktig, og identitetsarbeidet til deltakarane vert dermed særleg synleg. Eg argumenterer for at cannabisbrukarar må forståast som ei sensitiv informantgruppe, på den måten at dei er vare for stigmatisering og i beredskap for å forsvare seg mot forventa skuldingar. Rommet for "face work" (Goffman 1972); behovet for å bevare eller utfordre partane sine sjølvpresentasjonar vert stort, og interaksjonen både i rekrutteringsfasen og i intervjuet kan lettare bryte saman.

Sjølv om eg definerer cannabisbruk som eit sensitivt forskingstema, varierte det i kva grad sensitivitet vart aktualisert i intervjuet. Trekk ved den lokale konteksten, slik som intervjuaren sin biografi, erfaring, språkbruk og framtoning, samt intervjupersonen si tolking av desse bidrog til å gjere temaet meir og mindre sensitivt. I artikkelen diskuterer eg korleis min posisjon som ikkje-brukar av cannabis vart aktualisert i nokre av intervjuet, og korleis dette verka inn på interaksjonen. I desse intervjuet opplevde eg at det viktigaste var at eg signaliserte at eg ikkje var negativ til deltakarane og deira erfaringar, og at eg bygde ned eventuell avstand ved å understreke toleranse for at andre vel å bruke cannabis. På denne måten opna eg for at dei kunne kritisere ikkje-brukarar som var negative til cannabisbruk, utan at dei då kritiserte meg/ikkje-brukarar generelt.

Samstundes er konstruksjonen av sensitivitet avhengig av ein større sosial kontekst utanfor intervjuet; av informantens sin livssituasjon og erfaringar, til dømes erfaringar med spesifikke forteljingar og skuldingar cannabisbrukarar ofte kan bli møtt med. Til dømes synest ein av dei mannlege deltakarane si "forsvarstale" å vere retta mot tidlegare kjærastar som hadde gjort det slutt med han på grunn av rusbruken hans. Refleksivitet i både intervjusituasjonen og i analysearbeidet blir dermed løfta fram som

særleg sentralt i arbeidet med sensitive forskingstema. I tillegg til å sjå på kva som vert fortalt, må forskaren vere sensitiv for korleis og kvifor dei ulike forteljingane i intervju vert fortalt; kven dei er retta mot og kva for funksjon dei har.

Samling av trådane

Samla sett bidreg denne avhandlinga til kunnskap om ei gruppe rusmiddelbrukarar som det har vore mindre fokus på i forskinga. Artikkane gjev innsikt i dei sosiale og kulturelle betydingane av cannabisbruk i den norske konteksten gjennom forteljingane til sosialt integrerte cannabisbrukarar. Eg argumenterer for at subkulturteori framleis er relevant for å forstå cannabisbruk i norsk kontekst, også blant sosialt integrerte brukarar. Sjølv om deltakarane i studien ikkje er opptekne av estetikken knytt til cannabisbruk og dei har mindre fokus på rituala og sjargongen enn det Sandberg og Pedersen (2010) skildrar, er forteljingar frå cannabiskulturen viktige i deltakarane sine sjølvforteljingar. Forteljingane om cannabisbruk er verdifulle ressursar for identitetsarbeid ved at dei symboliserer slike eigenskapar som openheit for nye erfaringar, sjølvstende og at ein ikkje er konservativ og "satt".

Dei to første artikkane er tett kopla tematisk, då begge handlar om korleis forteljingar om cannabisbruk vert brukt som ressursar i individa sitt identitetsarbeid. I artikkel 1 identifiserer vi typiske forteljingar om kven cannabisbrukarar er og undersøker korleis desse vert brukte og kombinerte i dei individuelle sjølvpresentasjonane. I artikkel 2 skiftar eg fokus til korleis forteljingar om det å kontrollere og redusere cannabisbruken vert brukt i deltakarane sine forteljingar om kven dei er. Til saman viser dei to artikkane at cannabisbruk er noko som er betydingsfullt i individa sine sjølvforteljingar.

Samstundes finst det ulike måtar å gjere cannabisbruk på, og nokre måtar er vurdert meir positivt enn andre. Som vi viser i artikkel 1 er forteljinga om den ansvarlege brukaren den mest brukte forteljinga i intervjuet. Denne ligg nær opp til den dominerande forteljinga om illegale rusmiddel i Noreg; den restriktive, offisielle forteljinga der illegal rusbruk er kopla til risiko for avhengigheit og andre

rusmiddelrelaterte problem. Den ansvarlege brukaren anerkjenner at cannabisbruk kan føre til problem for enkelte, men for dei som brukar av "dei rette" grunnane og på dei rette måtane, kan cannabisbruk kontrollerast. Forteljinga om den ansvarlege brukaren legg vekt på likskapar mellom cannabisbrukarar og ikkje-brukarar, og kan lettare innarbeidast i ei meir konvensjonell sjølvforteljning. Det at denne forteljinga synast lettast å fortelje og er den mest dominerande i materialet mitt, kan sjåast i samanheng med den sosiale posisjonen til deltakarane i studien. Dette er unge vaksne, sosialt integrerte brukarar som har trappa ned eller slutta på eiga hand, og som på dei fleste parameter lever konvensjonelle liv. Dei har fast bustad, er i utdanning eller jobb, dei fleste har partner og fleire har eller ventar born. Det kan godt tenkjast at det narrative repertoaret til desse cannabisbrukarane skil seg frå repertoaret til andre grupper av cannabisbrukarar, slik som heilt unge brukarar, dei som står utanfor arbeidsliv og utdanning, og dei som kjem til behandling for rusmiddelproblem.

I mitt materiale er det såleis den ansvarlege og reflekterte cannabisbrukaren som held fram med å bruke, men som avpassar bruken og også meistrar krava frå andre livssfærar som er den høgast vurderte identitetsforteljinga. Cannabisbruk får dermed primært posisjon som ein smak av noko spanande ukonvensjonelt i deltakarane sine forteljingar om seg sjølve. Dette elementet i sjølvforteljingane er viktig og dei fleste vil ikkje gje slepp på det sjølv om dei ikkje brukar (like mykje) cannabis lenger (artikkel 2). Likevel er det ikkje legitimt å gje det for stor plass. Det å gjere "cannabisbrukar" til ein masterstatus som går på tvers av alle forteljingane ein har om seg sjølv, vert i staden sett ned på.

Også kjønn har betydning for korleis det å vere ein cannabisbrukar vert utøvd, opplevd og fortalt om (artikkel 3). Vi finn at cannabisbruk er kopla til ei form for maskulinitet, som idealiserer det å vere ung, fri og uavhengig, medan det å vere etablert, lydig og konform vert sett ned på. Dette er ei mjukare, meir likestillingsorientert og ikkje-konkurransprega form for maskulinitet enn det som er skildra i andre ruskulturar, og den kan lettare praktiserast av kvinner også. Likevel merker kvinnelege cannabisbrukarar seg ut og vert spesielt synlege fordi cannabisbruk er koda som

maskulint og dermed vert oppfatta som atypisk handling for medlemmar av den kvinnelege kjønnskategorien. Dette kan forklare kvifor kvinner i hovudsak gjorde meir tradisjonelle feminitetar i sine forteljingar om cannabisbruk, ved å plassere seg i meir perifere posisjonar i cannabisbrukande fellesskap og å gjere cannabisbruk mindre sentralt i sjølvforteljingane enn det mange menn gjorde.

Vidare uttrykkjer deltakarane ei form for lojalitet til enkelte av forteljingane om cannabisbruk. Forteljinga om cannabisbruk som eit harmlaust og behageleg rusmiddel som kan brukast av dei aller fleste på kontrollerte måtar er ei sentral felles forteljing blant brukarane (artikkel 2). Det å uttrykkje at ein ønskjer å redusere eller avslutte bruken inneber eit brot med denne forteljinga, og det kan også bli forstått som ein kritikk mot rusmidlet og andre sin bruk av det. Dette kan gjere det vanskeleg å snakke om å slutte og å faktisk slutte for dei som ønskjer det. Det ligg såleis ei binding i denne forteljinga som gjer at ein kan sjå cannabisbrukarar som det Goffman (1971) kallar eit "performance team".

Samstundes har deltakarane i denne studien faktisk redusert bruken sin av cannabis; dei har endra bruksmønsteret sitt sjølv om dei framleis støttar forteljinga om cannabis som eit harmlaust og behageleg rusmiddel. Dette ser eg som eit uttrykk for at endra praksis ikkje nødvendigvis inneber vesentlege endringar i sjølvforteljingane. Dei positive konnotasjonane til cannabisbruk vert vidareført i sjølvforteljingane ved at deltakarane ikkje tek avstand frå cannabisbruk sjølv om dei ikkje brukar (like mykje) lenger. Dei held fram med å bruke litt, eller dei held muligheita opa for at dei kan kome til å bruke igjen på eit seinare tidspunkt, sjølv om dei for tida brukar svært lite cannabis eller ikkje i det heile tatt. Dei held såleis fast på forteljinga om ikkje-konvensjonalitet sjølv når dei ikkje bruker lenger og går inn i meir tradisjonelle livsstilprosjekt. Dette peikar også mot at fortolkande studiar retta inn mot å forstå korleis forteljingar om rusmiddelbruk vert konstruert og kva for funksjonar dei har, er viktige for forståinga av avhengigheit og korleis ein jobbar med rusproblematikk (artikkel 4). Slike perspektiv bidreg til å leggje ut fleire nyansar enn det dei biokjemiske og medisinske modellane kan tilby.

Referanseliste

- Anderson, B. (1983). *Imagined communities*. London, Verso.
- Andrews, M., Squire, C. & Tamboukou, M. (2008). *Doing narrative research*. Los Angeles, Sage.
- Bachmann, J.G., Wadsworth, K.N., Johnston, L.D., Schulenberg, J.E. & O'Malley, P.M. (1997). *Smoking, drinking, and drug use in young adulthood: The impacts of new freedoms and new responsibilities*. Mahwah, Lawrence Erlbaum.
- Bachs, L. & Tuv, S.S. (2013). Cannabisprodukter i endring. I: Bretteville-Jensen, A.L. (red.) *Hva vet vi om cannabis?* Oslo, Universitetsforlaget, 17-28.
- Barthes, R. (1977). Introduction to the structural analysis of narratives. *Image, music, text. Roland Barthes; essays selected and translated by Stephen Heath*. London, Fontana Press, 79-124.
- Bateson, G. (1972). *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology*. London, Intertext Books.
- Becker, H.S. (1953). Becoming a marijuana user. *The American Journal of Sociology*, 59 (3), 235-242.
- Bennett, A. (1999). Subcultures or Neo-Tribes? Rethinking the Relationship between Youth, Style and Musical Taste. *Sociology*, 33 (3), 599-617.
- Bertaux, D. (red.) (1981). *Biography and society: The life history approach in the social sciences*. London, Sage.
- Bloor, M. & Wood, F. (2006). *Keywords in Qualitative Methods. A Vocabulary of Research Concepts*. London, Sage.
- Bretteville-Jensen, A.L. (red.) (2013). *Hva vet vi om cannabis?* Oslo, Universitetsforlaget.
- Cascini, F. (2012). Investigations into the hypothesis of transgenic cannabis. *Journal of Forensic Sciences*, 57 (3), 718-721.
- Chen, K. & Kandel, D. (1995). The natural history of drug use from adolescence to the mid-thirties in a general population sample. *American Journal of Public Health*, 85 (1), 41-47.
- Cheshire, L., Broom, A. & Emmison, M. (2009). Archiving qualitative data in Australia: An introduction. *Australian Journal of Social Issues (Australian Council of Social Service)*, 44 (3), 239-254.
- Clarke, J. (1993). The skinheads and the magical recovery of community. I: Hall, S. & Jefferson, T. (red.) *Resistance through Rituals. Youth Subcultures in Post-War Britain*. London, Routledge, 99-102.
- Connell, R.W. (2005). *Masculinities*. Cambridge, Polity Press.
- Czarniawska, B. (2004a). *Narratives in social Science Research*. London, Sage.
- Czarniawska, B. (2004b). The uses of narrative in social science research. I: Hardy, M. & Bryman, A. (red.) *Handbook of Data Analysis*. London, Sage, 649-666.
- Degenhardt, L. & Hall, W. (2006). Is cannabis use a contributory cause of psychosis? *Canadian Journal of Psychiatry*, 51 (9), 556-65.

- Duff, C. (2003). Drugs and youth cultures: Is Australia experiencing the 'normalization' of adolescent drug use? *Journal of Youth Studies*, 6 (4), 433-466.
- Duff, C., Asbridge, M., Brochu, S., Cousineau, M.-M., Hathaway, A.D., Marsh, D. & Erickson, P.G. (2012). A Canadian perspective on cannabis normalization and adults. *Addiction Research and Theory*, 20 (4), 271-283.
- Ellingstad, T.P., Sobell, L.C., Sobell, M.B., Eickelberry, L. & Golden, C.J. (2006). Self-change: A pathway to cannabis abuse resolution. *Addictive Behaviors*, 31 (3), 519-530.
- EMCDDA. (2007). *Annual report 2007: The state of the drugs problem in Europe* [Online]. Luxembourg, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Tilgjengeleg: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2007>.
- EMCDDA. (2012). *Annual report 2012: The state of the drugs problem in Europe* [Online]. Luxembourg, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Tilgjengeleg: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2012>.
- EMCDDA. (2013). *European drug report 2013: Trends and developments* [Online]. Luxembourg, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Tilgjengeleg: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2013>.
- Erickson, P.G. & Hathaway, A.D. (2010). Normalization and harm reduction: Research avenues and policy agendas. *International Journal of Drug Policy*, 21 (2), 137-139.
- Fergusson, D.M. (2010). Is there a causal linkage between cannabis use and increased risks of psychotic symptoms? *Addiction*, 105 (8), 1336-1337.
- Frønes, I. (2004). Identitet, tegn og kultur - Om identitet i sosiologisk teoridannelse. *Sosiologi i dag*, 34 (3), 27-53.
- Gelder, K. (2005a). Introduction to part one. I: Gelder, K. (red.) *The subcultures reader*. Oxon, Routledge, 19-24.
- Gelder, K. (2005b). Introduction: The field of subcultural studies. I: Gelder, K. (red.) *The subcultures reader*. Oxon, Routledge, 1-15.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge, Polity Press.
- Glaser, B.G. & Strauss, A.L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Aldine.
- Goffman, E. (1971). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Harmondsworth, Penguin.
- Goffman, E. (1972). On face-work. An analysis of ritual elements in social interaction. *Interaction Ritual. Essays in Face-to-Face Behavior*. New Brunswick, N.J., Aldine Transaction, 5-45.
- Gubrium, J.F. & Holstein, J.A. (2009). *Analyzing Narrative Reality*. Los Angeles, Sage.
- Hall, S. & Jefferson, T. (red.) (1993). *Resistance through Rituals. Youth Subcultures in Post-War Britain*. London, Routledge.
- Hall, W. & Degenhardt, L. (2010). What are the policy implications of the evidence on cannabis use and psychosis? *Addiction*, 105 (8), 1332-1333.

- Hebdige, D. (1993). The meaning of mod. I: Hall, S. & Jefferson, T. (red.) *Resistance through Rituals. Youth Subcultures in Post-War Britain*. London, Routledge, 87-98.
- Henderson, S. (1999). Drugs and culture: The question of gender. I: South, N. (red.) *Drugs. Cultures, Controls and Everyday Life*. London, Sage, 36-48.
- Heritage, J. (1984). *Garfinkel and Etnometodology*. Cambridge, England, Polity Press.
- Holstein, J.A. & Gubrium, J.F. (1995). *The Active Interview*. Thousand Oaks, Sage.
- Ioannou, S. (2003). Young people's accounts of smoking, exercising, eating and drinking alcohol; being cool or being unhealthy? *Critical Public Health*, 13 (4), 357-371.
- Jenkins, R. (2008). *Social Identity*. London, Routledge.
- Järvinen, M. (2001). Accounting for trouble: Identity negotiations in qualitative interviews with alcoholics. *Symbolic Interaction*, 24 (3), 263-284.
- Järvinen, M. & Demant, J. (2011). The normalization of cannabis use among young people - Symbolic boundary work in focus groups. *Health, Risk & Society*, 13 (2), 165-182.
- Lawler, S. (2002). Narrative in social research. I: May, T. (red.) *Qualitative Research in Action*. London, Sage, 242-258.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. & Zilber, T. (1998). *Narrative Research: Reading, analysis and interpretation*. Thousand Oaks CA, Sage.
- Loseke, D.R. (2007). The study of identity as cultural, institutional, organizational, and personal narratives: Theoretical and empirical integrations. *The Sociological Quarterly*, 48 (4), 661-688.
- Lumsden, K. (2010). Gendered performances in a male-dominated subculture: 'Girl Racers', car modification and the quest for masculinity. *Sociological Research Online*, 15 (3).
- Lund, M.K.Ø., Skretting, A. & Lund, K.E. (2007). Rusmiddelbruk blant unge voksne, 21-30 år. Resultater fra spørreskjemaundersøkelser 1998, 2002, 2006. *SIRUS rapporter*. Oslo, Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Macleod, J. & Hickman, M. (2010a). How ideology shapes the evidence and the policy: What do we know about cannabis use and what should we do? *Addiction*, 105 (8), 1331-1339.
- Macleod, J. & Hickman, M. (2010b). Response to commentaries: Moving towards an evidence-based policy around cannabis use. *Addiction*, 105 (8), 1337-9.
- Maines, D.R., Sugrue, N.M. & Katovich, M. (1983). The sociological import of G. H. Mead's theory of the past. *American Sociological Review*, 48 (2), 161-173.
- Markham, A.N. (2007). The internet as research context. I: Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J.F. & Silverman, D. (red.) *Qualitative Research Practice*. London, Sage, 328-344.
- Matza, D. & Sykes, G.M. (1961). Juvenile delinquency and subterranean values. *American Sociological Review*, 26 712-719.
- McIntosh, J. & McKeganey, N. (2000). Addicts' narratives of recovery from drug use: Constructing a non-addict identity. *Social Science and Medicine*, 50 (10), 1501-1510.

- Mead, G.H. (1929). The nature of the past. *Essays in Honor of John Dewey: On the Occasion of his Seventieth Birthday October 20, 1929*. New York, Octagon Books, 235-242.
- Measham, F. (2002). 'Doing gender' - 'doing drugs': Conceptualizing the gendering of drugs cultures. *Contemporary Drug Problems*, 29 (Summer), 335-373.
- Melberg, H.O., Jones, A.M. & Bretteville-Jensen, A.L. (2010). Is cannabis a gateway to hard drugs? *Empirical Economics*, 38 (3), 583-603.
- Messerschmidt, J.W. (1995). From patriarchy to gender: Feminist theory, criminology and the challenge of diversity. I: Rafter, N.H. & Heidensohn, F. (red.) *International Feminist Perspectives in Criminology: Engendering a Discipline*. Buckingham, Open University, 167-188.
- Miller, R.L. (2000). *Researching Life Stories and Family Histories*. London, Sage.
- Minozzi, S., Davoli, M., Bargagli, A.M., Amato, L., Vecchi, S. & Perucci, C.A. (2010). An overview of systematic reviews on cannabis and psychosis: Discussing apparently conflicting results. *Drug and Alcohol Review*, 29 (3), 304-317.
- Moore, T.H.M., Zammit, S., Lignford-Hughes, A., Barnes, T.R.E., Jones, P.B., Burke, M. & Lewis, G. (2007). Cannabis use and risk of psychotic or affective mental health outcomes: A systematic review. *Lancet*, 370 (9584), 319-328.
- Muggleton, D. (2000). *Inside Subculture. The Postmodern Meaning of Style*. Oxford, Berg.
- Mullins, C.W. (2006). *Holding Your Square: Masculinities, Streetlife, and Violence*. Cullompton, Willan Publ.
- Neale, J., Nettleton, S. & Pickering, L. (2011). Recovery from problem drug use: What can we learn from the sociologist Erving Goffman? *Drugs: Education, Prevention, and Policy*, 18 (1), 3-9.
- Nordström, S. & Herz, M. (2013). 'It's a matter of eating or being eaten'. Gender positioning and difference making in the heavy metal subculture. *European Journal of Cultural Studies*, 16 (4), 453-467.
- Nutt, D.J., King, L.A. & Phillips, L.D. (2010). Drug harms in the UK: A multicriteria decision analysis. *The Lancet*, 376 (9752), 1558-1565.
- Pape, H. & Rossow, I. (2004). 'Ordinary' people with 'normal' lives? A longitudinal study of ecstasy and other drug use among Norwegian youth. *Journal of Drug Issues*, 34 (2), 389-418.
- Parker, H., Aldridge, J. & Measham, F. (1998). *Illegal Leisure. The Normalization of Adolescent Recreational Drug Use*. London, Routledge.
- Parker, H., Williams, L. & Aldridge, J. (2002). The normalization of 'sensible' recreational drug use: Further evidence from The North West England Longitudinal Study. *Sociology*, 36 (4), 941-964.
- Pedersen, W. (2009). Cannabis use: Subcultural opposition or social marginality? A population-based longitudinal study. *Acta Sociologica*, 52 (2), 135-148.
- Polkinghorne, D.E. (1995). Narrative configuration in qualitative analysis. *Qualitative Studies in Education*, 8 (1), 5-23.
- Rapley, T. (2001). The art (fulness) of open-ended interviewing: Some considerations on analysing interviews. *Qualitative Research*, 1 (3), 303-323.

- Rapley, T. (2004). Interviews. I: Seal, C., Gobo, G., Gubrium, J.F. & Silverman, D. (red.) *Qualitative Research Practice*. London, Sage, 15-33.
- Ravn, S. (2012). Contested identities: Identity constructions in a youth recreational drug culture. *European Journal of Cultural Studies*, 15 (4), 513-527.
- Ridgeway, C.L. & Smith-Lovin, L. (1999). The gender system and interaction. *Annual Review of Sociology*, 25 191.
- Riessman, C.K. (2008a). Concluding comments. I: Andrews, M., Squire, C. & Tamboukou, M. (red.) *Doing narrative research*. Los Angeles, Sage, 151-156.
- Riessman, C.K. (2008b). *Narrative Methods for the Human Sciences*. Los Angeles, Sage.
- Riessman, C.K. (2013). Analysis of personal narratives. I: Fortune, A.E., Reid, W.J. & Miller, R.L. (red.) *Qualitative research in social work*. 2 red. New York, Columbia University Press, 168-191.
- Room, R. (2014). Legalizing a market for cannabis for pleasure: Colorado, Washington, Uruguay and beyond. *Addiction*, 109 (3), 345-351.
- Room, R., Fisher, B., Hall, W., Lenton, S. & Reuter, P. (2010). *Cannabis Policy: Moving Beyond Stalemate*. Oxford, Oxford University Press.
- Ryle, R. (2012). *Questioning Gender. A Sociological Exploration*. Los Angeles, Sage.
- Rødner, S. (2005). 'I am not a drug abuser, I am a drug user': A discourse analysis of 44 drug users' construction of identity. *Addiction Research and Theory*, 13 (4), 333-346.
- Sandberg, S. (2010a). Utbredt men annerledes. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 51 (4), 495-521.
- Sandberg, S. (2010b). What can "lies" tell us about life? Notes towards a framework of narrative criminology. *Journal of Criminal Justice Education*, 21 (4), 447-465.
- Sandberg, S. (2012). Is cannabis use normalized, celebrated or neutralized? Analysing talk as action. *Addiction Research and Theory*, 20 (5), 372-381.
- Sandberg, S. (2013). Cannabis culture: A stable subculture in a changing world. *Criminology and Criminal Justice*, 13 (1), 63-79.
- Sandberg, S. & Pedersen, W. (2010). *Cannabiskultur*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Sandberg, S. & Tutenges, S. (2015). Meeting the Djinn. Stories of drug use, bad trips and addiction. I: Presser, L. & Sandberg, S. (red.) *Narrative Criminology*. New York, New York University Press,
- Shildrick, T. (2002). Young people, illicit drug use and the question of normalization. *Journal of Youth Studies*, 5 (1), 35-48.
- Shildrick, T. & MacDonald, R. (2006). In Defence of Subculture: Young People, Leisure and Social Divisions. *Journal of Youth Studies*, 9 (2), 125-140.
- Shiner, M. (2006). A dubious equality? Drug use and the discovery of gender. I: Heidensohn, F. (red.) *Gender and Justice: New Concepts and Approaches*. Collumpton, Willan, 15-31.
- Shiner, M. (2009). *Drug Use and Social Change: The Distortion of History*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Shiner, M. & Newburn, T. (1997). Definitely, maybe not? The normalisation of recreational drug use amongst young people. *Sociology*, 31 (3), 511-529.

- Shiner, M. & Newburn, T. (1999). Taking tea with Noel: The place and meaning of drug use in everyday life. I: South, N. (red.) *Drugs: Cultures, Controls and Everyday Life*. London, Sage, 139-159.
- Silverman, D. (2004). Foreword. I: Czarniawska, B. (red.) *Narratives in Social Science Research*. London, Sage, iix-ix.
- SIRUS (2012). The drug situation in Norway 2012. Oslo, SIRUS Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research.
- Solowij, N. (2010). Harms to body and soul - an ideological balancing act for preventing and reducing cannabis use. *Addiction*, 105 (8), 1331-1332.
- Stangor, C., Lynch, L., Duan, C.G. & Glass, B. (1992). Categorization of individuals on the basis of multiple social features. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62 (2), 207-218.
- Swidler, A. (1986). Culture in action: Symbols and strategies. *American Sociological Review*, 51 (2), 273-286.
- Sznitman, S.R. (2007a). An examination of the normalisation of cannabis use among 9th grade school students in Sweden and Switzerland. *Addiction Research & Theory*, 15 (6), 601-616.
- Sznitman, S.R. (2007b). *Socially integrated drug users between deviance and normality*. Akademisk avhandling, Stockholm University.
- Sznitman, S.R., Olsson, B. & Room, R. (2008). *A Cannabis Reader: Global Issues and Local Experiences* [Online]. Lisbon, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Tilgjengeleg: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/monographs/cannabis>.
- Terry, P., Wright, K. & Cochrane, R. (2007). Factors contributing to changes in frequency of cannabis consumption by cannabis users in England: A structured interview study. *Addiction Research and Theory*, 15 (1), 113-119.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Verweij, K.J.H., Zietsch, B.P., Lynskey, M.T., Medland, S.E., Neale, M.C., Martin, N.G., Boomsma, D.I. & Vink, J.M. (2010). Genetic and environmental influences on cannabis use initiation and problematic use: A meta-analysis of twin studies. *Addiction*, 105 (3), 417-430.
- Vicente, J., Olszewski, D. & Matias, J. (2008). Prevalence, patterns and trends of cannabis use among adults in Europe. I: Sznitman, S.R., Olsson, B. & Room, R. (red.) *A Cannabis Reader: Global Issues and Local Experiences. Perspectives on Controversies, Treatment, and Regulation in Europe*. Lisbon, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 6-30.
- Ward, J. (2002). Book review of "Ecstasy and the Rise of the Chemical Generation": Richard Hammersley, Furzana Khan and Jason Ditton. *The International Journal on Drug Policy*, 13 (5), 437-438.
- Warner, J., Weber, T.R. & Albanes, R. (1999). 'Girls are retarded when they're stoned.' Marijuana and the construction of gender roles among adolescent females. *Sex Roles*, 40 (1-2), 25-43.

- West, C. & Fenstermaker, S. (1993). Power, inequality and the accomplishment of gender: An ethnomethodological view. I: England, P. (red.) *Theory on Gender/Feminism on Theory*. New York, Aldine, 151-174.
- Willis, P.E. (1977). *Learning to Labour: How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Farnborough, Saxon House.
- Wilson, H., Bryant, J., Holt, M. & Treloar, C. (2010). Normalisation of recreational drug use among young people: Evidence about accessibility, use and contact with other drug users. *Health Sociology Review*, 19 (2), 164-175.

Artikel 1:

Negotiating identities: Patterns of self-presentations among socially integrated cannabis users

Negotiating Identities: Patterns of Self-presentations among Socially Integrated Cannabis Users

Young
22(4) 1–18
© 2014 SAGE Publications and
YOUNG Editorial Group
SAGE Publications
Los Angeles, London,
New Delhi, Singapore,
Washington DC
DOI: 10.1177/1103308814548106
<http://you.sagepub.com>

Silje Louise Dahl

Volda University College, Department of Social Work, Norway

Kåre Heggen

Volda University College, Department of Social Work, Norway

Abstract

Our aim is to analyze how stories on drug use, present life situation and earlier experiences structure cannabis users' self-presentations—as this is presented in interviews with young adults. The interviewees' identity work takes place within a narrative terrain including both a restrictive, official story about drugs and a liberal, subcultural story about cannabis. We identify four dominant narratives about cannabis users: the burnt user, the irresponsible user, the responsible user and the cannabis prophet. Some of these stories put the narrator at greater risk of condemnation, and the analysis shows how the interviewees negotiate between the different stories. The ambiguous position of cannabis use makes it a rich, but also equivocal, resource for identity work. Attentiveness to the individual's present situation is essential for understanding how individuals make sense of their past, as well as their expectations for the future.

Keywords

self-presentations, identity, cannabis, marijuana, drugs, young adults, narratives, qualitative methods

Introduction

Cannabis use is an important aspect of many people's identities (Hammersley et al., 2001), but what cannabis means to users and in what ways it contributes to individuals' identity has to a very limited degree been dealt with in the research literature (Järvinen and Ravn, 2011; Pedersen, 2009). The use of cannabis has been described as normalized, in the sense that it has become an ordinary, taken-for-granted part of young people's lives (Parker et al., 2002). Population survey data suggest that as many as 32.5 per cent of young European adults (15–34) have used cannabis some

---

time, while 12.4 per cent have used the drug in the last year (EMCDDA, 2012). Others have argued that changes have been exaggerated and that the drug is still stigmatized (Shiner, 2009), as indicated by cannabis users' constant need to justify their use (Sandberg, 2012). The ambiguous position of cannabis use makes it a rich, but also equivocal, resource for identity work.

This study examines the identity work by young adults who have managed long cannabis careers, including fluctuations in use. They represent a part of the drug-using population that has received comparatively less attention in research reports (EMCDDA, 2007; Terry et al., 2007). This group is particularly interesting for two reasons. (a) The young adults in this study are in a life phase where they meet several new demands and expectations, such as taking up full-time work, getting married and having children. During life transitions, identity work regarding who they have been, who they are, and who they will become, is particularly prominent (Giddens, 1991). (b) The participants have used cannabis extensively for several years but have for various reasons begun to readjust their drug use (without being in contact with the drug treatment system). This implies that they are actively reflecting on their cannabis use and can provide rich descriptions of what cannabis means and has meant to them. Talking from a position involving multiple changes, it is likely that identity work is particularly intense in this group. Building on these perspectives the research questions of this article are: What are the dominant stories about cannabis users, told by themselves, and what are the structuring dimensions of these stories? We will also discuss how the stories are employed and combined in cannabis users' accounts, and what functions they serve for self-presentations.

Background

The Role of Cannabis in Norway

Illegal drug use is a contested phenomenon which seems to require an explanation from users. Norway has led a restrictive drug policy aimed at promoting a 'drug-free society'. In 2005, the goal was moderated to 'a society free from drug problems' (Ministry of labour, 2005) and in 2012 'to reduce negative consequences from alcohol and drug use' (Ministry of health and care services, 2012). Nevertheless, the possession, use and dealing of drugs are prohibited, and there are high maximum sentences for dealing and smuggling¹ (Penal code, 1902). The statutes do not differentiate between cannabis and harder drugs, even if legal precedent does (Director of Public Prosecutions, 1998). The latest white paper regarding drugs emphasizes that the government will not implement any arrangement that brings about the legalization of cannabis or other currently illegal drugs (Ministry of Health and Care Services, 2012).

What we term the official story about drugs is a reflection of the drug policy as drafted by the ministry, and it resembles what Rødner (2005: 335) calls 'the national discourse' on drugs in Sweden. In the official story individuals are seen as having

limited control over their actions and in danger of becoming dependent and developing drug-related problems. Cannabis' role as a 'gateway' drug, suggesting that use leads to other 'harder' drugs (Fergusson and Horwood, 2000; Kandel, 1975), is an important part of this narrative. The gateway hypothesis has had considerable influence on drug policy in many countries, and it has been a powerful argument in public debate on decriminalization of cannabis (Melberg et al., 2009).

Still, in Norway, cannabis is by many seen as less harmful than other illicit drugs, and 26 per cent of young adults (21–30 years) report having tried cannabis (SIRUS, 2012). Among cannabis users, the drug is symbolically connected to positive characteristics, such as, youth, independence, free spiritedness and open-mindedness (Holm et al., 2013; Pedersen, 2009; Sandberg, 2013). These ideas can be seen as part of a contemporary cannabis subculture, understood as a relatively homogenous set of symbols, rituals and narratives that people make use of to a greater or lesser degree in their practice and identity work. Understood in this way, subculture does not identify clearly delimited groups of people, but focuses on the dominant cultural and symbolic meaning of cannabis (Sandberg, 2013: 6).

In the subcultural narrative, cannabis is understood as a harmless, non-addictive drug, which is used by well-integrated people and which should be legalized. Smoking cannabis is seen as an independent and rational choice, whereas alcohol use is associated with habitual, dependent and somewhat inferior behaviour. A central story is that because experimenting with cannabis has become so common, not trying it is somewhat odd and perhaps even suspect. Stories of how cannabis users were exposed to national prevention programmes while growing up and how they came to understand them as ignorant propaganda measures are important in this body of narratives (Sandberg, 2012, 2013). As knowing and rational agents, they dismissed the government's propaganda and found out for themselves what cannabis was about. Within this body of narratives, the stories of reducing one's cannabis use becomes problematic. In a narrative terrain that includes both a restrictive, official story about drugs and a liberal, subcultural story, both the use and discontinued use of cannabis need explaining. The interviewees' self-presentations therefore appear as balancing acts between these conflicting narratives.

Sharon Rødner Sznitman (Rødner, 2005; Sznitman, 2008) describes how discourses about drug use, and on personal responsibility and choice form the manner in which 'socially integrated' drug users in Sweden present themselves in interviews about drug use. The young users presented themselves as inherently different from drug abusers, and the author shows how this 'othering' served as a strategy for positive self-presentation (Rødner, 2005). Furthermore, the interviewees attempted to present themselves and their drug use as somehow part of mainstream culture and norms. They wanted to be normalized, and fought for 'the right to be viewed in the same way that non-drug users are viewed' (Sznitman, 2008: 470). The identity work by Sznitman's informants thus involved negotiating the stigma of drug use and struggling to position drug use as desirable and morally acceptable. In our study of young adult cannabis users in Norway, we are inspired by Sznitman's approach to studying identity work. We seek to tease out the central stories about cannabis users in users' accounts of their drug use and how these

stories are employed in their self-presentations. In the following section we outline our analytical perspective.

Analytical Perspective

Through the stories we tell about ourselves, we create our life story and identity (Gubrium and Holstein, 2009; Järvinen, 2001; Loseke, 2007). Still, we cannot tell any story about ourselves. We have to make use of culturally legitimate narrative resources, acceptable conceptions of causes and effects, and established definitions of goals and means, to be evaluated as believable (Järvinen, 2001: 267; Loseke, 2007: 673). According to Loseke (2007: 673) ‘people *must* use socially circulating stories’ as resources ‘in crafting their own narratives of personal identity’, as these stories offer a model for making sense of the self and of others. There is substance in our stories, but it is elastic, and it is pulled and influenced by communicative circumstances (Gubrium and Holstein, 2009: 16). In our analysis we therefore focus on how, to whom and why the stories are told, in addition to what is told (Riessman, 2008).

When telling stories about unusual or problematic aspects of their lives, individuals try to negotiate the meaning of the events and thereby present a more suitable self in the present situation. Cannabis users may in some contexts signal their difference from non-users and thereby concurrently establish similarity with other users, while they in other settings may not differentiate themselves from non-users, and not assert their community of identity with users (Hammersley et al., 2001: 138). The identities of cannabis users are therefore, in the same way as other identities, negotiable and flexible.

Furthermore, the stories individuals tell about themselves are both anchored in their past, and shaped by their present life situation and their expectations for the future. In accordance with Mead’s (1929) theory of the past, we see the retrospective self-presentations in the interviews as best understood in light of the narrator’s present situation. The ‘what it was’ is established through the ‘what it is’, and ‘the symbolic reconstruction of the past thus involves redefining the meaning of past events in such a way that they have meaning in and utility for the present’ (Maines et al., 1983: 163). New situations confront the individual with unexpected occurrences, and the reconstructions of the past are necessary to give the present meaning. Each present must therefore reconstruct its past, and the present selects a past which allows for the understanding of new situations (Maines et al., 1983: 163). In this way, we see the interviewees’ present situation as influencing their narratives about the past as well as the constructions of the future.

Methods and Data

This article is based on interviews with 25 cannabis users—7 women and 18 men—conducted between 2008 and 2010. The interviewees were between 23 and 40 years old and were recruited on the basis of frequent cannabis use for many years, with periods of daily use. Another criterion was that they should have reduced their

smoking considerably or quit completely without receiving treatment for drug or alcohol problems. We classified them as socially integrated drug users because they (a) were employed or students and had legal income, a structured everyday life and permanent residence; (b) were not in contact with social authorities due to drug use; and (c) if they were using drugs at the time of the interview, this was done in their leisure time (see Rødner, 2005). Twenty-one of the 25 interviewees had experience using other drugs (primarily amphetamines and cocaine), and nine had undergone periods of extensive use of other drugs. Yet cannabis was their drug of choice, and they identified themselves and were recruited as cannabis users.

Snowball sampling (Bloor and Wood, 2006) was the primary recruitment method. This method was chosen because of the sensitive nature of the phenomenon (Dahl, 2012). Due to the focus on an illegal activity, we anticipated that it might prove difficult to recruit interviewees. However, we thought that having a known contact introduce the researcher and the project might encourage participation. Therefore, we primarily used intermediaries who knew both the interviewer and potential interviewees, and who could vouch for the researcher. Networking is the most widely used method for reaching hidden and deviant populations because there are no available registers for these groups (Lee, 1993: 65–66). This strategy generated 21 interviewees. In addition, we used different forms of advertising to reach more interviewees (e.g., a report in the regional newspaper; invitations on strategic notice boards; contacts with student counsellors, public health nurses and others who know many young adults through their jobs; and invitations on two major Internet forums for Norwegian cannabis users). We recruited four interviewees by using this process.

The interviews typically lasted between one-and-a-half and two hours, covering topics predefined by the researcher, but allowing the interviewees to introduce and elaborate on themes that were important to them. All interviews were recorded and transcribed verbatim. The objectives of the research project were to study cannabis users' motivations for using drugs, their reflections on drug users, drug use and abuse and their experiences with reducing their drug use. The interviews were organized as cannabis-related life stories, starting with the interviewees describing their backgrounds and their introduction to drugs, and ending with their present use.

We used NVivo 8 (QSR International, 2008) for support in the analytic process. We worked inductively with the transcripts, applying emergent codes that characterized significant statements. This helped us in getting to know the material and making it easier to retrieve important sections later. Through this approach, we identified that the interviewees related to at least two conflicting stories on drug use when they recounted their cannabis-related life stories. We identified and coded these stories as the official story about drugs in Norway and the liberal subcultural story about cannabis. Within each of these two stories, we found variants in whether the stories are centred on drug-related problems or not. We thus found four storylines about cannabis users in our data. In the following section we start by conceptualizing the four storylines and their functions. We then move on to discussing the status and availability of the different storylines, and how these are combined in individual accounts.

Four Stories about Cannabis Users

Informed by the analytical pattern detected in the interviews, we put forward a model of four possible stories about cannabis user identity: ‘the burnt user story’, ‘the irresponsible user story’, ‘the responsible user story and the prophet story’. These stories are developed in negotiation with two structuring dimensions. The first dimension is the axis between the official drug story and the liberal subcultural story about cannabis. The second dimension concerns whether the story centred on drug related problems or not. Table 1 shows the relationship between the various stories.

In some interviews, the storytelling was in accordance with one of the four storylines throughout most of the interview. More common, however, was that an interviewee negotiated between two, and sometimes three, of these stories.

The Burnt User Story

In this story, the official drug story has ‘proven true’: cannabis has been revealed as a drug that can lead to problems. The individual ‘had to’ quit due to psychological or social problems. In some variants of this story, the eventual ‘fall’ was hinted at early, as the use was described in terms resembling self-medicalization (Pedersen and Sandberg, 2013). Cannabis use was connected to escape from problematic feelings, relationships and loneliness.

Table 1. Patterns of Self-presentations

	Stories in Line with the Restrictive Official Story About Drugs	Stories in Line with the Liberal Subcultural Story About Cannabis
<i>Centring on drug related problems</i>	<p>The burnt user story</p> <p>Cannabis is potentially harmful, and individual vulnerabilities can be hard to predict.</p> <p>Cannabis use is often described as occurring in private and secret.</p> <p>Opposed to the legalization of cannabis.</p>	<p>The irresponsible user story</p> <p>Individual responsibility and the capacity to make choices are emphasized.</p> <p>Drug-related problems are attributed to personal reasons; cannabis is not to blame.</p> <p>Supportive of the legalization of cannabis.</p>
<i>Centring on unproblematic drug use</i>	<p>The responsible user story</p> <p>Cannabis is harmful to some.</p> <p>Drug problems are connected to difficult social backgrounds, mental dispositions and vulnerable periods.</p> <p>Cannabis can be controlled by reflexive users.</p> <p>Ambivalence towards legalization.</p>	<p>The prophet story</p> <p>Cannabis is harmless.</p> <p>Everybody should try cannabis because it is important for personal development.</p> <p>An argument for legalization is made.</p>

Source: Authors.

Noah (36 years) described a difficult childhood with an abusive and alcoholic father. He started drinking alcohol and smoking hash when he was about 14 years old. When asked what smoking hash meant to him, Noah answered as follows:

I guess it's an escape from reality. That's what I'd call it. Do something different; get away from boring, everyday life. That's how it started. But on the few occasions when I smoke today, it's just to reminisce, have fun—if I'm at a concert or something. But it's escapism: a way to get away from the bad thoughts I've had in my head all these years. I guess I found it comforting.

Noah's account of his problematic drug use is easily recognizable. Childhood trauma is an acceptable reason for drug problems in our culture, and by using this narrative, his behaviour is justified. The implication is that anyone could develop drug problems under similar circumstances. Noah adopted the discursive position of the victim, enabled by the official drug story. However, Noah also described completely different reasons for using cannabis. He distanced himself from his former motives and left the burnt user story by saying that his present use was very limited and for the 'right' reasons. Drawing on the responsible user storyline, he stepped out of the victim position and into the position of the recreational user.

In another variant of the burnt user story, drug related problems are portrayed as less predictable. Like Noah, Yngve (35 years) reported risk factors in his childhood. His parents separated when he was very young, and his father, who used to be an alcoholic, lived in a different country. However, he did not see his somewhat problematic relationship with his parents as a 'good enough' explanation for his drug abuse. Yngve's story about initiating cannabis use was connected to seeking a social identity as one of 'the long-haired rock boys', dressing in black, playing in a band, having an active social life and being popular. Thus, initially, he used cannabis for the 'right' reasons, in the 'right' settings. Over the next few years, however, his use increased and constituted an escape from problematic feelings. As a student, he felt addicted to cannabis. He smoked cannabis on a daily basis, often alone, and he took harder drugs several times a week. After repeated episodes of frightening states of psychosis and anxiety attacks, he quit drugs. At the time of the interview, which was conducted several years after he had quit, he was still dependent on minor tranquilizers to prevent anxiety attacks and handle his everyday life.

The story of the burnt user is about having experienced the potential dangers of cannabis, and about having failed to achieve the ideal of being in control and being able to use drugs recreationally. This puts the narrator at risk of condemnation (Järvinen and Ravn, 2011: 565). To 'save' their self-presentation, the narrators tended to employ alternative stories in which they took responsibility for their problems and reduced their drug use.

The Irresponsible User Story

The irresponsible user story is about having developed a problematic use of cannabis, but still adhering to the subcultural cannabis narrative. In this story, the individual's capacity and responsibility to make choices are stressed. Cannabis use

is viewed as harmless and positive, and using drugs is an individual choice. The cannabis-related problems that are accounted for in this story are difficult to explain, because cannabis cannot be blamed. This dilemma is primarily resolved by pointing to the illegal status of cannabis: since cannabis is illicit, using it may lead to psychological problems, such as anxiety and paranoia, and social problems, such as contact with criminal subcultures. In this way, cannabis itself is acquitted, and its illegal status is blamed. Since personal responsibility is heavily weighted in this story, the individual takes most of the blame for developing problems. This story constituted an unresolved and problematic aspect of the narrators' self-presentations, and it was usually only used in shorter sections of the interviews.

The interview with Richard (33 years) was a curious mixture of cannabis idealization and reflections on cannabis-related problems. He reflected on his use as exaggerated and eventually problematic, and he quit because of what he termed 'a nervous breakdown'. He claimed that his body could not handle alcohol or drugs anymore, and that 'the strongest substance I consume [nowadays] is Coca Cola'. Even though he linked his nervous breakdown to heavy cannabis use over a long period, he did not see cannabis as the cause of his problems. Instead, he saw emotional stress as the underlying reason and excessive partying with alcohol and other drugs as the trigger. Since he struggled with handling several significant changes in his personal life, such as moving to a new town, quitting a job he liked and expecting a child, his body became vulnerable to stimuli and reacted with panic attacks. Despite this problematic end to his drug use, cannabis primarily constituted a positive element in his story. Richard spoke willingly and colourfully about his experiences with different using techniques, as a mentor to novice smokers and as a seller. Richard's early experiences with cannabis represented fun, freedom, adventure and a touch of desired craziness in his self-presentation. Most of his storytelling was in line with the subcultural story about cannabis. Nevertheless, he also included reflections on how cannabis might be harmful.

Richard: That H-T-H thing we learnt when we were young: from hash-to-hell, or hash-to-heroin. [...] If you drank beer in ninth grade, you were bound to have a heroin problem in upper secondary. But when you discover that all that is crap, that hash isn't dangerous—it is, of course, but not in the way you'd expect—suddenly, it's eaten 10 years of your life. It's more that dimension. I know people who woke up as 30-year-olds feeling like a 17-year-old wondering what the fuck happened. So, in that way, it's mortally dangerous because it downright ruins your life, ha-ha, if you can't control yourself. But when you discover that you won't become a heroin addict by using hash, you won't become a loser, you won't be unpopular, your parents don't hate you, the police won't come and get you—quite the opposite—you feel really good. You feel you find friends. It's social; it's nice. You feel you talk about meaningful things.

Richard relied on the subcultural story in his rejection of the authorities' claims of the dangers of cannabis. Although he recognized a potential risk, he downplayed it by using humour and exaggeration ('mortally dangerous'). Furthermore, he expressed that it is the individual's fault if cannabis 'ruins your life'; the drug, as such, is not

the problem, but rather the individual who is not careful enough in its use ('can't control yourself').

Kevin (24 years) described himself as a 'drug romantic', and spoke warmly about the effects of drugs and the solidarity between cannabis users. In the previous year, however, Kevin had started to see signs of what he called 'psychosis, insanity' in himself and had therefore reduced his cannabis smoking considerably. He explained his problems as stemming from having smoked too much over a too long period (daily cannabis smoking for about eight years, except for a few month-long breaks), and from having started too young. At age 14, he was using cannabis 3–5 times a week, and, in retrospect, he said that he had not been old enough to use the drug in a 'mature' manner. Characteristic of the irresponsible user story, Kevin explained that he had used cannabis in an irresponsible way and had thus developed problems. In this storyline, one does not blame the drug or society for one's cannabis related problems, but oneself, for not being careful enough. Other irresponsible practices involve excessive partying and mixing cannabis with alcohol and other drugs.

Similar to the burnt user story, the irresponsible user story is about experiencing problems and losing control. Therefore, these stories are more uncomfortable to tell than the two stories we describe next. In the responsible and prophet stories, the individual's use is not treated as problematic, and these stories therefore constitute more positive parts of the self-presentations.

The Responsible User Story

In the story about the responsible user, using cannabis is an active choice taken for 'the right reasons'. Cannabis use contributes positively to social life and adds an extra dimension to cultural activities and outdoor experiences. Evan (32 years) explained his motivation for trying cannabis as follows:

It's obviously been linked to a cultural identity—no doubt about it. Music, stuff like that. [...] Whilst the people who really fail; they lack that understanding completely. [...] I feel that, for me, it hasn't been an escape from a dreary life. It's been a cultural identity that I have actively chosen, in a way.

Evan underlined his positive motivation for cannabis use. He distanced himself from people who use drugs to escape difficult feelings—people he believed had an inclination for developing drug problems. In this story, cannabis was typically recognized as having the potential to harm some, such as individuals from difficult social backgrounds, those who are mentally disposed to drug problems and those who go through sensitive periods in life. However, including some episodes of lost control and stories of their own or friends' problems is also typical of this line of storytelling.

Evan: Amongst my best friends, I guess seven to eight, they all smoke. [...] And we are sort of each other's legitimacy: the fact that my friends have made it makes it easier for me to establish an identity as someone who's made it. *We've* made it. So, in that way,

we're kind of each other's alibis. [...] So, I haven't had to relate to the people who don't handle their lives because I have had mine—one of the guys I took acid with the first time started taking speed after we did it and ended up in prison. He's cleaned up now, but he's had many years of his life dominated by speed.

Interviewer: But you weren't at risk, kind of—you handled that?

Evan: I've never had—it's withdrawal once more; I've never felt a need to let go of the life I have. I've never felt like giving up my studies; I've never wanted that. [...] But you could, of course, say that I don't know where I'd have been if I hadn't been doing drugs. And, of course, it's had a cost.

Interviewer: Yeah? What?

Evan: Energy. I have had days where my head's been a mess until 12 o'clock. It's not like anybody's busted me; I don't go to the bathroom and throw up or anything, but it's not like anything clever is going on here. So, of course, it has weakened me. I don't think it's given me anything but relaxation, really. [...] But I've never been so damned ambitious either. [...]

Evan had completed higher education and had a job that he was happy with and a good personal and social life. The fact that his friends were 'successful' contributed to his feeling of 'having made it'. He distinguished himself and his friends from people who 'don't handle their lives', like intravenous drug users, addicts and convicts. Even though he admitted that his drug use has had a cost, he emphasized that the consequences have not been serious. Evan quite elegantly balanced the pleasures and risks in his story, and he came across as a reflective and responsible person.

To become too preoccupied with cannabis use, too submerged in the culture surrounding it and to admit that cannabis is part of one's identity are taboos in the responsible user story. The responsible user story is about being socially integrated and handling the norms and expectations of mainstream society. It is about using cannabis in a considerate way (Duff et al., 2012), sensitive to when, where and with whom it is appropriate to smoke. Cannabis represents that special something in a good life; it is not a prerequisite and it does not expel other and more important parts of life.

Rachel (28 years) understood problematic drug use as being connected to the inability to follow the expected trajectory of completing secondary education, fulfilling one's military service obligation or pursuing higher education or work. She dissociated herself from friends who idealized cannabis and invested too much time in smoking, and emphasized her engagement in other activities as well. Nicolai (32 years) also dissociated himself from people who identified with cannabis culture. To him, being a marijuana smoker and smoking marijuana were two very different things.

Interviewer: You haven't said much about what hash has meant to you. [...] Does it say anything about you?

Nicolai: No.

Interviewer: No symbolic meaning?

Nicolai: No, not at all. [...] Firstly, I don't necessarily see it as an entirely positive thing. Even though I don't have any problems with it, I don't necessarily think it's something that does people good, if you know what I mean. I don't identify with it in any way—it doesn't make me whole! I just find it lame seeing people wearing marijuana symbols—I can't think of anything worse!

Interviewer: No, for some it becomes a very big part of who they are. But when you've done something a lot, and it's an illegal thing, it's no wonder that to some it may feel like a part of who they are.

Nicolai: No, I know what you mean, or where you're aiming at with that, and, of course, because I've done it a lot, it is a part of me. It is. But I kind of think the typical clichés of cannabis culture—that's so far from who I am. With reggae, the Jamaican freak—the freaker smoker—that's not me. I'm more—I remember in New York, everybody smokes there. You can be at a party with business people, and everybody smokes. It's looked upon like a cig. Nobody smokes cigs. They smoke weed.

Nicolai seemed to equate the idea of cannabis being a part of identity with flashy consumption. When the interviewer tried to add nuance to this perspective, Nicolai held on to his rejection of any similarity to prototypical cannabis users. He hinted that he was cosmopolitan and that he would rather be associated with New York business people who use and relate to cannabis in a relaxed manner. It seemed that to Nicolai, cannabis use was only legitimate as an ingredient in a 'straight' setting. He had stripped cannabis of its subcultural and oppositional flavour and placed it in a context similar to cigarettes and alcohol. Portrayed in this way, he allowed cannabis to be a part of who he was.

As illustrated in this subsection, the responsible user story is about being able to see the phenomenon from different angles—both the good and the 'darker' sides of cannabis use. The act of pointing out the problematic aspects of drug use makes self-presentations more trustworthy and the narrators come across as responsible and reflective. In this story, decreased cannabis use is an answer to mainstream society's expectations of adults, and the reduction is not motivated by drug problems. Daily use 'just doesn't fit anymore'. The story of the responsible user is the safest, most positive and most often told in our data. This story is tolerable both for eager cannabis users and for representatives of mainstream society, such as the researchers.

The Cannabis Prophet Story

In the prophet story, cannabis was viewed as both a harmless substance and an important vehicle for personal development. Lasse, a 24-year old factory worker, used this storyline throughout most of the interview. He told how cannabis had inspired an interest in psychology and philosophy, and had given him unique insight into a range of issues. Lasse stated, 'I feel like I'm a totally different, better person now. I don't think I'd be where I am today if I hadn't started smoking.' Without cannabis, Lasse 'wouldn't have been so enlightened'. He disassociated from and placed himself and fellow smokers in a higher position than 'normal, boring, common' people. Lasse came across as a fierce defender of cannabis users, whom he saw as

misunderstood and wrongfully judged. We were surprised that he relied so heavily on the prophet story. We therefore gave him several opportunities to moderate his presentation by carefully questioning his more controversial statements, but he maintained this line of reasoning throughout most of the interview. The emphasis on differences between cannabis users and ‘straight’ members of society is an important contrast between the prophet and responsible user stories. Whereas the prophet story draws up differences, the responsible user story underlines similarities.

The interview with Lars (33 years) was interesting because his account was split between the responsible user and prophet stories. He had not completed upper secondary school and had been in and out of the workforce for several years. During these years, cannabis use had occupied much of his time. At the time of the interview, he had found a more stable job as a care worker, and he only smoked approximately once a week. In line with the prophet story, Lars endeavoured to establish cannabis use as normal and not tied to social background, underlining that cannabis was common ‘in all social classes and circles’. In this storyline, cannabis users are different from ‘people who blindly abide by the law’, and users are superior to non-users because of their ability to determine the legitimacy of an action.

In the interview with Simon (30 years), the prophet story was used throughout most of our conversation. Simon bore several signs of marginalization. He described a chaotic family life with parents who had never lived together and who were in conflict because his father refused to pay child support. He had many half- and step-siblings, his mother juggled several jobs, he had moved multiple times while growing up, and he described himself as having been an insecure child. Simon had been heavily involved in drug dealing. He had been convicted for possession of a large quantum of hash, and repeatedly for drug use. From the interviewer’s perspective, it seemed that Simon’s drug use had led to a range of problems, but he explained his problems as trivial and resulting from the illegal status of cannabis. The trivialization of drug related difficulties and explaining problems as originating from something other than the drug itself, are important components in the prophet story. In the prophet story there is no desire to decrease cannabis use; rather, reduction is just an unfortunate, but necessary adjustment to avoid the hassle of keeping up an illegal activity.

Discussion: Possible Stories, Contested Stories

We identified four main stories about cannabis users in the interviews: the burnt user, the irresponsible user, the responsible user and the prophet stories. However, even in cases where we found a dominant story in an interview, this was never the only story that the interviewee recounted (see also Suoninen and Virokannas, 2008). Usually, an interviewee negotiated between two, and sometimes three, of these stories. In this section, we will explain the patterns in these negotiating processes and discuss how Mead’s (1929) concepts of past, present and future can help explain the interviewees’ sometimes ambivalent storytelling.

In all interviews, the interviewees' present life situations played a decisive role in terms of which stories they told and how they told those stories (Järvinen and Ravn, 2011; Mead, 1929). For individuals who are comfortably situated at present, it is for instance easier to explain problematic experiences as less serious and not having defining power over their development. Evan, who was very content with his present life situation (expecting his first child, living in a happy relationship, holding down an interesting job), said that 'It's easier to talk about [your drug use] when you feel you've made it.' The stories containing more negative subject positions—the burnt user and the irresponsible user—can more easily be avoided, framed as unimportant or placed in a more distant past when things have turned out all right. For others, who live with negative health effects from their drug use or are unhappy with their present life, the narrative resources of the burnt and irresponsible user stories are closer at hand. In other words the past is reconstructed in a way that gives meaning to and utility for the present (Maines et al., 1983).

The four main stories about cannabis users are to a varying degree discursively available to the interviewees. The interviewees were socially integrated drug users, and 19 of the 25 interviewees had higher education. The manner in which they chose to live their lives was generally in accordance with mainstream society's norms, expectations and goals, with cannabis use being one of the few exceptions to this conformity for most of them. In this light, it is not surprising that many interviews started out with lengthy descriptions of work–life triumphs, educational success and rich social lives. Without being asked, they also spoke about parts of their backgrounds that could potentially be read as risk factors (typically, divorced parents) and firmly dismissed the notion that these had had any negative impact on their lives (see also Sandberg, 2012). In so doing, they demonstrated an awareness of how the interviewer might try to explain their drug use. They also revealed a sensitivity and resistance towards being understood as deviants or victims.

The insistence that risk factors did not influence their drug use, of course, does not mean that the risk factors are insignificant. It is common for individuals to adjust the past to suit the present and future (Mead, 1972), and we do not know how the interviewees' earlier experiences might have influenced their drug use trajectories. However, when considering what the interviewees said about their backgrounds and which narratives were most frequently told, the conditions in which they grew up do seem relevant. This is most evident with regard to the use of the prophet story, but growing up conditions are also thematized in relation to the burnt user story.

The burnt user story revolves around problematic aspects of drug use, and both initiation and problem development is often explained by pointing to external factors. Typically, interviewees who used this story in larger parts of the interview discussed difficult growing up conditions, such as alcoholic, absent and/or abusive fathers. Although placing the blame for one's problems on external factors may be a source of dignity, it puts the narrator in the undesirable discursive position of the victim. Therefore, telling alternative stories in which agency is restored, is a possible strategy for rejecting the degrading position of the victim (Sandberg, 2009: 535). Typically, the interviewees utilized the responsible user story and

emphasized that their present drug use was moderate and recreational. Since they had quit or reduced their drug use, they could identify their (partly) uncontrolled use as belonging to the past. By establishing an interval between the different stories, where the burnt or irresponsible user stories were placed in a more or less distant past, they managed to present themselves as individuals who were in control of their lives and futures.

The irresponsible user story was the least common story, and it was not the dominant narrative in any of the interviews. This is a difficult storyline for the narrator, because he/she sees cannabis as a harmless drug, even though his/her use of it has proved problematic. As the narrator blames him/herself and his/her incompetence in handling the drug, it is not a flattering story to tell. This story was often followed by the use of the prophet and responsible user stories.

The prophet story was frequently used in the interviews, but it seldom constituted the majority of an interview. In the few interviews dominated by the prophet story, the narrator tended to bear signs of marginalization during childhood. For the well-educated, middle-class users, the prophet story served as a taste of something different, but it was not a governing narrative of who they were. They might use it sparingly, but their self-presentations could not rely primarily on this story. The high level of reflexivity in these interviewees and their knowledge of social science and its common questions and explanations probably shaped what stories they chose to tell in the interviews, and how they told them. Talking to a researcher who was similar to them in age and social standing may have activated stories of sameness and conformity (for a discussion of how young people adjust their stories of drug use in focus group discussions, see Järvinen and Østergaard, 2011; Ravn, 2012). Furthermore, the interviewees might have perceived the researcher as a representative of the establishment and perhaps also of the official drug policy. Thus, the stories that closely aligned to mainstream society's standards may have been the easiest ones to tell the researcher. This may be one reason for why the responsible user story was the most common story in our data, and especially in the interviews with well-educated, middle-class users. In this story, the basic terms of the official drug story are accepted, and this makes it rather tolerable from a mainstream perspective. Here, the users are in control of their drug use, and if drug related problems are thematized, these are not framed as serious. Perhaps more important, however, is that these interviewees find themselves in a present life situation that points to a future middle class position. They are in, or have completed, higher education and have middle-class occupations. Through the story of the responsible user, they construct a future that is more in line with the conventional, established drug policy than with what the prophet story holds.

Although all the interviewees mentioned unpleasant drug use experiences, the way that they reflected upon these incidents varied considerably. Within the responsible user story, negative episodes were reflected upon as relatively unimportant and could be seen as instructive for future drug use. In the burnt and irresponsible user stories, on the other hand, problematic incidents tended to be taken more seriously and regarded as proof of their own, problematic development. Seeing

one's prior drug use as an expression of lost control constitutes a negative element in one's self-presentation (Järvinen and Ravn, 2011), and particularly so if one's present life situation is difficult. Furthermore, the present is both constitutive of and constructed by expectations for the future. When one's present life situation is satisfactory, both the past and the future are more easily constructed as good. For the interviewees who were living with unpleasant after-effects (e.g., anxiety), this was more difficult to achieve, and their biographies were more vulnerable to condemnation. Increasing the probability of a successful future takes the edge off problematic experiences in the past and present and contributes to a more positive self-presentation.

Conclusion

We have attempted to display the various, and sometimes conflicting, narratives in cannabis users' self-presentations. Rather than searching for stable identities, our aim was to study how stories on drug use, one's present life situation and earlier experiences structure their self-presentations. The findings support the understanding of identity work as constructions of the past and present through the lens of the present, but also of the present through stories of the past. Identity is about organizing one's life history—that is, by constructing a coherent narrative of the past, present and future. Young adults appropriate the past by 'shifting through it in light of what is anticipated for an (organized) future' (Giddens, 1991: 75; Mead, 1972). Since young people in modern societies constantly face varied and, in part, conflicting alternatives, this situation may spur them to make active choices about who they are, who they want to be and how they want to be perceived.

Each interviewee told several stories about who they were as cannabis users and ex-users. The stories which revolve around problematic aspects of cannabis use (the burnt and irresponsible user stories) contain less attractive subject positions and are more difficult to tell. These stories are supplemented by other stories where agency, control and choice are important. The stories concerning 'unproblematic drug use' are easier to tell, but they are to a varying degree discursively available. The prophet story, belonging to the unproblematic and subcultural field, seems less available or attractive to the well-educated users. These users, if they are able to define their drug use as unproblematic, primarily situate their self-presentations within the responsible user story. By doing this, they establish a self-identity that conforms to mainstream society's expectations and standards, but with the attractive extra touch that cannabis gives of non-conformity and independence.

Drug use contributes to individuals' identity work, and this can provide a useful supplementary perspective in policy debate and drug education. The findings in this study have implications for sociological research more generally as well, especially the growing literature on narratives (see, e.g., Polletta et al., 2011). Attentiveness to the individual's present situation is essential for understanding how individuals make sense of their past, as well as their expectations for the future.

Acknowledgements

We thank Sveinung Sandberg, Aksel Tjora and the anonymous reviewers for their valuable comments and suggestions.

Note

1. § 162 on drug offences is one of the strictest provisions in the General Civil Penal Code. The section provides legal authority for a maximum of 21 years imprisonment.

References

- Bloor, Michael and Wood, Fiona (2006) *Keywords in Qualitative Methods: A Vocabulary of Research Concepts*. London: SAGE.
- Dahl, Silje L. (2012) 'Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning' (Sensitive Topics and Sensitive Informants as Methodological Challenges in Qualitative Research), *Sosiologisk Tidsskrift* 20(1): 7–26.
- Director of Public Prosecutions (1998) *Narkotikasaker—Kvantumets betydning for den rettslige bedømmelse og bruk av forelegg* (Drug Cases—the Significance of Quantum for the Legal Judgement and the Use of Fines). 1/1998. URL (consulted December, 2013): http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/Eldre_dokumenter/Rundskriv/Rundskrivnr1for1998-Narkotikasaker-kvantumetsbetydningfordenrettsligebedmmelseogbrukavforelegg.pdf
- Duff, Cameron, Asbridge, Mark, Brochu, Serge, et al. (2012) 'A Canadian Perspective on Cannabis Normalization and Adults', *Addiction Research and Theory* 20(4): 271–83.
- EMCDDA (2007) *Annual Report 2007: The State of the Drugs Problem in Europe*. URL (consulted December, 2013): <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2007>.
- EMCDDA (2012) *Annual Report 2012: The State of the Drugs Problem in Europe*. URL (consulted December, 2013): <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2012>.
- Fergusson, David M. and Horwood, L. John (2000) 'Does Cannabis Use Encourage Other Forms of Illicit Drug Use?', *Addiction* 95(4): 505–20.
- Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Gubrium, Jaber F. and Holstein, James A. (2009) *Analyzing Narrative Reality*. Los Angeles: SAGE.
- Hammersley, Richard, Jenkins, Richard and Reid, Marie (2001) 'Cannabis Use and Social Identity', *Addiction Research and Theory* 9(2): 133–50.
- Holm, Søren, Sandberg, Sveinung, Kolind, Torsten and Hesse, Morten (2013) 'The Importance of Cannabis Culture in Young Adult Cannabis Use', *Journal of Substance Use* (Early Online).
- Järvinen, Margaretha (2001) 'Accounting for Trouble: Identity Negotiations in Qualitative Interviews with Alcoholics', *Symbolic Interaction* 24(3): 263–84.
- Järvinen, Margaretha and Ravn, Signe (2011) 'From Recreational to Regular Use: Qualitative Interviews with Young Clubbers', *Sociology of Health and Illness* 33(4): 554–69.
- Järvinen, Margaretha and Østergaard, Jeanette (2011) 'Dangers and Pleasures: Drug Attitudes and Experiences among Young People', *Acta Sociologica* 54(4): 333–50.
- Kandel, Denise (1975) 'Stages in Adolescent Involvement in Drug Use', *Science* 190(4217): 912–14.
- Lee, Raymond M. (1993) *Doing Research on Sensitive Topics*. London: SAGE.

- Loseke, Donileen R. (2007) 'The Study of Identity as Cultural, Institutional, Organizational, and Personal Narratives: Theoretical and Empirical Integrations', *The Sociological Quarterly* 48(4): 661–88.
- Maines, David R., Sugrue, Noreen M. and Katovich, Michael (1983) 'The Sociological Import of G.H. Mead's Theory of the Past', *American Sociological Review* 48(2): 161–73.
- Mead, George Herbert (1929) 'The Nature of the Past', in *Essays in Honor of John Dewey: On the Occasion of His Seventieth Birthday October 20, 1929*, pp. 235–42. New York: Octagon Books.
- Mead, George Herbert (1972) *Mind, Self and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.
- Melberg, Hans Olav, Jones, Andrew M. and Bretteville-Jensen, Anne Line (2009) 'Is Cannabis a Gateway to Hard Drugs?', *Empirical Economics* 38(3): 583–603.
- Ministry of Health and Care Services (2012) *Se Meg! En Helhetlig Rusmiddelpolitikk, Alkohol—Narkotika—Doping (See Me! An Overall Policy for Alcohol, Drugs and Doping)*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Ministry of Labour (2005) *Regjeringens Handlingsplan Mot Rusmiddelproblemer 2006–2008 (The Government's Action Plan against Drug Problems)*. Oslo: Arbeids- og sosialdepartementet.
- Parker, Howard, Williams, Lisa and Aldridge, Judith (2002) 'The Normalization of "Sensible" Recreational Drug Use: Further Evidence from the North West England Longitudinal Study', *Sociology* 36(4): 941–64.
- Pedersen, Willy (2009) 'Cannabis Use: Subcultural Opposition or Social Marginality? A Population-based Longitudinal Study', *Acta Sociologica* 52(2): 135–48.
- Pedersen, Willy and Sandberg, Sveinung (2013) 'The Medicalisation of Revolt: A Sociological Analysis of Medical Cannabis Users', *Sociology of Health and Illness* 35(1): 17–32.
- Penal Code (1902) URL (consulted December, 2013): http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19020522-010.html&emne=STRAFFELOV*&
- Polletta, Francesca, Chen, Pang C.B., Gardner, Beth G. and Motes, Alice (2011) 'The Sociology of Storytelling', *Annual Review of Sociology* 37: 109–30.
- QSR International (2008) Nvivo 8 Qualitative Data Analysis Software.
- Ravn, Signe (2012) 'Contested Identities: Identity Constructions in a Youth Recreational Drug Culture', *European Journal of Cultural Studies* 15(4): 513–27.
- Riessman, Catherine K. (2008) *Narrative Methods for the Human Sciences*. Los Angeles: SAGE.
- Rødner, Sharon (2005) "'I am not a Drug Abuser, I am a Drug User": A Discourse Analysis of 44 Drug Users' Construction of Identity', *Addiction Research and Theory* 13(4): 333–46.
- Sandberg, Sveinung (2009) 'Gangster, Victim or Both? The Interdiscursive Construction of Sameness and Difference in Self-Presentations', *The British Journal of Sociology* 60(3): 523–42.
- Sandberg, Sveinung (2012) 'Is Cannabis Use Normalized, Celebrated or Neutralized? Analysing Talk as Action', *Addiction Research and Theory* 20(5): 372–81.
- Sandberg, Sveinung (2013) 'Cannabis Culture: A Stable Subculture in a Changing World', *Criminology & Criminal Justice* 13(1): 63–79.
- Shiner, Michael (2009) *Drug Use and Social Change: The Distortion of History*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- SIRUS (2012) *The Drug Situation in Norway 2012*. Oslo: SIRUS Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research.

- Suoinen, Eero and Virokannas, Elina (2008) 'Juvenile and Drugs: Fascination of Contesting Identities', *Young* 16(1): 47–65.
- Sznitman, Sharon R. (2008) 'Drug Normalization and the Case of Sweden', *Contemporary Drug Problems* 35(2/3): 447–80.
- Terry, Philip, Wright, Kay and Cochrane, Raymond (2007) 'Factors Contributing to Changes in Frequency of Cannabis Consumption by Cannabis Users in England: A Structured Interview Study', *Addiction Research and Theory* 15(1): 113–19.

Silje Louise Dahl is assistant professor at the Department of Social Work at Volda University College and PhD Candidate in sociology at the Department of Sociology and Political Science at NTNU. [email: siljeld@hivolda.no]

Kåre Heggen is professor at the Department of Social Work at Volda University College and professor II at Oslo and Akershus University College of Applied Sciences. [email: khe@hivolda.no]

Artikel 2:

Remaining a user while cutting down: The relationship between cannabis use and identity

Remaining a user while cutting down: The relationship between cannabis use and identity

Silje Louise Dahl

Department of Social Work, Volda University College, Volda, Norway

---

The article examines the relationship between cannabis use and identity in interviews with 25 experienced users working to control and limit their cannabis use. The participants had reduced their cannabis use, but they did not disavow cannabis or their previous lifestyle involving frequent use. Cannabis added to their identity by signalling independence and free-thinking, and quitting was not a desired or legitimate goal. Reducing cannabis use is a bittersweet process, connected to leaving an unrestrained lifestyle behind, and accommodating reduced drug use within more traditional lifestyle frameworks. It also involves a struggle to maintain an identity as cannabis user while changing drug-using practices. The findings call for an understanding of the relationship between cannabis use and identity that is different from what is typically described in natural recovery studies. The cannabis users in this study did not fit the descriptions of recovering addicts with spoiled identities in need of repair. Instead, they were cannabis users who did not smoke (as much) at present but still identified with the drug and their former use of it.

INTRODUCTION

The relationship between cannabis use and identity has to a limited degree been mapped out in research reports, and how reducing one's cannabis use contributes to identity processes is even less explored. Research on recovery from harder drug use ascertain a strong link between drug use and identity, and render altered identity as a prerequisite for quitting problematic drug use. However, this relationship may be more ambiguous in relation to cannabis use. Being a cannabis user offers attractive identity components that users are reluctant to let go of, and changing one's identity may be both difficult and undesirable.

During the last few years there has been a growing interest in and concern for cannabis use [see e.g. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), 2013; Sznitman, Olsson, & Room, 2008]. It is estimated that 22% of adult Europeans (15–64 years) have tried cannabis at least once, and as many as 40% of Americans (12 years and older) (Vicente, Olszewski, & Matias, 2008). Cannabis use is incorporated in conflicting discourses regarding its dangers and pleasures, and the strength and position of these discourses differ between, and also within, Western countries. Regardless of whether cannabis use is seen as unproblematic or not, the consensus in the research field is that most of today's cannabis use is of limited duration and usually ends at the beginning of adult life (Chen & Kandel, 1995; EMCDDA, 2007; Terry, Wright, & Cochrane, 2007). Why and how this happens is however not at all clear (EMCDDA, 2007; Hallstone, 2006; Hammersley, Jenkins, & Reid, 2001; Terry, Wright, & Cochrane, 2007). The present article seeks to contribute to the understanding of this process by investigating socially integrated cannabis users' (Rødner, 2005; Sznitman, 2008) experiences of limiting and/or ending their cannabis use, and how these experiences have implications for their stories about who they are.

The analysis is based on qualitative interviews with 25 younger adults in Norway who have used cannabis extensively for several years, but for various reasons have begun to readjust their drug use without being in contact with the drug treatment system. Investigating the identity work of cannabis users who either have quit or who have reduced their use, can shed light on the particularities of cannabis use and suggest parallels and divergences between the processes of discontinuing the use of other kinds of drugs. Building on these perspectives the research questions of this article are: How do socially integrated cannabis users understand their attempts to control and limit cannabis use?

How do their experiences of controlling and limiting cannabis use contribute to their identities?

DRUG USE AND IDENTITY

The concept of identity concerns both similarity as well as distinction, and position and category as well as individual and psychological processes. It is therefore not surprising that there is a plethora of different concepts that deal with some of the same processes as 'identity'. The sociological 'role' concept, understood as the dynamic aspect of status, is different from and complementary to identity (Frønes, 2004). Individuals can identify with different institutional roles, or not, and interpret and perform them in different ways. Individual identity processes is the main focus in this analysis, but social structures are present through the individuals' negotiations with other individuals and collectivities, often expressed as negotiations of role expectations.

The understanding of identity in this article is based in interactional sociology. Identity is defined as 'our understanding of who we are and who other people are, and, reciprocally, other people's understanding of themselves and of others' (Jenkins, 2008: 18). Identities are created through the stories we tell, and others' responses to our stories; our stories help us construct coherent connections among life events and render ourselves intelligible (Gubrium & Holstein, 2009; Järvinen, 2001; Loseke, 2007). Constructions or attributions of similarity and difference with other individuals and groups are the central features of identity (Jenkins, 2008: 23). These understandings are subject to negotiations and changes in interactions with others, and they are retold and reformulated in the light of new circumstances. Identity is thus understood as somewhat flexible (Goffman, 1971; Gubrium & Holstein, 2009; Jenkins, 2008).

Following from this, identity work is the work people do to sort out themselves and their fellows. It is the process of synthesizing relationships of similarity and difference with other individuals and groups in conversation with ourselves and others, and of synthesizing internal self-definitions and others' definitions of us.

There is a considerable body of research on the natural recovery from problematic drug and alcohol use, and identity transformation is a central theme in this research. Self-change is an important pathway to recovery and such cases may contribute to the understanding of 'mechanisms of behaviour change in general' (Klingemann, Sobell, & Sobell, 2010: 1510). There is however no general agreement about the nature of the problem one is recovering from, what it means to 'recover' from such experiences and whether or not recovery necessarily involves abstinence (Best, Gow, Taylor, Knox, & White, 2011; Klingemann, Sobell, & Sobell, 2010). In research, self-change is typically defined as 'change in consumption behaviour

(or no longer meeting diagnostic criteria for dependence) that has been accomplished without professional help or self-help groups within various time-frames' (Klingemann, Sobell, & Sobell, 2010: 1510). Within this broad definition, also the transition from extensive to moderate cannabis use can be encompassed. The participants in the present study work to control and limit their use of an illicit drug that they have used extensively for several years, and many of them describe aspects of their use as problematic and sometimes even as dependent. Therefore, recovery research can be a relevant starting point for understanding their experiences, even though cannabis use is considered less problematic than the use of other illicit drugs.

In research regarding recovery from problematic drug and alcohol use, identity has often been treated as a static entity in need of transformation (Neale, Nettleton, & Pickering, 2011). In quantitative studies investigating non-treatment-seeking cannabis users' self-reported reasons for cutting down, the focus has been on differences between internal and external motivations for reduced use (Copersino et al., 2006; Ellingstad, Sobell, Sobell, Eickelberry, & Golden, 2006; Terry, Wright, & Cochrane, 2007; Yamaguchi & Kandel, 1985). The authors argue that internal reasons such as wanting to prove to oneself that one was able to stop, that smoking marijuana did not fit with their self-image, and developing a more negative view of cannabis use were more influential than external reasons in terms of decisions to cut down (Copersino et al., 2006; Ellingstad, Sobell, Sobell, Eickelberry, & Golden, 2006). These findings fit into a tradition of explaining recovery from problematic drug use as a process requiring reconstruction of self-identity (Biernacki, 1986; Mackintosh & Knight, 2012; McIntosh & McKeganey, 2000; 2001; Waldorf, 1983).

Biernacki (1986: 179) described the process as one of managing 'damaged' identity. He argued that the decision to stop taking drugs comes about when aspects of the drug use come into conflict with other identities of the user (e.g. parent, partner, employee), and the conflict is experienced as unacceptable. The key to quitting is in understanding that one's damaged identity must be restored, and revert to a pre-drug identity 'that has not been damaged too badly' by the addiction, extend an identity that 'has somehow remained intact' during addiction, or establish a new identity (Biernacki, 1986: 179). McIntosh and McKeganey (2000: 1504–1505) add that recovery involves creating a distance between one's current identity and the former drug-using self, the drugs, the settings in which drugs were consumed, as well as one's former drug-using associates. This tradition, in which recovery is seen as the management of a spoiled identity, makes a strong connection between people's actions and their identity.¹¹ Doing drugs and being a drug user are depicted as reciprocally dependent, and altered identity is a prerequisite for ceasing to use drugs.

Cannabis use is an important aspect of many people's identities, but the meanings of cannabis use change and vary over time, and by situation (Hammersley, Jenkins, & Reid, 2001). Among many cannabis users, at least in Scandinavia but also possibly elsewhere, cannabis is still symbolically connected to positive characteristics such as independence, free spiritedness, and open-mindedness (Holm, Sandberg, Kolind, & Hesse, 2013; Pedersen, 2009; Sandberg, 2013). These ideas can be seen as part of a contemporary cannabis culture, understood as a relatively homogenous set of symbols, rituals, and narratives that people make use of to a greater or lesser degree in their practice and identity work (Sandberg, 2013). Identification is an ongoing process, concerning establishing and signifying similarity and difference between individuals and collectivities (Jenkins, 2008: 18–19). This implies that cannabis users in some contexts may signal their difference from non-users, and thereby concurrently establish similarity with other users. In other settings, users may not differentiate themselves from non-users, and not assert their community of identity with users (Hammersley, Jenkins, & Reid, 2001: 138). The identities of cannabis users are therefore, in the same way as other identities, negotiable and flexible. Building on these perspectives, identity can be studied through people's stories about themselves, about individuals and groups they see as similar to them, or want to be similar to, and individuals and groups they dissociate from and describe as different.

METHODS

The article is based on interviews with 25 cannabis users from different parts of Norway—seven women and 18 men—conducted between 2008 and 2010. The participants were between the ages of 23 and 40 years and were recruited on the basis of their frequent cannabis use for many years, with reported periods of daily use. Another criterion was that they should have reduced their smoking considerably or eliminated it completely without receiving treatment for drug or alcohol problems. The reduction had to have taken place within the last few years, and it was the participants themselves who defined the change as substantial. Participants were socially integrated drug users: they were employed or students, had a legal income, a structured everyday life, and a permanent residence; they were not in contact with social authorities because of drug use; and they used drugs in their leisure time, outside of their daily obligations at the time of the interview (Rødner, 2005).

Cannabis users who have cut back on their habit without receiving formal treatment is a part of the drug-using population that has received little attention in research (EMCDDA, 2007; Järvinen & Ravn, 2011; Pedersen, 2009; Terry, Wright, & Cochrane, 2007). This group is particularly interesting for studying how

cannabis use contributes to individuals' identities. The younger adults in this study are in a transition dense phase where identity work regarding who they have been, who they are, and who they will become, is particularly prominent. Furthermore, they have used cannabis extensively for several years but have for various reasons begun to readjust their drug use. This implies that they are actively reflecting on their cannabis use and therefore can provide rich descriptions of what cannabis use means and have meant to them. Talking from a position involving multiple changes, it is likely that identity work is particularly actualized in this group.

Snowball sampling (Bloor & Wood, 2006) was the primary recruitment method. This method is the most widely used strategy for reaching hidden and deviant populations (Lee, 1993: 65–66), and it was adopted because of the relatively sensitive nature of the phenomenon under study (Dahl, 2012). The intermediaries were friends from the researcher's time as a student and 'friends of friends' who the researcher knew had used cannabis themselves. The intermediaries knew both the researcher and the potential participants, and could therefore vouch for the researcher. Presumably, having the researcher and the project introduced through someone you know is reassuring and makes it easier for people to accept the request to participate. This strategy generated 21 interviewees. In addition, different forms of advertising were used, such as a report in the regional paper and invitations posted on two major Internet forums for Norwegian cannabis users. Four participants were recruited by using this process.

The interviews typically lasted from 1.5 to 3 hours, covering a set of topics defined by the researcher, and following up on themes emerging in the interview conversation. All interviews were recorded and transcribed verbatim. The objectives of the study were to investigate cannabis users' motivations for using drugs, their reflections on drug users and non-users, drug use and abuse, and their experiences with reducing their drug use. The research project was notified to and approved by The Data Protection Official for Research (NSD), and the participants received an information letter emphasizing the confidential and voluntary nature of the study. I also provided this information orally at the beginning of each interview.

NVivo qualitative data analysis software version 8 (QSR International Pty Ltd, 2008) was used for support in the analytic process. At first I worked inductively with the transcripts, reading them closely and applying emergent codes that characterized significant statements. In the next step, talk concerning defending, controlling, limiting, and quitting cannabis were identified and coded. I constantly moved between the code report and the transcripts to make sure that the social context of the utterances was considered. Five dominant accounts relating to the process of controlling and limiting cannabis use were identified through this

inductive analysis. These were ‘time is running out, caring for a child, romantic relationships, turning points, and maintaining a cannabis identity’.

Cannabis smokers are used to defending their drug use (Sandberg, 2012), and, therefore, interview talk frequently takes the form of accounts. Account is a particular type of narrative, designed to ‘recast the pejorative significance of an action, or one’s responsibility for it, and thereby transform others’ negative evaluations’ (Buttny, 1993: 1). In the discussion, I will elaborate on how cannabis users not only must account for their drug use, but also that limiting use requires an explanation.

FIVE ACCOUNTS OF CONTROLLING CANNABIS USE

In the following sections, I present the five dominant accounts relating to the process of controlling one’s cannabis use. The first three concern how altered social obligations make cannabis use more difficult and also less rewarding, and the fourth account concern turning points in their cannabis using careers. The last account differs from the previous four in that it puts more weight on continued use. In this account, the right to choose is the central theme.

Time is running out

Despite the emphasis on the positive aspects of cannabis use, cutting down was often described as ‘natural’, ‘bound to happen’, and even as ‘the right thing to do’—echoing Winick’s (1962) maturing out thesis. Inga said that ‘responsible adults’ with proper jobs and families both perceived and actually experienced too many barriers to make cannabis smoking a real option:

It seems as if it [cannabis smoking] belongs to a kind of adolescent—no, student’s phase of life, and that it’s impossible to pursue it into adult life. There’s a kind of division—you’ve become adult and staid . . . you don’t do it anymore . . . It’s a bit conservative, too; they just pass on some sort of adult habit that they’ve learnt somewhere.

Inga made a common association between cannabis use and being young, free, and progressive. Quitting, on the contrary was linked to being staid and conservative—characterizations she did not identify with. By choosing to smoke, though rather sporadically, she was ‘holding on to [her] youth spirit’. She expressed both the oppositional identity connected to cannabis culture, and conformity to mainstream expectations where cannabis use and adult responsibilities fitted poorly. Operating within these conflicting discursive repertoires, accounting for cutting down was challenging.

Oliver, a 29-year-old student about to complete his master’s degree, said that time was ‘running out’ for frequent cannabis use:

Oliver: I think there will be less smoking . . . from now on. And it is partly because I feel that it has to be that way, partly

because the life situation—which hopefully will come, with work and perhaps family, children and all that—won’t allow anything else . . .

Interviewer: It kind of doesn’t fit with the external demands?
Oliver: Yes. And combined with an inner—a personal wish. In hindsight, it always feels like a waste of time to have spent all the weekend smoking and listening to music . . . I’ve thought a lot about the issue of age, becoming an adult, and all the things you should’ve achieved before it’s too late . . . So, it’s kind of just to avoid sitting there, at the day of reckoning, knowing that you didn’t achieve what you wanted because you smoked too much.

Oliver signalized similarity with mainstream society by holding up conventional goals, such as completing his university education, gaining a proper job, and having a family. At the same time, he played with difference; he had enjoyed ‘flirting with misery’, finding it ‘semi romantic to be a little depressive’, and feeling like ‘a Hans Jæger bohemian’.²² By combining these narratives, he presented a well-adjusted and reflective self with a taste for an alternative lifestyle, and an ability to balance the two. Now the time for giving adult responsibilities higher priority had come and he had started to reduce his use of cannabis. This storyline was even more pronounced in the accounts given by participants who were parents.

Caring for a child

In interviews with participants who had or were expecting children, it became clear that being a parent made it both difficult in practical terms and undesirable in normative terms to smoke, buy, and store cannabis. One of the fathers described how having cannabis in his home was ‘out of the question’, and how he perceived both buying and using as too risky. He talked of the fear of the legal consequences, and how his identity as a father could not encompass being caught by the police.

One thing is the practical consequences, the risk of losing one’s job and such, but it’s also something to do with self-esteem. Smoking hash isn’t that dangerous, but being caught and stigmatized as a criminal—a criminal parent of young children; is that what I am? That is quite a poor starting point for being a family man, as you’re supposed to be.

Talking about why he was not currently smoking, Carl managed to stick to his story of cannabis as harmless and of himself as ‘a cannabis smoker on a break’. It was not the smoking that collided with his self-identity, but being labelled as a criminal. He identified as a family man, and in this context, cannabis use became too problematic.

Evan, who was expecting his first child, grappled with what would be the right way to use drugs in the life situation he was about to enter. He underlined that he had no ambition to quit, and he humorously stated that he hoped to ‘sit in the garage smoking myself silly with my brother’ as an old man. For the last 10 years he had spent more of his spare time intoxicated than sober,

and now that he was becoming a father, he had to ‘find a new way to do things’.

Evan: If I got a sentence and it had consequences for custody of my child, I would have quit . . . Guaranteed. But now, when I just want to smoke a bit less; it takes its toll. My habit is set; it is part of my life. So, in that manner, aspects of my use are dependence . . . It isn’t purely pleasurable to cut down. But to adjust what’s normal for me is something I have to do, and therefore I’ll do it. But I do have friends with children, who still smoke a lot. So I see—

Interviewer: Do you think that’s ok?

Evan: Yes, I do. I honestly do. There are plenty of other things you could do to your child that are worse than being a bit stoned in the evening, when the child’s asleep. But it’s about responsibility and how it will influence the pleasure of smoking. I have 100% responsibility for the child . . . And how uncomfortable will I feel about being high when the child is lying there?

Evan’s repeated insistence that he did not know what his life would be like in a month testified to the intensity of his struggle. His self-presentation was torn between the pleasures and importance of cannabis use and the joys and demands of fatherhood. He had identified himself as an eager and controlled cannabis smoker for years, whereas he was more uncertain of how to practice being a responsible father. He did not know how he would handle his new position and he was concerned about how disciplining the responsibility for a child would become. By pointing out that he would quit if smoking came into conflict with custody, that the child would get ‘first, second and third priority’, and by talking of his parental responsibility of keeping his child safe, he emphasized that he adhered to mainstream society’s normative expectations regarding parenthood. At the same time, smoking cannabis was an important part of his life. He did not want to quit unless it became completely necessary, and cutting down represented a loss to him. Living up to the expectations of fatherhood meant giving another cherished part of his life less priority, and even though he told a story of positive expectations, feelings of loss and sadness were also pronounced.

The participants were ambivalent regarding the process of leaving an unrestrained lifestyle behind and committing more to mainstream adult responsibilities. They were rather conformist with regard to what kind of adult lives they said they wanted and would choose. The ideal was nicely summarized by a participant describing his friends: ‘well-informed . . . relatively well paid, good jobs, reflective, and in stable relationships’. Yet, aspects of cannabis culture emphasizing difference from mainstream society, such as the values of independence and freedom from restraints, were important to them, and they struggled with how to incorporate these values into their new positions.

David, who had a 15-year-old son, was struggling with how to talk about being a parent and a cannabis

user. He had just recently cut back on his habit of smoking cannabis after bedtime, and he worried that he had let smoking take up time that he should have invested in his son.

Interviewer: When did you start thinking that you shouldn’t do it anymore?

David: Never really thought that?

Interviewer: How did it come about that you don’t do it anymore, then? How was the process leading up to now; when you’ve almost quit?

David: It’s got to do with having too much to do; I need to spend my time on something else. My mind needs to be with me more at work, and also in relation to my son. There are some years that are very important. I feel I should’ve quit before; I should’ve put the brakes heavily on earlier. I regret that . . . You kind of lead a double life when you’re a parent and a smoker. Because you don’t stand up in the classroom; at a parents’ meeting, saying ‘yes, I do [smoke]’. You just don’t. You are two different persons . . .

Interviewer: So, you say that it’s mainly about your son? And your job?

David: Life. There are periods of life when you shouldn’t—like I said; you feel a bit like a junkie eventually; when it’s not about enjoyment, but that you have to. You lose the whole romantic idea you once had. But it took too much time to get there. I believed that it would be much more difficult [to quit] and so on.

The ambivalence in David’s account indicates that he was in the middle of a situation where two worlds collided and that he did not know how to handle this. He was rather devoted to cannabis culture and advocated for legalization. He argued that cannabis was a harmless drug, but at the same time he worried that his son might try cannabis and eventually start using it ‘too much’. David also said that adults should be able to smoke, but he had experienced that his cannabis smoking made him different from other parents in a negative sense. Seemingly disillusioned, he ended up with the conclusion that there were life phases during which you should abstain from cannabis use.

The good parent and the eager cannabis user appeared as incompatible identities in the interviews. To live up to normative expectations of how to perform parenthood, cannabis use was given lower priority.

Romantic relationships

A recurring theme in the interviews was how romantic relationships had changed or might change their use of cannabis. This storyline was most prominent in the interviews with men, but one of the women also said that finding a partner who did not smoke cannabis contributed to her process of ending daily use. Dina quit when entering the relationship and never told her partner about her habit, whereas other participants continued to smoke and engaged in open negotiations and even conflicts with their partners. Some of the men talked about readjusting their smoking to suit non-smoking girlfriends as a natural and unproblematic

thing. One explained that he had quit daily use when he moved in with his girlfriend, because 'it would be sort of excluding if I was to be on a different mental level'.

For others, stories of controlling use involved a disapproving girlfriend. They told of recurring negotiations about when, how often and in what way they could smoke. Robert said that his partner thought he smoked too often and too much, but he dismissed her disapproval as merely grounded in the fact that cannabis was illegal. According to him, she wanted them to enter 'the next step of life: the straight life, where the youth phase has passed. A change of paradigm'. Even though he resisted this idea of adult life and repeatedly established that he decided for himself whether he would smoke, he had nevertheless reduced his smoking considerably during the previous year. In other interviews, the partner appeared as the concerned girlfriend:

Nicolai: Once more: I don't see my smoking as a problem. I've noticed that my girlfriend's said—I guess it's one of the side effects: I can forget very, kind of trivial things, really—and she thinks that's strange . . . . But I'm not really bothered by it, myself.

Interviewer: But it is a topic the two of you pursue?

Nicolai: Yes, she is—she's not conservative, she's fairly liberal . . . and several times she has said that she doesn't mind me smoking a joint once in a while. But she can sometimes—she thinks that if I smoke a joint I'm not myself . . . . So she's a bit worried that going about high all the time—that there must be something wrong. Even though I've told her what it's like for me, she thinks that all drug problems are—there's a reason for it, she believes.

Nicolai shifted the responsibility for cutting down over to his girlfriend. Letting his girlfriend be the cause of his reduction allowed him to retain his story of cannabis use as harmless. Cutting down was not explained as motivated by negative drug effects, but out of consideration for his girlfriend's feelings. In this way, he came across as both an attentive partner and a controlled user who was willing and able to adjust his drug use to external factors.

Turning points

Dina, who had been a daily user for five years, took great care to hide her use. She said that she lied easily about having used cannabis and that 'It isn't something I admit to anyone. You can easily be stigmatized'. Once, she had been questioned by the police in connection with her boyfriend selling cannabis. She described this incident as a deciding factor in making her want to quit.

It was just very uncomfortable, and I just knew that 'Now [I must quit]!' . . . . I remember feeling so offended too; I was down at the police station because they wanted to talk to me . . . . And then they asked: 'Why are you going to university?' And I just thought: 'What the heck? What's this? It's quite normal to go to university after completing

high school!' And I remember feeling so stigmatized—like I was some kind of second class citizen.

The importance of an identifiable turning point is a classical element in research on recovery from drug use (McIntosh & McKeganey, 2000: 1502). Dina drew on this narrative, describing a point in her drug-using career where she made and/or consolidated the decision to give up drugs. Dina's interpretation of how the police officers saw her did not correspond to the way she regarded herself and how she wanted to be seen by others. The external categorization of her as deviant came into conflict with her self-identity as a 'normal' teenager aiming for university (Hammersley, Jenkins, & Reid, 2001: 42), and she decided to prove her opponents wrong. This story presented Dina as in control of her cannabis use. It demonstrated her ability to cut down when use led to negative consequences, and thus a boundary towards addicts was drawn. Dina prioritized other aspects of life over cannabis when reality hit home.

Other participants related their turning points to traumatic drug-use experiences. Three of the men who had not smoked at all for several years explained their abstinence with episodes of psychosis, anxiety attacks, and depression caused by extensive drug use. Quitting was, however, a concept they struggled with:

Actually, I struggled tremendously back then. Anxiety and . . . psychoses-like situations . . . had to try it, over and over again, but almost every time it winded up the same way: I had rather intense anxiety attacks. If I hadn't, I would probably still have kept smoking a bit, I think. But I was kind of forced into quitting . . . . I must admit that I have always had a fantasy that it will be enjoyable again. But, of course, I have increasingly given up that dream.

Neil talked of having quit as an inevitable consequence of his psychological problems in connection to drug use. Quitting was not grounded in an active, independent choice, but in an inability to control his drug use. He thus admitted having failed the ideal of being in control and able to use drugs recreationally, and put himself at risk of condemnation (Copes, Hochstetler, & Williams, 2008; Järvinen & Ravn, 2011). Smoking cannabis had been an important component in his identity as music savvy, and as a band member, and he missed both the social settings in which cannabis was used, and the pleasurable drug effects. He still identified with cannabis and talked of the drug primarily in positive terms. Having quit represented a personal defeat, and a difficult part of his present identity.

The cannabis users in this study struggled with how to talk about problems related to cannabis use without talking negatively about the drug. There was a loyalty to the idea of cannabis as a harmless drug with pleasurable effects, and possible problems were frequently explained through other means than the qualities of the drug.

Maintaining a cannabis identity

The right and ability to choose for oneself was a recurring theme in the interviews. One participant said that smoking cannabis gave him a feeling of freedom: “You go against ‘the will of the people’—that is a silly way to put it, but you are able to go against something that others will use power to reinforce. You have the ability to act in an alternative way”. Another one stated that cannabis was important to him, and that he would not accept people meddling in his choice to smoke: “This is not up for discussion. I wouldn’t go about discussing what I think of your relationship with your partner, either. It’s a private matter”. Cannabis use and romantic relationships were both held up as deeply personal matters where interference was unwelcomed and inappropriate. These were important matters, and individuals needed to be free to make their own choices.

Moreover, questions about the use of cannabis were often understood as accusations and met with defensiveness. As Robert put it “Why shouldn’t I do it when it’s a high I’m perfectly happy with? And people raise a warning finger at me and tell me that I can’t smoke? Then I get cross and stubborn”. Reactions like this indicate that the participants had encountered accusations that they ought not to smoke before, and that they were ready to defend themselves against these (Järvinen, 2001; Sandberg, 2012). Many of the participants came across as rather fierce defenders of cannabis and the right to smoke. They could quit, but reduced use seemed to be more legitimate—if it was the result of an independent choice. By cutting down, but not quitting, the positive aspects of cannabis use remained within reach: They could continue to enjoy the drug’s effects, though less frequently, and more importantly, they could maintain the self-image as ‘free spirits’ and ‘rovers’ who made alternative choices. Furthermore, they did not have to change their social networks or how they interacted with them in any fundamental way.

For most of the participants, quitting cannabis was not considered a legitimate goal. Some had not smoked for several years, but they did not identify with the concept of having quit. One of the participants had not used cannabis at all for the last four years, but when I asked him why he had quit, he answered:

Well, clearly that’s a question of how you define it: Have you quit, or haven’t you quit? Because I don’t reckon I’ve quit, if you know what I mean. The question, then, is also whether you’ve ‘began’. Ha-ha—which you probably have!

Having abstained from cannabis smoking for several years, did not imply that he had quit. Instead, he explained it as a lengthy pause brought about by becoming a father. He had a two-year-old child, and was expecting his second, and for the time being cannabis use was not an option. He underlined that he had not taken a stand against cannabis, and that he hoped to smoke again in the future.

DISCUSSION

The participants’ preoccupation with age and that reduction is the ‘natural’ trajectory of cannabis use can be seen in the light of the social-clock literature. According to Neugarten, Moore and Lowe (1965), there are normative standards for when certain behaviours or societal roles should be assumed. For example, we have ideas about when it is acceptable to have sex or drink alcohol for the first time (Room, 2004). Similarly, there are normative standards for when the youth period should end and at what age one is expected to take on adult responsibilities. This means that there is a collective sense of a social clock that tells us when certain life transitions and behaviours are ‘due’ (Paglia & Room, 1998). Even though the timing of transitions is more flexible today than when the social-clock theory was launched, the clock still resonates in the interview stories. It seems that the participants regarded cannabis use as quite normal for young people in their late teens or early twenties, while frequent use in your late twenties approaches the ‘off-time’. They were ambivalent regarding whether frequent use can be ‘socially integrated’, as one grows older. Being an eager, adult cannabis user is more problematic, because the social clock indicates that individuals in their late twenties are supposed to gain and prioritize new responsibilities and roles, such as employees, spouses, and parents. When examining alcohol use, the same pattern is visible. Alcohol use is highest in early adult life and declines from the mid-twenties. This is explained by people setting up a family, having children and so forth. The outer frames of life are tightened, and the use of alcohol—and cannabis—are accommodated in these new frames (Grant, Harford, & Grigson, 1988; Horverak & Bye, 2007).

The participants’ conformity to a social clock for frequent cannabis use must be understood in relation to their social position. They were socially integrated drug users, and 19 of 25 had higher education. They generally lived their lives in accordance with mainstream society’s norms, expectations and goals, with cannabis use being one of the few exceptions to this conformity for most of them. For other, more socially marginalized user groups, there may not be the same normative expectations about reduced cannabis use, and the narrative alternatives may be different.

The most important finding in the present study is however not that the cannabis users adjusted their drug use to meet new demands and expectations, but their reluctance to the idea of quitting. Even participants who had not smoked for several years protested when being labelled as former users, and the possibility that they might smoke again was often brought up. This indicates that cannabis was a significant part of how they saw themselves and wanted to be perceived by others (Hammersley, Jenkins, & Reid, 2001). Even if they were abstainers in practice, cannabis use remained

an important and positive element in their stories about themselves. Many of the participants described aspects of their drug use as unfavourable, and a few had experienced severe problems in relation to drugs. They wanted to cut back on their cannabis smoking, but in contrast to what is typically described in natural recovery studies (Birnacki, 1986; McIntosh & McKeganey, 2000, 2001; Waldorf, 1983), they did not simultaneously want to establish a radically new identity or re-establish an earlier version of self. None of them said that they were any different 'in reality' from what they were like when their smoking was more extensive, and, with only one exception, they did not use the interview to reinterpret their drug use or their lifestyle as cannabis users. Conversely, the dominating story was that they were happy with who they were and how they lived their lives, but they wanted to use cannabis less often and in an (even) more controlled manner than before. They were not 'recovering addicts' with 'spoiled identities' in need of repair (McIntosh & McKeganey, 2000, 2001), but cannabis sympathizers who did not smoke (as much) at present.

Cannabis users can be seen as constituting a 'performance team' in the Goffmanian sense (Goffman, 1971). They cooperate to maintain the conception of cannabis as a harmless and pleasurable drug that can be used by most people in a controlled manner. To talk of a desire or a need to quit or cut down is to jeopardize this performance. Communicating that you have quit cannabis—or that you want to do so—might be read as a desire to disown your previous way of life, and as a critique of fellow cannabis users. Cessation thus becomes a betrayal to your identity and to your friends who use cannabis. This can also be interpreted through Benedict Anderson's (1983) concept of 'imagined communities'. Cannabis users can be seen as a collectivity whose members are 'linked primarily by common identities but minimally by networks of directly interpersonal relationship' (Calhoun, 1991: 95–96). An individual may feel a connection to many forms of imagined communities (Philips, 2002: 602), and the sense of attachment may vary in time and between settings. To talk negatively about cannabis, or to express negative feelings (e.g. feeling that cannabis has become too important, being frightened by negative drug effects), implies being positioned as 'other' within the imagined community and breaking their attachment. To cut down cannabis use, while insisting that one still smokes occasionally or might do so in the future, does not imply the same degree of detachment from the imagined community.

The stories in these interviews showed how demands from mainstream society were about to catch up with the cannabis users, and how they let it happen. This can be read as an expression of a pragmatic approach to cannabis use, where the use is adjusted to accommodate changes in the life course. To quit using cannabis was still a highly problematic

narrative, whilst a story of quitting daily cannabis smoking or to 'not do it too often' was more legitimate—tolerable in the imagined community of cannabis users, and yet compatible with their conformist expectations of adult life—belonging to an imagined community of 'responsible adults'. These stories also point to a flexibility in how cannabis can contribute to an individual's identity work (Hammersley, Jenkins, & Reid, 2001; Jenkins, 2008). For socially integrated cannabis users, cannabis use can be used to establish oneself as anti-conservative and independent, at the same time as one adheres to the normative standards of being a professional, partner, and parent. Even if they had reduced their cannabis use considerably or were in practice abstainers, they managed to hold on to the oppositional flavour that cannabis added to their identity by refusing (the idea of) quitting.

CONCLUSIONS

I have explored cannabis users' accounts of their attempts to control or limit their drug use. Cannabis had been, and still was, valuable to the participants because of the drug effects, but also because of cannabis' contribution to their identity. Cannabis added an extra dimension by signalling independence, openness, and anti-conservativeness. The reluctance to quit and especially to the idea of being a non-user was striking, aspects which have received little attention in previous drug research.

Just as cannabis use must be accounted for in relation to the restrictive official drug discourse, discontinued use must be accounted for in relation to the subcultural discourse shared by other cannabis users. Talking about reducing one's cannabis use is difficult not only because it interferes with the user's identity, but also because it challenges the dominant story among users; that cannabis is a harmless drug that can be used in a controlled manner. This narrative is pivotal for cannabis culture, and it is disciplining, in that the users do not want to be disloyal to their 'team' of fellow users. In this sense, reducing one's cannabis use might not only be challenging to talk about, but might also be difficult to actually accomplish for those attempting to do so.

Reducing cannabis use is a bittersweet process of great ambivalence, connected to leaving an unrestrained lifestyle behind and accommodating the drug use within tightening outer frames. It is also a process of maintaining one's identity while changing one's drug-using practices. This calls for an understanding of 'recovery from cannabis use' that appreciates the complexity of identity issues. Understanding some of the conflicting loyalties cannabis users face when limiting or ending their cannabis use may be of importance for practitioners who meet individuals experiencing problematic cannabis use. Parts of the problem of overcoming problematic drug use lies in the

social sphere, in a kind of loyalty that is far removed from traditional understandings of addiction.

Declaration of interest: The author reports no conflicts of interest.

NOTES

1. For a critical discussion of the use of the term 'spoiled identity', see Neale et al. (2011).
2. Hans Jæger (1854–1910) was a Norwegian writer and anarchist. He was the leader of a bohemian group living in Kristiania (Oslo) in the 1880s, and he was prosecuted for several sexually explicit novels and literature of social protest.

REFERENCES

- Anderson, B. (1983). *Imagined communities*. London: Verso.
- Best, D., Gow, J., Taylor, A., Knox, A., & White, W. (2011). Recovery from heroin or alcohol dependence: A qualitative account of the recovery experience in Glasgow. *Journal of Drug Issues, 41*, 359–377.
- Biernacki, P. (1986). *Pathways from heroin addiction: Recovery without treatment*. Philadelphia: Temple University Press.
- Bloor, M., & Wood, F. (2006). *Keywords in qualitative methods. A vocabulary of research concepts*. London: Sage Publications.
- Buttny, R. (1993). *Social accountability in communication*. London: Sage Publications.
- Calhoun, C. (1991). Indirect relationships and imagined communities. In P. Bourdieu & J.S. Coleman (Eds.), *Social theory for a changing society* (pp. 95–121). Boulder, CO: Westview.
- Chen, K., & Kandel, D. (1995). The natural history of drug use from adolescence to the mid-thirties in a general population sample. *American Journal of Public Health, 85*, 41–47.
- Copersino, M.L., Boyd, S.J., Tashkin, D.P., Huestis, M.A., Heishman, S.J., Derman, J.C., Simmons, M.S., & Gorelick, D.A. (2006). Quitting among non-treatment-seeking marijuana users: Reasons and changes in other substance use. *American Journal on Addictions, 15*, 297–302.
- Copes, H., Hochstetler, A., & Williams, J.P. (2008). "We weren't like no regular dope fiends": Negotiating hustler and crackhead identities. *Social Problems, 55*, 254–270.
- Dahl, S.L. (2012). Sensitive tema og hårsåre informanter som metodologiske utfordringer i kvalitativ forskning (Sensitive topics and sensitive informants as methodological challenges in qualitative research). *Sosiologisk Tidsskrift, 20*, 7–26.
- Ellingstad, T.P., Sobell, L.C., Sobell, M.B., Eickelberry, L., & Golden, C.J. (2006). Self-change: A pathway to cannabis abuse resolution. *Addictive Behaviors, 31*, 519–530.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2007). *Annual report: The state of the drugs problem in Europe*. Luxembourg: EMCDDA.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2013). *European drug report 2013: Trends and developments*. Luxembourg: EMCDDA.
- Frønes, I. (2004). Identitet, tegn og kultur – Om identitet i sosiologisk teoridannelse. *Sosiologi I Dag, 34*, 27–53.
- Goffman, E. (1971). *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth: Penguin.
- Grant, B.F., Harford, T.C., & Grigson, M.B. (1988). Stability of alcohol consumption among youth: A national longitudinal survey. *Journal of Studies on Alcohol, 49*, 253–260.
- Gubrium, J.F., & Holstein, J.A. (2009). *Analyzing narrative reality*. Los Angeles: Sage.
- Hallstone, M. (2006). An exploratory investigation of marijuana and other drug careers. *Journal of Psychoactive Drugs, 38*, 65–75.
- Hammersley, R., Jenkins, R., & Reid, M. (2001). Cannabis use and social identity. *Addiction Research & Theory, 9*, 133–150.
- Holm, S., Sandberg, S., Kolind, T., & Hesse, M. (2013). The importance of cannabis culture in young adult cannabis use. *Journal of Substance Use, 19*, 251–256.
- Horverak, Ø., & Bye, E.K. (2007). *Det norske drikkemønsteret [The Norwegian drinking pattern]*. Oslo: SIRUS.
- Järvinen, M. (2001). Accounting for trouble: Identity negotiations in qualitative interviews with alcoholics. *Symbolic Interaction, 24*, 263–284.
- Järvinen, M., & Ravn, S. (2011). From recreational to regular use: Qualitative interviews with young clubbers. *Sociology of Health & Illness, 33*, 554–569.
- Jenkins, R. (2008). *Social identity*. London: Routledge.
- Klingemann, H., Sobell, M.B., & Sobell, L.C. (2010). Continuities and changes in self-change research. *Addiction, 105*, 1510–1518.
- Lee, R.M. (1993). *Doing research on sensitive topics*. London: Sage Publications.
- Loseke, D.R. (2007). The study of identity as cultural, institutional, organizational, and personal narratives: Theoretical and empirical integrations. *The Sociological Quarterly, 48*, 661–688.
- Mackintosh, V., & Knight, T. (2012). The notion of self in the journey back from addiction. *Qualitative Health Research, 22*, 1094–1101.
- McIntosh, J., & McKegane, N. (2000). Addicts' narratives of recovery from drug use: Constructing a non-addict identity. *Social Science & Medicine, 50*, 1501–1510.
- McIntosh, J., & McKegane, N. (2001). Identity and recovery from dependent drug use: The addict's perspective. *Drugs: Education, Prevention & Policy, 8*, 47–59.
- Neale, J., Nettleton, S., & Pickering, L. (2011). Recovery from problem drug use: What can we learn from the sociologist Erving Goffman? *Drugs: Education, Prevention & Policy, 18*, 3–9.
- Neugarten, B.L., Moore, J.W., & Lowe, J.C. (1965). Age norms, age constraints and adult socialization. *The American Journal of Sociology, 70*, 710–717.
- Paglia, A., & Room, R. (1998). How unthinkable and at what age?: Adult opinions about the 'Social clock' for contested behaviour by teenagers. *Journal of Youth Studies, 1*, 295–314.
- Pedersen, W. (2009). Cannabis use: Subcultural opposition or social marginality? A population-based longitudinal study. *Acta Sociologica, 52*, 135–148.
- Philips, T. (2002). Imagined communities and self-identity: An exploratory quantitative analysis. *Sociology, 36*, 597–617.
- Room, R. (2004). Drinking and coming of age in a cross-cultural perspective. In R.J. Bonnie & M.E. O'Connor (Eds.), *Reducing underage drinking: A collective responsibility* (p. 28). Washington DC: National Academy Press.
- Rødner, S. (2005). "I am not a drug abuser, I am a drug user": A discourse analysis of 44 drug users' construction of identity. *Addiction Research & Theory, 13*, 333–346.

- Sandberg, S. (2012). Is cannabis use normalized, celebrated or neutralized? Analysing talk as action. *Addiction Research & Theory, 20*, 372–381.
- Sandberg, S. (2013). Cannabis culture: A stable subculture in a changing world. *Criminology & Criminal Justice, 13*, 63–79.
- Sznitman, S.R. (2008). Drug normalization and the case of Sweden. *Contemporary Drug Problems, 35*, 447–480.
- Sznitman, S.R., Olsson, B., & Room, R. (Eds.). (2008). *A cannabis reader: Global issues and local experiences*. Lisbon: EMCDDA.
- Terry, P., Wright, K.A., & Cochrane, R. (2007). Factors contributing to changes in frequency of cannabis consumption by cannabis users in England: A structured interview study. *Addiction Research & Theory, 15*, 113–119.
- Vicente, J., Olszewski, D., & Matias, J. (2008). Prevalence, patterns and trends of cannabis use among adults in Europe. In S.R. Sznitman, B. Olsson, & R. Room (Eds.), *A cannabis reader: Global issues and local experiences. Perspectives on controversies, treatment and regulation in Europe* (Vol. 2, pp. 6–30). Lisbon: EMCDDA.
- Waldorf, D. (1983). Natural recovery from opiate addiction: Some social-psychological processes of untreated recovery. *Journal of Drug Issues, 13*, 237–280.
- Winick, C. (1962). Maturing out of narcotic addiction. *Bulletin on Narcotics, 14*, 1–7.
- Yamaguchi, K., & Kandel, D. (1985). On the resolution of role incompatibility – A life event history analysis of family roles and marijuana use. *American Journal of Sociology, 90*, 1284–1325.

Artikel 3:

Female cannabis users and new masculinities. The gendering of cannabis use

Sociology

<http://soc.sagepub.com/>

Female Cannabis Users and New Masculinities: The Gendering of Cannabis Use

Silje Louise Dahl and Sveinung Sandberg
Sociology published online 26 September 2014
DOI: 10.1177/0038038514547896

The online version of this article can be found at:
<http://soc.sagepub.com/content/early/2014/09/26/0038038514547896>

Published by:

<http://www.sagepublications.com>

On behalf of:

British Sociological Association

Additional services and information for *Sociology* can be found at:

Email Alerts: <http://soc.sagepub.com/cgi/alerts>

Subscriptions: <http://soc.sagepub.com/subscriptions>

Reprints: <http://www.sagepub.com/journalsReprints.nav>

Permissions: <http://www.sagepub.com/journalsPermissions.nav>

>> OnlineFirst Version of Record - Sep 26, 2014

What is This?

Female Cannabis Users and New Masculinities: The Gendering of Cannabis Use

Sociology
1–16
© The Author(s) 2014
Reprints and permissions:
sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav
DOI: 10.1177/0038038514547896
soc.sagepub.com

Silje Louise Dahl

Volda University College, Norway

Sveinung Sandberg

University of Oslo, Norway

Abstract

Cannabis is sometimes associated with feminine or gender neutral values. Still, most cannabis users are male, and in our data cannabis use is associated with masculinity. In qualitative interviews with 19 female users and a larger sample of male users in Norway, four aspects of cannabis using practices were described as feminine: not providing cannabis, being less involved in cannabis user networks, not handling the drug effects and being concerned about control. Some women challenged gendered expectations and presented themselves as alternative, tough and rebellious through cannabis use. We explore how women navigate through a gendered drug culture, and study how femininities and masculinities are enacted, challenged and recast in a Scandinavian context characterized by gender equality and an anti-drugs culture. We argue that a new egalitarian form of masculinity is getting increasingly important. Still, female users often end up enacting traditional femininities when using cannabis.

Keywords

cannabis use, cannabis users, doing gender, drug culture, drug use, femininity, gender, marijuana, masculinity

Introduction

Western men drink more alcohol and use more illegal drugs than women. The gender difference is even more pronounced with regular, intensive or problematic use of illegal

---

Corresponding author:

Silje Louise Dahl, Department of Social Work, Volda University College, Box 500, N-6101 Volda, Norway.

Email: siljeld@hivolda.no

drugs (EMCDDA, 2012; Warner et al., 1999). There may be several reasons for this. Alcohol has been linked to traditional forms of masculinity (Holmila and Raitasalo, 2005; Nayak, 2006), and to opposition to middle-class and feminine values (Willis, 1977). The use of illegal drugs is similarly associated with traditional masculine values of edge work (Lyng, 1990), excitement seeking and risk-taking (Schrock and Schwalbe, 2009; Vaccaro, 2011). The fact that the distribution of illegal drugs sometimes involves risks of violence also serves to exclude women (Steffensmeier and Terry, 1986).

As opposed to harder drugs and alcohol, cannabis appears to be associated with more androgynous values. Cannabis use is sometimes cast as making people peaceful and representing an alternative, softer way of doing masculinity (Haines et al., 2009a). Male cannabis users have been described as less 'masculine' in their values and preferences (Pape et al., 1994), and in contrast to the case with harder drugs, there is little violence involved in the distribution of cannabis. Early cannabis-users emphasized hedonism, expressionism and spontaneity. They despised work and were interested in individuality and autonomy, and the Hippies sought to prolong childhood and play (Young, 1971). The effects of cannabis, described as both relaxing and leading to creativity, fit well with this image. The masculine gendering of cannabis is thus more subtle (Haines et al., 2009a; Warner et al., 1999) than the gendering of other illegal substances.

People do gender through their experiences of drugs (Messerschmidt, 1995). Using data from qualitative interviews with female users, we explore their roles and positions in social networks using cannabis, and their concerns about use. Drug use is not just affected by or filtered through gender, but is constitutive of gender. Men and women accomplish both 'traditional and non-traditional masculinities and femininities through their drug use' (Measham, 2002: 363). In this study, we are interested in how women navigate through a drug culture more complexly gendered than what is readily described in relation to other drugs. Through an investigation of cannabis use, we unpack how femininities and masculinities can both be preserved and take new forms.

Scandinavia: Prevalence, Stigma and Gender Equality

Cannabis use is incorporated in conflicting discourses regarding its dangers and pleasures. The strength and position of these discourses differ between, and also within, Western countries. In both Norway and Sweden, prevalence rates are relatively low, and the drug policy is restrictive. In Norway, 11% of men and 5% of women in the age group 21–30 years reported having used cannabis during the last six months in 2010 (SIRUS, 2012). The possession, use and dealing of drugs are prohibited. While the legal system is generally characterized by low prison sentences and penal exceptionalism (Pratt and Eriksson, 2013), there are high maximum sentences for large-scale dealing and smuggling (Shammas et al., 2014). The government has no immediate plans for legalization or decriminalization (Ministry of health and care services, 2012), and survey data suggests that only 6% of adult Norwegians support legalization of illegal drugs (Bramness and Bretteville-Jensen, 2014). The stigma associated with illegal drugs (Sandberg, 2012) may have gendered consequences for the use of cannabis.

Henderson (1997) argues that gender studies in the drug field need to be responsive to changing trends and informed by broader social changes. Another important aspect of

the social context of this study is how Nordic welfare states generally score high on gender equality rankings (Hausmann et al., 2011). They are characterized by a high degree of equality between women and men in terms of domestic work, and a broad political objective aiming at encouraging both parents to take on full-time work and share equally the responsibility for childcare (Aarseth, 2009). A 'Nordic egalitarian new man masculinity' based on the ideology of gender equality is generally supported (Aarseth, 2009: 427). In the Scandinavian context, it is therefore particularly interesting to study how gender is played out, confirmed and transformed in relation to illegal drug use.

The Gendering of Illegal Drug Use

In contemporary social research inspired by feminist and critical theories of gender, gender is understood as socially produced practice (Haines et al., 2009a: 2029). Doing gender is an ongoing activity that is created through and at the same time structures interaction, contributing to the reproduction of social structure (West and Fenstermaker, 1993; West and Zimmerman, 1987). Women and men do gender in response to situated normative beliefs about femininities and masculinities (Miller, 2002: 434), and doing gender therefore means that differences between women and men are created. As soon as differences have been constructed, they serve to 'reinforce the "essentialness" of gender' (West and Zimmerman, 1987: 137). This means that the performance of gender is both an indication and a reproduction of gendered social hierarchies (Miller, 2002). West and Zimmerman (1987: 136) point out that one is always at 'risk of gender assessment'. Persons engaged in virtually any activity may be held accountable for their performance of that activity as women or as men, and their sex category membership can be used to legitimate or discredit their other activities (West and Zimmerman, 1987: 136–7). This implies that women can do masculinity or engage in behaviour coded as unfeminine (sometimes called gender crossing, e.g. Miller, 2002), without being questioned as women, but that the doing of gender is unavoidable.

Substance use is highly gendered. Many binge drinking and drug cultures are embedded in some form of marginalized protest masculinity (Connell, 2005). It is a 'live fast and die young' ideology centring on the use of violence, alcohol, drugs and sexism, well-known from studies of working class culture (Willis, 1977) and street culture (Mullins, 2006). Another form of masculinity emerges from a group of men who have been attuned to feminist criticism. It is based on a practice and ideology of equality, a sharp critique of hierarchy and authoritarianism, and an emphasis on personal growth, collectivity, solidarity and organic wholeness (Connell, 2005: 127–8). These ideas are close to the values of many cannabis users and what can be described as cannabis culture (Holm et al., 2014; Sandberg, 2013; Young, 1971). They are also related to what can be described as the 'masculine cool' (Haines et al., 2009a) and 'a desire for passivity expressed in renunciation of masculine striving' (Connell, 2005: 132). This relatively new form of masculinity combines an ideology of gender equality with relaxation, play, fun and not taking things too seriously.

A recurring finding in studies of women's illicit drug use is that their use is more the subject of social control than that of men (e.g. Amos et al., 2004; Hutton, 2004; Measham, 2002). Issues of self-control, social control and dependency are key features in the

gendering of both legal and illicit drug use (e.g. Bogren, 2011; Measham, 2002; Sheard, 2011). In a study of gang girls, Hunt et al. (2002) point out that even though the girls' drug use resembled that of the boys, their behaviours while engaged in drug using activities were more closely controlled. 'Forbidden' behaviour for girls could for instance be using drugs at too young an age, using excessively, becoming too intoxicated and losing control. The girls described respect and respectability in highly gendered and normative terms, although they negotiated and sometimes challenged these perceptions of how females should behave (Hunt et al., 2002).

In Measham's (2002) study of drug use among young people in England, young women were more likely to show self-policing and self-restraint in terms of intoxication, whilst young men were more likely to discuss the aim of losing control and becoming highly intoxicated. Women more often than men discussed excessive intoxication with guilt, shame and minimization of consequences. Men, on the other hand, tended to brag and humorously describe hangovers, sickness, intoxication and even hospitalization (Measham, 2002: 358–9). Excessive drug use can thus be understood as a way of accomplishing masculinity, whilst it jeopardizes the performance of femininity (Hunt et al., 2002; Measham, 2002).

Research on cannabis use as a gendered social practice is limited (Haines et al., 2009a; Warner et al., 1999), but also here traditional gender roles have been found to restrict females' use. Warner et al. (1999) found that the norms governing male and female high school students in their use of cannabis resembled corresponding norms for alcohol use (see Bogren, 2011). Firstly, males were permitted to smoke in both public and private settings, whilst females were limited to private settings only. The authors see this as an aspect of the traditional exclusion of women from certain areas of public life, and in particular from certain leisure arenas. Secondly, females who rejected the traditionally feminine role of upholding the moral order and who 'smoked like men' risked being labelled deviant (Warner et al., 1999). Furthermore, both dealers and their customers consisted almost entirely of males (see also Measham et al., 2011), and the males therefore had considerable control over who could use cannabis and when. The males, they argued, thus operated both as 'agents of contagion' and of social control (Warner et al., 1999).

In a study of the normative functions of gender discourse in adolescents' talk about cannabis use, the interviewees were reluctant to discuss the social meanings of gender in relation to cannabis use (Haines et al., 2009a: 2033). When talking about their cannabis use in relation to social activities and relationships, however, the interviewees described masculine and feminine motivations for and ways of using cannabis, as well as gendered social dynamics in gender-mixed smoking settings. For instance, habitual use was typically described as inappropriate or inauthentic when practiced by girls, particularly 'nice' and 'preppie girls'. Boys who smoked were cast as cool and macho, whereas girls were talked about as annoying, giggly or too 'immature' to handle being high. The presence of such emphasized femininities in adolescence constrained girls' use of cannabis. This also created an opportunity for girls to obtain a status as somewhat rebellious by smoking, and some girls who described themselves as habitual smokers took pride in being 'one of the guys' (Haines et al., 2009a).

Traditional femininities and masculinities are at play when using cannabis, but cannabis use can also revise or undermine dominant gender norms (Haines et al., 2009a:

2035). The complexity in the gendering of cannabis is at the core of our study. While drug cultures often have been described as masculine, the subtle gendering of cannabis has been less explored.

Methods

This article draws on data from two different studies of cannabis use in Norway. In the first, taking place in 2006–2010, 100 cannabis users were interviewed to get an extensive overview of cannabis practices and economy in Norway (for details, see Sandberg and Pedersen, 2010). The objective was to study cannabis use, rituals, medical use, distribution and cultivation. The majority of participants were in their twenties and thirties, but nine were in their fifties or sixties. The users were recruited through social networks, university students, an internet ad, and with help from a pro-cannabis organization. Some smugglers and large dealers were contacted in prison. Eighty participants were interviewed individually, and 20 in smaller groups. Each interview typically lasted 1.5–3 hours and was recorded and transcribed verbatim. The participants in this study had used cannabis for a long time, some sporadically and recreationally, others regularly and more heavily. Some had problems with cannabis, but no one was recruited from clinical settings. We were particularly interested in users who did not define their use as problematic.

In the second study, 25 experienced cannabis users were interviewed between 2008 and 2010 (for details, see Dahl, 2012). The objective was to study cannabis users' motivations for use, their reflections on drug users, drug use and abuse, and their experiences with reducing their cannabis use. The participants, aged 23–40, were recruited on the basis of frequent cannabis use for many years, with reported periods of daily use. Another criterion was that they had reduced their smoking considerably or eliminated it completely without receiving treatment for drug or alcohol problems. Twenty-one cannabis users were recruited through snowball sampling (Bloor and Wood, 2006), and four by the use of different forms of advertising, such as a report in the regional paper and invitations posted on two major internet forums for Norwegian cannabis users. The interviews typically lasted 1.5–3 hours; all interviews were recorded and transcribed verbatim. Participants in the second study were socially integrated drug users; they were employed or students, had a legal income, a structured everyday life, and a permanent residence; they were not in contact with authorities because of drug use; and they used drugs in their leisure time, outside of their daily obligations at the time of the interview (Rødner, 2005).

The Data Protection Official for Research (NSD) was notified of and approved the research projects. The participants received information emphasizing the confidential nature of the studies and volunteered on the basis of informed consent.

In both studies, it was difficult to recruit female participants. In the first, only 12 of 100 research participants were women. In the second, seven of 25 participants were women. Our difficulties in recruiting female cannabis users triggered an interest in women's positions in cannabis using networks. We therefore pooled the interviews with women from the two studies, to get a larger, more diverse sample than was possible in the individual studies. While it is not the norm to combine multiple sampling strategies, doing so is not uncommon (see e.g. Mullins, 2006). Having data from several sources

can also be advantageous because the samples can include participants from disparate social, economic and geographic backgrounds. As such, the results are not unique to a single group of users or a particular geographic region in the country.

Combining two different data sets is still challenging. In these studies, the interview protocol and focus in interviews differed, as did the criteria for inclusion. Most importantly, participants in the first study were recruited because they were active users who did not perceive their use as problematic, while participants in the second study were included because at some point, they had quit or reduced their use of cannabis. Still, all participants were experienced Norwegian cannabis users, and none were recruited from clinical settings. When it came to being female users in a male-dominated social context – the emphasis of the present study – they had very similar experiences.

Our aim is to explore how women navigate through a gendered drug culture, and how femininities and masculinities can be enacted, challenged and recast in relation to cannabis use. We base our analysis on the 19 interviews with female users. During data collection and later reading we identified four aspects of cannabis using practices that were talked of as feminine, as well as one aspect where female users' similarities with men were emphasized. The analysis is structured according to these aspects; *less social and economic commitment, concerns about competence and control* and *one of the boys*. Rounding off the analysis is a brief section on female users and the gendering of cannabis from men's perspectives. Here we draw on the interviews with the larger group of male users.

Female Users in a Male World

In the analysis below, we explore cannabis use as ways of doing gender. We start by looking at how gender is constructed in regards to social networks, the illegal economy and concerns about control and the illegal status of the drug.

Less Social and Economic Commitment

Female users typically stated they were introduced to cannabis by males, and smoked together with boyfriends or in groups of friends where men were the majority. Dina (29) and Ella's (28) experiences were illustrative. They had used cannabis daily for five and eight years, respectively. Dina said that when she was introduced to cannabis, it was 'of course' by an older boy, and female friends were to a very limited degree part of their social networks of daily cannabis use. Rachel (28) stated similarly, 'It was together with mates who were a year older. [. . .] Me, a girlfriend, and the guys who were getting more experienced'. The boys had the more active roles; they took initiative, provided cannabis and knew how to use it. Rachel described herself as somewhat peripheral in cannabis using settings. She said, 'I never smoke on my own, and never a whole joint. I share with others – preferably my boyfriend'. Her use was 'a consequence of his use', and if he would quit, she would too. He was her link to cannabis, whilst her best female friends did not use cannabis:

Amongst my best friends neither is much of a smoker. [. . .] Some may tag along at an after party once in a while, perhaps. But they don't have boyfriends who smoke either, which is the reason why I maintain a small habit of smoking.

Most women in this study described themselves as having a relatively peripheral role in social networks involving cannabis use (see also Amos et al., 2004; Warner et al., 1999), and they linked their use to the opposite sex. Men, by contrast, linked their cannabis use to same-sex friendship groups and use on their own. Similarly, Measham et al. (2011) found that relationship status had considerable impact on females' drug use. Many were provided with drugs by their partners, and reduced use was often explained by the termination of a relationship with a drug-using boyfriend or entering a relationship with a partner who did not use. The men, by contrast, did not access drugs via female partners, and changes in relationships had less impact on their drug use.

Few female cannabis users had established stable relations with dealers. Many did not know any dealers and several had hardly ever bought cannabis¹. They paid when friends were buying or lingered in the background when male friends purchased in public sales spots, but men generally had the responsibility for 'sorting drugs' (Haines et al., 2009a; Measham et al., 2011; Warner et al., 1999). Buying at street or public cannabis markets was especially off limits. As Inga (31) said, 'I would neither dare nor want to do that. [. . .] That's like a gigantic social barrier! [. . .] It just doesn't fit with my self-image'. Rachel described how 'traditional gender roles' left the supplying of drugs to men:

It's that classic gender role pattern, that it's somehow – it's probably because boys use it the most and that it's a little dangerous and a bit of work. You've got to organize, contacts have to be maintained. It's a mix of the fact that girls get away with not doing it, and they evade the requirements because we're lazy.

Men were considered more willing to handle the risk of approaching a public drug market and more capable of cultivating contact with dealers necessary for buying on private markets. Also, women actively involved in the drug economy received protection because of their gender. The low-scale dealer Hanna (50) reported that her male partners stored drugs and covered for her because she had more to lose if she was caught by police. She explained, 'It's primarily the mother who has the responsibility for taking the kids to school, the dentist and all that. It's a mummy thing.' Women are culturally linked to the family and care for children (Acker, 2006), and women in the illegal drug market are more stigmatized than their male counterparts, especially if they are mothers or mothers-to-be (Simpson and McNulty, 2008; van Olphen et al., 2009). Prison time thus came with extra costs for the whole family if mothers were arrested, and the risk of being labelled a 'poor mother' when using or dealing cannabis was ever-present.

The gendered practices described by the female cannabis users can be seen as enactments of emphasized femininity and hegemonic masculinity. Women enact femininity by occupying more passive, protected positions, whilst men enact hegemonic masculinity through roles of suitors providing gifts, 'breadwinners', or even protectors from potential risk associated with drug purchases (see also Miller, 2001: 158). Through their positions as both buyers and sellers, males exercise considerable control over who may use cannabis and when (Amos et al., 2004; Haines et al., 2009a; Hunt et al., 2002). Women's more peripheral roles, on the other hand, offer a form of protection from risks associated with drug markets (cf. Miller, 2001: 195), because they allow them to view cannabis use as less central to their long-term life plans, and define their drug use as a primarily adolescent activity.

The role of mother or mother-to-be is more restricting for cannabis use than the father role. The mother role is highly normative, and concerns to ensure that one is a 'good' mother make cannabis use both difficult and undesirable to pursue in adulthood. Men also emphasize how fatherhood curtails their cannabis use (Dahl, 2014), but there seems to be a larger normative room for negotiations of how cannabis use can be incorporated in fatherhood than in motherhood. Shiner (2006: 24) has argued that men tend to take longer to complete the transition to adulthood. Young men are therefore allowed an extended adolescence compared to women. Adolescence is a time of relative freedom, when people are freer to engage in illegal activities, such as cannabis use, whilst social controls become more salient as people grow older (Laub and Sampson, 2003). Possibly, men are allowed or claim some of the privileges of adolescence, even after having children, while mothers are caught up at an earlier stage with social controls regarding adulthood.

Concerns About Competence and Control

Many of the female cannabis users emphasized that they had 'never really liked' other smoking techniques than joints. For example, they described the use of cannabis bongs or smoking techniques such as 'bucket'² as rather extreme, and avoided these forms of administering cannabis. Sara (25) explained:

I remember this one time some of the guys were smoking from a bucket, but we thought it looked so crazy that none of the girls dared to because we figured we'd make fools of ourselves if we did. So we just sat there, watching and giggling.

Was it any different smoking from a bong compared with smoking a joint, for instance?

Yes. Smoking from a bong was a little more nerve-racking because we were used to smoking cigarettes; this stuff looked a little scarier in terms of the fact that you could, you know, mess up. If you made a mistake or anything like that – so it was a new thing. And the stuff we were using was quite valuable in the sense that everything costs money, so you can't just waste the hash by trying this stuff out and letting all the smoke float out into the room. So there was no room for messing up.

Many females were uncertain about whether they could correctly use different smoking devices, and therefore desisted from trying. They were afraid of being exposed as incompetent by not mastering these techniques. Using cannabis is both a social and a bodily practice. Inhaling and handling smoking tools require bodily competence that must be learned through practice (Haines et al., 2009b). Women tend to have their attention directed upon their bodies 'to make sure they are doing what we wish them to do, rather than paying attention to what we want to do *through* our bodies' (Young 1980: 34). Some of the women were hampered in their use and enjoyment of cannabis by a lack of trust in their bodily competence and by self-consciousness.

The description of girls on the sideline, 'watching and giggling', points to females' position as a minority in cannabis using groups (Haines et al., 2009a: 2033). Being in a minority contributed to the 'otherness' of females; women were more visible and

described a need to prove themselves as ‘authentic’ cannabis smokers in a way men did not (see also Haines et al., 2009b). Women also frequently worried about not being able to handle the intensive high. Beate (23) described how the use of cannabis bongos could completely strike you out, adding:

But I never liked that way of getting high because I’m into being in control and that’s why I don’t like taking ecstasy pills, I don’t think I could ever shoot up. What I like, the thing that’s amazing with getting high is that, in a way, it can come sneaking up on you. But with pills, I swallowed one and then you’re just sitting there waiting for a punch in the face. And the same principle goes here, you kind of get smacked in the face by the high.

In our studies, it seems that maximizing intoxication was a practice mainly reserved for men. Many females contended that the ‘extreme’ high was undesirable; instead of the instant high, they pursued a softer, milder, more gradual form of intoxication. Several women even described themselves as ‘wimpy’. Dina (29) somewhat humorously stated that she had grown too fussy and anxious to be able to enjoy the high:

But these days I can’t really smoke any hash at all because if I do, then I’m certain that I’m being . . . not followed, really, but . . . But now these last few times I’ve just felt it was really uncomfortable and I’ve regretted doing it. [. . .] Since it’s so seldom these days it makes me feel unsafe. Now I need to have a little wine on the side and [laughs]. Because we’d get all, ‘Ahh, be quiet, do you hear a noise?’ – ‘Yeah! What if someone’s coming?!’ We were smoking in the courtyard here and thinking, ‘Oh my god, the smell is probably everywhere by now, and everyone can hear us!’ And I’d even said something where I used the word ‘hash’ and then we imagined that *everyone* had heard it. [. . .]

Dina was getting increasingly concerned about the drug’s effects. She was also worried about what other people said about her, and uneasy about being ‘a bit different’. Many female cannabis users occasionally got worried when using cannabis. The high sometimes felt unfamiliar, and they were concerned about being discovered by the police, passers-by or people they knew.

Expressions of uneasiness about the drug experience, concerns connected to the purchase of cannabis, and worries about possible consequences if found out by authorities or social networks are common among all cannabis users. Such concerns may have been intensified by the presence of a cannabis stigma in the Norwegian society (Sandberg, 2012). They were, however, more frequent in the interviews with women than with men. An explanation for this may be that being prosecuted or convicted represents an even more substantial breach with gender expectations for women than for men, and is thus more stigmatizing. Furthermore, the ideal of feminine moderation and control may intensify as well as legitimize such concerns among female users. Women are generally expected not to use drugs excessively, become too intoxicated or lose control (Bogren, 2011; Hunt et al., 2002; Measham, 2002), and habitual use of cannabis is described as inappropriate or inauthentic when practiced by girls (Haines et al., 2009a). The importance of a gendered form of non-conformity runs as a subtle thread in the interviews in the present studies as well.

'One of the Boys'

The image of concerned female cannabis users was not the only one portrayed in the interviews. Rachel, otherwise rather conventional, described how in high school she had been included in a new friendship group because someone had seen a picture of her with a joint. The presence of the joint proved that she was not as 'middle-of-the road', 'preppie' or 'good' as her schoolmates believed, and thus functioned as a gate opener. The joint helped construct a more progressive femininity which was valued by certain groups at her school.

Elisabeth (32) had quit using cannabis because she had children, but she missed the high. Her position as mother and housekeeper repressed an aspect of her life which she had valued, and had removed her from a way of unleashing from the demands of everyday life (Moffat et al., 2009). Elisabeth humorously stated that her partner preferred when she was high, 'because I get much nicer! Ha ha! No nagging about tidying up or cleaning – laid-back and good-natured!' She experienced that cannabis removed her from the overly obvious feminized trait (see Budgeon, 2014: 11) of fussing over household chores and made her more easy-going.

Inga (31) similarly emphasized the attractions of cannabis. She worried about situations where she had to buy cannabis, but described the use as rewarding:

I like the change of rhythm, the relaxation. And I like the fact that it's somewhat connected with the idea of sin as well.

Yes?

In the old theological sense, really. It's like: I'm acting in a sinful manner, that's pretty sweet.

Right, liberating, in a sense?

Yes, I think so.

So it's about rebellion?

Yes, it still is. It's completely meaningless, but yes [. . .] And I'm tired of being decent.

Inga used cannabis to be more alternative and rebellious, in a way that is common among cannabis users (Sandberg, 2013). Cannabis symbolized the ability to decide for oneself, and daring to do things 'most people' would not. Henderson (1997: 44) describes this as the 'young postmodern woman' whose drug use revolves around choice and pleasure. Focusing on the forbidden pleasures of illicit drugs challenges emphasized femininity's norms of moderation and respectability (Ambjörnsson, 2004: 63) and represents a more daring, hedonistic, active way of being, associated with conventional masculinity.

Some female users also described how they were among the few women they knew who knew how to use cannabis properly or had access to drugs. Sara described herself as one of few girls who knew how to make a joint, always being the one to roll the joints when smoking in all-female settings. Having the skills to prepare joints and pipes was regarded as somewhat untypical for females. She found it 'cool', and it gave her credit among other cannabis users. Actively seeking to acquire these skills became a small-scale gendered rebellion to her:

[E and other drugs] don't have feminine connotations, and that's why we, being girls, weren't supposed to use them either. [. . .] That's also why it's always me who does the rolling because to me it's completely beside the point if it's feminine or not. I don't need to, you know, I know that I'm a woman, it's all good. So yeah, that's why I'm always doing the rolling, and to this day they [her girlfriends] still can't even roll a joint – I'm very disappointed! [Laughs]

Sara described how rolling a joint was regarded as masculine, and gave it a positive evaluation, but argued that it did not challenge her femininity ('I know that I'm a woman'). She was playing with what is sometimes called 'tomboy femininity' (Bäckström, 2013; Miller, 2002) by claiming the masculine coolness (Haines et al., 2009a) of cannabis competence. Sara can be seen as 'crossing' into men's terrain by possessing skills seen as contradictory to her bodily sex category (Miller, 2002: 443). Or she can be seen as 'undoing gender' (Deutsch, 2007) or reducing gender differences in an active attempt to gender the skill of rolling a joint.

Ragnhild (20) was even more into a male universe, and her ways of doing gender were tightly connected to street masculinity (Mullins, 2006). She was a middle-range cannabis dealer with a long history of drug dealing. Drug dealing is typically a male occupation, but women sometimes take part in the practical organization as assistants, or, more seldom, they are front-line drug sellers (Ward, 2010). Being the only female dealer around was an important part of Ragnhild's identity. 'It's cool when the good shit comes from a girl, you know, you want that reputation', she said. 'It's all about status'. She continued to state that she could:

Outsmoke all the others, if you see what I'm saying?

Mmm, yes, I see.

Yeah, and I, uh, that's something that can trigger some reactions. If I'm sitting in a room with, with lots of these really cool guys and I'm taking a hit from the bong, you know, then it's like people are watching me do it, and it's just like: wow! And then I'm thinking that it could have been even more, you know, another step up from that as well.

Being able to smoke like men, and even more than men, was a way of claiming a position among cannabis users. Ragnhild emphasized worthiness through skill, and described being accepted and receiving approval by behaving like the boys – or in even more masculine ways than the boys (Bäckström, 2013; Miller, 2002). In skewed groups, where women are a minority, this overachievement according to the masculine standard of the group is a common assimilation strategy (Kanter, 1977). Women were expected to be less involved in both cannabis use and dealing than men, and to be accepted, they sometimes had to act more 'masculine' than the men.

Female Cannabis Users – From the Perspectives of Men

For many women, cannabis use was a fun way of playing with masculinity, and appraisal of female gender crossing was also reflected in the interviews with men. Many men missed females in their social networks, and some added that to the extent that they did

think differently about female cannabis users, they regarded this as a positive difference to traditional norms of femininity. Oliver (29) stated:

Maybe it's cool because girls more often than boys face that idea that [. . .] women are supposed to be different from boys, and boys are allowed to do all this stuff and they're the ones who get to go out and party, while the girls – it's a little more that they're supposed to dress nice and act decent. So if a girl comes along and does something that isn't associated with – not just a macho thing, but a little of that 'fuck off' to conventional society, then that's a big plus; if it's a girl doing it.

Female cannabis users were described as enacting a form of masculinity in opposition to their sex category. Being an eager cannabis user was gendered as masculine, but if girls claimed this position, it was cast as unexpected and cool. Some were also critical of the role of women in cannabis-using networks. Women could 'get away' with being less involved, and some men experienced this as unfair. Echoing the Nordic cultural norm of equality, Evan (32) fiercely stated that if women identified with feminism and claimed gender equality, they had to 'step up' and take responsibility for providing drugs:

There's lots of girls in these rather alternative subcultures who identify in a way with feminist ideologies and all of that – who definitely don't see themselves as housewives somewhere down the line [. . .] And then you can't just stay on the sidelines and receive – so I think that's kind of strange, and at the same time I understand them. Because often they're not as eager either, right?

Despite a strong contention that women ought to participate in buying, the quotation ended with resigned acceptance that this was unlikely to happen. Because females were 'less eager' cannabis users, expecting changes was unrealistic.

An ideal of gender equality was frequently communicated in the interviews. However, while supporting gender equality was important among most research participants, gender stereotypical views were also frequently expressed. In a similar vein as female users described themselves as more 'concerned', men described women as too worried about consequences to really enjoy the high. One of the male users said men were more capable of letting go, and saw this as a prerequisite for enjoying cannabis: 'If you start thinking too much – about what you're doing and how it feels – it's awful'. Another one equated girls with straight people: 'Girls worry more about stuff. Straight people get more stressed out about it, and it's difficult for them just to give a shit and let it flow'. He described a male friend as having 'a kind of girlish relationship to cannabis smoking [. . .] He does it when others do it – almost reluctantly, kind of'. The girlishness consisted of a dependency on others for smoking and incompetency in handling the high.

Women who used cannabis were sometimes criticized, but more frequently were highly esteemed by the male users in our studies. Female users, however, were described as different in a manner that men were not. The male users were 'normal users'; they were inconspicuous because they belonged to the majority. Female users, on the other hand, were noticed because they were 'out of place' (West and Fenstermaker, 1993: 22). They were assessed as *women* who used cannabis – whether this was positively sanctioned or not.

Discussion

The main finding in this study is that female cannabis users did traditional femininity by being less involved in social networks of cannabis use, not buying drugs, expressing more concerns about control, smoking in more modest fashions and admitting when they got anxious or did not handle the drug effects. At other times they did masculinity: when they provided their own and their friends' cannabis, rolled the joints, outsmoked their friends and revelled in the high. They also did masculinity when they identified as eager and independent users, and described themselves as central in a network of cannabis using friends. The masculinity in question however, is a particular kind that needs further unpacking.

The masculinity we found embedding cannabis use in Norway resembles the one Connell (2005: 120) described as 'radically different from protest masculinity'. It was a form of masculinity that combined an ideology of gender equality with relaxation, play, fun and not taking things too seriously. It was about adopting a laid-back attitude, making individual choices and being critical of mainstream society's push towards conformity. Being young, free and somewhat headstrong was idealized, whilst being settled, dutiful and obedient was devalued (Sandberg, 2013). Connell (2005) described the equality-oriented masculinity associated with the environmental movement in Australia as marginalized. In the Scandinavian context, such forms of masculinity are often associated with the cultural and educational elite, and there are reasons to believe that these masculinities have a stronger position in these countries (Aarseth, 2009, 2011).

Illegal drug cultures often develop in social environments characterized by values and norms associated with protest (Connell, 2005) or street (Mullins, 2006) masculinities. The use of illegal drugs or excessive drinking can even be seen as an integral part of these forms of masculinity. This study reveals the importance of another form of masculinity connected to the use of illegal drugs: the combination of a new Nordic egalitarian masculinity (Aarseth, 2009) emphasizing gender equality and a masculine 'street cool' of cannabis (Haines et al., 2009a). The masculine gendering of cannabis use in Scandinavia can thus be interpreted as a restrained protest against the competitiveness of hegemonic masculinity, but also as a protest against protest masculinity in its orientation towards gender equality and non-violence.

While still excluding women, this kind of gendering is more open to female enactments of masculinity. Females can more easily participate in cannabis using networks and the cannabis economy, and they can use cannabis in the same manner and to the same extent as men. This is accepted and even celebrated by many men in our studies. At the same time, when they do, it is emphasized that they are acting 'manly', thus underlining that these practices are atypical for women's sex category. This may be why female users' main approach to cannabis use was the enactment of more traditional femininities. West and Fenstermaker (1993: 21) point out that men and women are held accountable for their actions as members of a sex category 'both when engaging in activities that conform to prevailing normative expectations' and activities that deviate. Men and women can play with masculinity and femininity and engage in gender crossing. However, radically breaking with such expectations over time is difficult, even in regard to newer forms of masculinity toned towards gender equality.

Acknowledgements

We thank Alexandra Bogren, Heidi Grundetjern, Jan Inge Sørbø and the two anonymous referees for their helpful comments and suggestions.

Funding

The first of the two studies included in the article (Sandberg and Pedersen, 2010) received funding from the Norwegian Research Council (research grant 196608).

Note

1. A similar point in regard to ecstasy is discussed by Ward, 2010.
2. A 'bong' is similar to a pipe but has a water chamber through which cannabis smoke passes prior to inhalation. 'Smoking bucket' involves smoking from a bucket filled with water, an empty bottle with the bottom cut off, and some kind of cap or screen filled with cannabis rigged over the bottle mouth.

References

- Aarseth H (2009) From modernized masculinity to degendered lifestyle projects: Changes in men's narratives on domestic participation 1990–2005. *Men and Masculinities* 11(4): 424–40.
- Aarseth H (2011) *Moderne Familieliv: Den Likestilte Familiens Motivasjonsformer* [Modern Family Life: The Equal Family's Forms of Motivations]. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Acker J (2006) *Class Questions: Feminist Answers*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Ambjörnsson F (2004) *I en Klass för Sig: Genus, Klass och Sexualitet bland Gymnasietjejer* [In a Class by Themselves: Gender, Class and Sexuality among High School Girls]. Stockholm: Ordfront.
- Amos A, Wiltshire S, Bostock Y, Haw S and McNeill A (2004) 'You can't go without a fag ... you need it for your hash' – a qualitative exploration of smoking, cannabis and young people. *Addiction* 99(1): 77–81.
- Bloor M and Wood F (2006) *Keywords in Qualitative Methods: A Vocabulary of Research Concepts*. London: Sage.
- Bogren A (2011) Gender and alcohol: The Swedish press debate. *Journal of Gender Studies* 20(2): 155–69.
- Budgeon S (2014) The dynamics of gender hegemony: Femininities, masculinities and social change. *Sociology* 48(2): 317–34.
- Bäckström Å (2013) Gender manoeuvring in Swedish skateboarding: Negotiations of femininities and the hierarchical gender structure. *Young* 21(1): 29–53.
- Bramness JG and Bretteville-Jensen AL (2014) Legalizing it...(?) *Dagbladet*, 6 February. Available at: <http://www.dagbladet.no/2014/02/06/kultur/meninger/hovedkronikk/kronikk/cannabis/31668467/> (accessed 18 July 2014).
- Connell RW (2005) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Dahl SL (2012) Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning [Sensitive topics and sensitive informants as methodological challenges in qualitative research]. *Sosiologisk Tidsskrift* 20(1): 7–26.
- Dahl SL (2014) Remaining a user while cutting down: The relationship between cannabis use and identity. *Drugs: Education, Prevention and Policy*. Epub ahead of print 20 May 2014. DOI: 10.3109/09687637.2014.920765.
- Deutsch FM (2007) Undoing gender. *Gender and Society* 21(1): 106–27.
- EMCDDA (2012) *Annual report 2012: The state of the drugs problem in Europe*. Available at: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2012> (accessed 18 July 2014).

- Haines RJ, Johnson JL, Carter CI and Arora K (2009a) 'I couldn't say, I'm not a girl' – Adolescents talk about gender and marijuana use. *Social Science & Medicine* 68(11): 2029–36.
- Haines RJ, Poland BD and Johnson JL (2009b) Becoming a 'real' smoker: Cultural capital in young women's accounts of smoking and other substance use. *Sociology of Health and Illness* 31(1): 66–80.
- Hausmann R, Tyson LDA and Zahidi S (2011) *The Global Gender Gap Report 2011*. Geneva: World Economic Forum.
- Henderson S (1997) *Ecstasy: Case Unsolved*. London: Pandora.
- Holm S, Sandberg S, Kolind T and Hesse M (2014) The importance of cannabis culture in young adult cannabis use. *Journal of Substance Use* 19(3): 251–56.
- Holmila M and Raitasalo K (2005) Gender differences in drinking: Why do they still exist? *Addiction* 100(12): 1763–9.
- Hunt GP, Joe-Laidler K and Evans K (2002) The meaning and gendered culture of getting high: Gang girls and drug use issues. *Contemporary Drug Problems* 29(2): 375–415.
- Hutton F (2004) Up for it, mad for it? Women, drug use and participation in club scenes. *Health, Risk & Society* 6(3): 223–37.
- Kanter RM (1977) Some effects of proportions of group life: Skewed sex ratios and responses to token women. *American Journal of Sociology* 82(5): 965–90.
- Laub JH and Sampson RJ (2003) *Shared Beginnings, Divergent Lives: Delinquent Boys to Age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lyng S (1990) Edgework: A social psychological analysis of voluntary risk taking. *American Journal of Sociology* 95(4): 851–86.
- Measham F (2002) 'Doing gender' – 'doing drugs': Conceptualizing the gendering of drugs cultures. *Contemporary Drug Problems* 29(Summer): 335–73.
- Measham F, Williams L and Aldridge J (2011) Marriage, mortgage, motherhood: What longitudinal studies can tell us about gender, drug 'careers' and the normalisation of adult 'recreational' drug use. *International Journal of Drug Policy* 22(6): 420–7.
- Messerschmidt JW (1995) From patriarchy to gender: Feminist theory, criminology and the challenge of diversity. In: Rafter NH and Heidensohn F (eds) *International Feminist Perspectives in Criminology: Engendering a Discipline*. Buckingham: Open University, 167–88.
- Miller J (2001) *One of the Guys: Girls, Gangs, and Gender*. New York: Oxford University Press.
- Miller J (2002) The strengths and limits of 'doing gender' for understanding street crime. *Theoretical Criminology* 6(4): 433–60.
- Ministry of health and care services (2012) *Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk, alkohol – narkotika – doping* [See me! An overall policy for alcohol, drugs and doping]. Oslo: Ministry of health and care services.
- Moffat BM, Johnson JL and Shoveller JA (2009) A gateway to nature: Teenagers' narratives on smoking marijuana outdoors. *Journal of Environmental Psychology* 29(1): 86–94.
- Mullins CW (2006) *Holding Your Square: Masculinities, Streetlife, and Violence*. Cullompton: Willan.
- Nayak A (2006) Displaced masculinities: Chavs, youth and class in the post-industrial city. *Sociology* 40(5): 813–31.
- Pape H, Hammer T and Vaglum P (1994) Are 'traditional' sex differences less conspicuous in young cannabis users than in other young people? *Journal of Psychoactive Drugs* 26(3): 257–63.
- Pratt J and Eriksson A (2013) *Contrasts in Punishment: An Explanation of Anglophone Excess and Nordic Exceptionalism*. London: Routledge.
- Rødner S (2005) 'I am not a drug abuser, I am a drug user': A discourse analysis of 44 drug users' construction of identity. *Addiction Research and Theory* 13(4): 333–46.

- Sandberg S (2012) Is cannabis use normalized, celebrated or neutralized? Analysing talk as action. *Addiction Research and Theory* 20(5): 372–81.
- Sandberg S (2013) Cannabis culture: A stable subculture in a changing world. *Criminology and Criminal Justice* 13(1): 63–79.
- Sandberg S and Pedersen W (2010) *Cannabiskultur* [Cannabis Culture]. Oslo: Universitetsforlaget.
- Schrock D and Schwalbe M (2009) Men, masculinity, and manhood acts. *Annual Review of Sociology* 35: 277–95.
- Shammas VL, Sandberg S and Pedersen W (2014) Trajectories to mid- and higher-level drug crimes: Penal misrepresentations of drug dealers in Norway. *British Journal of Criminology*. Published online ahead of print doi:10.1093/bjc/azu017.
- Sheard L (2011) ‘Anything could have happened’: Women, the night-time economy, alcohol and drink spiking. *Sociology* 45(4): 619–33.
- Shiner M (2006) A dubious equality? Drug use and the discovery of gender. In: Heidensohn F (ed) *Gender and Justice: New Concepts and Approaches*. Collumpton: Willan, 15–31.
- Simpson M and McNulty J (2008) Different needs: Women’s drug use and treatment in the UK. *International Journal of Drug Policy* 19(2): 169–75.
- SIRUS (2012) *The Drug Situation in Norway 2012*. Oslo: SIRUS Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research.
- Steffensmeier DJ and Terry RM (1986) Institutional sexism in the underworld: A view from the inside. *Sociological Inquiry* 56(3): 304–23.
- Vaccaro CA (2011) Male bodies in manhood acts: The role of body-talk and embodied practice in signifying culturally dominant notions of manhood. *Sociology Compass* 5(1): 65–76.
- van Olphen J, Eliason MJ, Freudenberg N and Barnes M (2009) Nowhere to go: How stigma limits the options of female drug users after release from jail. *Substance Abuse Treatment, Prevention & Policy* 4: 10. DOI:10.1186/1747-597X-4-10.
- Ward J (2010) *Flashback: Drugs and Dealing in the Golden Age of the London Rave Scene*. Collumpton: Willan.
- Warner J, Weber TR and Albanes R (1999) ‘Girls are retarded when they’re stoned.’ Marijuana and the construction of gender roles among adolescent females. *Sex Roles* 40(1–2): 25–43.
- West C and Fenstermaker S (1993) Power, inequality and the accomplishment of gender: An ethnomethodological view. In: England P (ed) *Theory on Gender/Feminism on Theory*. New York: Aldine, 151–74.
- West C and Zimmerman DH (1987) Doing gender. *Gender and Society* 1(2): 125–51.
- Willis PE (1977) *Learning to Labour: How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Farnborough: Saxon House.
- Young IM (1980) Throwing like a girl: A phenomenology of feminine body comportment, motility and spatiality. In: Young IM (2005) *On Female Body Experience: Throwing Like a Girl and Other Essays*. New York: Oxford University Press, 27–45.
- Young J (1971) *The Drugtakers: The Social Meaning of Drug Use*. London: MacGibbon and Kee

Silje Louise Dahl is assistant professor at the Department of Social Work at Volda University College and PhD Candidate in sociology at the Department of Sociology and Political Science at the Norwegian University of Science and Technology.

Sveinung Sandberg is professor at the Department of Criminology and Sociology of Law at the University of Oslo.

Date submitted February 2014

Date accepted July 2014

Artikkel 4:

Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning

Is not included due to copyright

Vedlegg

Vedlegg 1. Oversikt over deltakarane

Kjønn og alder	Utdanning og Arbeid	Andre stoff	Slutta?
Kvinne 26-30	Mastergrad/ Full jobb.	Ja, prøvd amfetamin få gongar	Nei, røyker "no og då". Røykte dagleg i 8 år.
Mann 31-35	4-årig høgskuleutd./ Full jobb.	Nei	Ja, men "har ikke nødvendigvis slutta"
Kvinne 26-30	Mastergrad/ Full jobb.	Ja, prøvd amfetamin og kokain få gongar, E* to gongar.	Nei (røykte ein gong for ca 6 månader sidan)
Mann 31-35	Bachelorgrad/ Full jobb.	Ja, har brukt amfetamin mange gongar, kokain og E nokre gongar.	Ja. Må også vere forsiktig med alkohol. Angstproblematikk.
Mann 31-35	Enkeltfag på universitetsnivå/ Full jobb.	Ja. E 5-6 gongar. Kokain, amfetamin, og LSD eit par gongar kvar. Fleinsopp ein del fleire gongar.	Seier han har slutta, men at det kan skje 3-4 gongar i året. Seier at han ikkje ser føre seg å få lyst å gjere det igjen.
Kvinne 31-35	Cand.mag. grad To jobbar; til saman fulltid.	Nei	Nei, røykte for ca 3 månader sidan. Har dårleg tilgang og røyker "ufrivillig lite"
Mann 31-35	Ikkje fullført vidaregåande skule/ Tilnærma full jobb.	Har prøvd andre stoff nokre få gongar.	Nei, røyker i sosiale lag av og til.
Mann 31-35	Embets-eksamen/ Full jobb.	Ja, amfetamin 2-3 gongar, ritalin nokre gongar.	Veldig sjeldan. Mange månader sidan sist.
Mann 31-35	4-årig høgskuleutd./ Full jobb.	Ja, ofte amfetamin på fest i studietida. E og kokain nokre gongar. LSD to gongar.	Ja, toler det ikkje lenger. Psykose- og angstproblematikk.
Mann 21-25	Bachelorstudent/ Deltidsjobb.	Ja, mange ulike sortar, også kjemiske frå nett. Oppteken av å eksperimentere med ulike stoff. Bruker særleg sopp og LSD "av og til".	Nei, maksimalt opphald er 1,5 månad.
Mann 21-25	Fagbrev (ikkje fullført læretid)/ Full jobb i industrien.	Ja. Amfetamin nesten dagleg i om lag ein månad, elles på fest. Kokain på fest nokre gongar. E ein gong, sopp nokre få gongar, heroin to gongar.	Nei, men no berre i helgar.
Mann 26-30	Ikkje fullført vidaregåande skule/ Full jobb i industrien.	Ja. Har prøvd E 7-8 gongar. Kokain og amfetamin av og til på fest.	Nei, truleg rundt ein gong per månad. Jul, påske, ein og annan fest.
Mann 31-35	Bachelorgrad/ Har nettopp sagt opp fast jobb.	Ja, festing med amfetamin og E kvar helg året etter vg. Kokain av og til.	Nei. Røyker fleire gongar i veka, men "ekstremt små mengder" "halv joint som allerede er mild"
Mann 31-35	Bachelorgrad/ Sjølvstendig næringsdrivande.	Ja, har brukt amfetamin og kokain på fest. Har prøvd E 7-8 gongar.	Nei. Ein gong i veka (kvardag), pluss på fest.

Mann 31-35	4-årig høgskuleutd./ Full jobb.	Ja, mykje festing med amfetamin i studietida. Blandingspille med heroin, E 2-3 gongar.	Ja. Toler det ikkje lenger. Psykose- og angstproblematikk.
Mann 26-30	Masterstudent.	Ja, har prøvd sopp, kokain og valium få gongar. Opium ein gong.	Nei. Eit par gongar i månaden, typisk nachspiel. Meir om sommaren.
Mann 31-35	Bachelorgrad/ Full jobb.	Ja. Kokain på fest relativt jamleg. Amfetamin og E 5-6 gongar.	Nei. Går i fasar. I periodar 3-4 gongar i veka, så 1 i veka eller 1 i månad. Kjem an på tilgang og "sosiale lag". Ofte åleine.
Mann 21-25	Bachelorgrad/ Deltidsjobb.	Nei	Nei. Stort sett kvar dag, men ikkje noko forrige veke. Det er mengda pr gong som er drastisk redusert (frå 1 gr til mindre enn 0,25gr)
Kvinne 26-30	Bachelorgrad/ Full jobb.	Ja, har prøvd kokain nokre gongar. E ein gong og speed tre gongar.	Slutta pga graviditet. Før det ca 1 gong pr veke eller pr 14 d. Av og til 1 månad utan, av og til litt saman med sambuaren 4 gongar i veka.
Mann 36-40	Utdanning på vidaregåande nivå/ Full jobb.	Ja. Eksperimentering med amfetamin, E og sopp.	Veldig sporadisk: januar og så juni. Kanskje 1 gong pr halvår.
Mann 36-40	Fagbrev/ Full jobb.	Ja, omfattande. Fleire år med tilnærma dagleg bruk av amfetamin og kokain. Røyka heroin ein gong.	Nei, kanskje annakvar månad. Dagleg frå ca 16-32 år. Opp til 5-10 g dagleg.
Kvinne 26-30	Fag på universitetet/ Heimeverande og sjølvstendig næringsdrivande.	Nei	Nei, men opphald på 2 år i samband med graviditet/barn. Ein gong etter ho vart mor. Kan bli aktuelt på fest.
Kvinne 26-30	Bachelorgrad og tilleggsfag/ Deltidsjobb.	Ja, har prøvd amfetamin, kokain, opium, sopp, LSD - alt mindre enn 10 gongar.	Maks 1 gong pr månad på fest, men prøver la vere. "Lite givende". Tidlegare opphald i 2 år.
Mann 31-35	Bachelorgrad og tilleggsfag/ Full jobb.	Ja, omfattande eksperimentering. 2-3 år med hyppig festing med amfetamin, kokain, E, syre. Seinare meir sporadisk bruk av kokain på fest	I gjennomsnitt 1 gong pr veke; nokre veker nesten kvar kveld, så opphald 2-3 veker.
Kvinne 31-35	Fagbrev og skal begynne på vidare utdanning	Ja, har prøvd kokain og amfetamin få gongar.	Berre på ferie. 1 år sidan sist. Har barn og har nesten ikkje røykt etter at ho vart mor.

* E=Ecstasy

Vedlegg 2. Godkjenningsbrev frå NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Silje Louise Dahl
Institutt for sosialfag
Høgskulen i Volda
Postboks 500
6101 VOLDA

Vår dato: 05.05.2008

Vår ref: 18570 / 2 / KS

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 11.02.2008. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 28.04.2008. Meldingen gjelder prosjektet:

18570

Kjernebruk, utvida bruk og risikobruk - Unge menneske si definering og handtering av rusbruk

*Behandlingsansvarlig
Daglig ansvarlig*

*Høgskulen i Volda, ved institusjonens overste leder
Silje Louise Dahl*

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

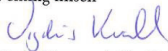
Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Katrine Utaaker Segadal

Kontaktperson: Katrine Utaaker Segadal tlf: 55 58 35 42
Vedlegg: Prosjektvurdering

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uo.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrr.swana@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uib.no

Vedlegg 3. Informasjonsskriv

Invitasjon til deltagelse i forskningsprosjekt

Jeg heter Silje Dahl og jeg jobber ved Høgskolen i Volda. Jeg arbeider med en undersøkelse om unge voksne og bruk av rusmidler, og da først og fremst cannabis (hasj, marihuana). Jeg vil gjerne komme i kontakt med personer som kan tenke seg å fortelle sin historie til meg. Kan du tenke deg å delta?

Da må du

- være mellom 20 og 40 år
- ha røykt hasj/marihuana nokså ofte i perioder (gjærne daglig) og selv ha kjøpt hasj/marihuana
- ha redusert bruken vesentlig eller slutta
- ikke ha vært til behandling for rusproblemer

Spørsmålene vil handle om hvem du røyker/røykte sammen med, hva du liker og ikke liker ved å røyke cannabis, hvordan du opplever at andre reagerer på cannabisbruk og grunner til at du trappa ned.

- Intervjuet vil ta omtrent 1,5 time.
- Intervjuet blir tatt opp på MP3, slik at jeg best mulig skal få med meg det du forteller. Når prosjektet er ferdig, vil jeg slette opptakene.
- Jeg har taushetsplikt. Det betyr at jeg ikke har lov til å fortelle andre hva du har fortalt meg. Når jeg skriver om det du har fortalt meg, vil jeg gjøre dette på en slik måte at ingen kan finne ut hvem som har sagt hva.
- Det er frivillig å være med, og du kan når som helst trekke deg.

Du kan ringe, sende brev, sms eller e-post for å fortelle at du vil være med i undersøkelsen. Telefonnummeret mitt er 971 50 771, e-post siljeld@hivolda.no.

Jeg håper at du kan tenke deg å snakke med meg!

Vennlig hilsen

Silje Dahl
Høgskolen i Volda, Avd. for samfunnsfag og historie,
PB 500,
6101 Volda
Tlf.: 70 05 48 78, mobil: 971 50 771
E-post: siljeld@hivolda.no

Vedlegg 4. Intervjuguide

Kan du fortelje litt om deg sjølv og oppveksten din?

Alder, sivilstatus, barn? Kvar kjem du frå?

Kva jobbar du med eller studerer i dag? Kva for utdanning har du? Kva for jobbar har du hatt tidlegare?

Kva jobbar foreldra dine med?

Kva interesserer deg ved sidan av jobb/studiar?

Som du veit, ønskjer eg å snakke med deg om dine opplevingar med hasj og eventuelle andre stoff. Røykjer du hasj no for tida? Kor ofte/mykje?

Korleis er dette bruksmønsteret samanlikna med tidlegare? Kor ofte på det meste? Periodar med opphald?

Kan du fortelje om den første gongen du prøvde hasj?

Kvar var det? Kven var du saman med? Kven var det som viste deg korleis du skulle gjere det? Røykte alle som var der hasj? Korleis opplevde du det?

Kva var det som gjorde at du ville prøve?

Kan du fortelje om ein "typisk røykesituasjon" for deg? Før/no?

Kvar, kven var du saman med, vekedag, tidspunkt, ferie? Kva skjedde ein slik kveld/ettermiddag/dag? Kva gjorde de på medan de røykte?

Korleis var opplevinga rundt det å røyke hasj? Kva var det du likte? Var det evt noko du ikkje likte? Kva?

Kva vil du seie at det å røykje hasj handlar om?

Dersom ein tenkjer seg at tinga vi omgir oss med, kleda vi har på oss og kva vi et og drikk seier noko om oss/symboliserer noko. Kva seier i så fall det å røykje hasj om deg?

Kva betydde det å røykje hasj for deg før? Betyr det å røykje hasj noko anna for deg i dag enn den første tida?

Bruker personar som røykjer hasj å ha noko felles utanom rusmidlet? (Ein viss livsstil, haldningar, idear, veremåte, musikksmak?) Vil du i så fall seie at dette stemmer for deg?

Kva vil du seie er skilnaden mellom dei som berre bruker alkohol og dei som også røykjer hasj? Såg du annleis på dette tidlegare?

Føler du nokon gong tilknytning til andre som røykjer hasj, sjølv om du ikkje kjenner dei personleg? Korleis var dette tidlegare?

Har du prøvd andre stoff?

Kva var det? Korleis likte du det? Heldt du fram med bruken? Bruker du i dag? Kvifor/kvifor ikkje?

Kan du beskrive ein typisk kjøpsituasjon?

Kva for relasjon har du til den du kjøper med? Korleis fekk du vite kven du kunne kjøpe av?

Vennar

Har du vennar som ikkje røyker hasj?

Visste dei at du røykte? Kva (trur du) dei meinte om det?

Hadde hasjrøykinga nokon fylgjer for forholdet ditt til vennar? Meir/mindre/annleis kontakt med nokon av dei pga hasj?

Har du nokon gong vore uroa over nokon av vennane/kjenningane dine sin bruk? Kva var det evt. som gjorde deg uroleg? Evt. Kva var det med deira bruksmønster som gjorde at du synest dette var greitt?

Familie

Kjenner nokon i familien din til at du røykte hasj? Kven? Kva var reaksjonane deira på dette? Korleis ville dei ha reagert om dei fekk vite om det?

Hadde hasjrøykinga nokon fylgjer for forholdet ditt til familien?

Har du opplevd at folk har endra måten å sjå på og oppføre seg på overfor deg, fordi dei har fått vite at du røykjer hasj?

Positive opplevingar med dette? Negative?

Påverka hasjrøykinga studiane/arbeidet ditt på nokon måte?

Gjorde du nokre tilpassingar i studie-/jobbsituasjonen din?

(Endra arbeidstid? Fråver? Endra resultat? Studiane/jobben vart meir eller mindre viktig?)

Har du sjølv nokon gong uroleg for din eigen bruk? Korleis?/Kvifor/kvifor ikkje?

Kan du fortelje om **kva var det som gjorde at du trappa ned eller slutta** å røyke hasj?

Vanskeleg å få tak i? Jobb-/studiemessige grunnar? Samanheng med at det er illegalt? Sjølvbilete/identitet? Av familiære grunnar? Sosiale grunnar?

Helseplager; fysisk/psykisk?

Var det å trappe ned/slutte eit medvite val?

Kan du fortelje om **korleis du trappa ned/slutta** å røyke hasj?

Kan du beskrive prosessen fram mot å redusere røykinga/slutte? Nedtrapping eller slutta brått? Kor lenge gjekk det frå du bestemte deg for å slutte til du brukte hasj siste gong?

Snakka du med legen din om hasjbruken og fekk råd i høve til det å slutte? Fekk du i så fall nokon medisinar som skulle hjelpe i samband med det å slutte?

Førte det å trappe ned/slutte med hasj til nokon endringar for deg?

Kan du beskrive korleis skilnaden mellom å vere "røykar" og å ikkje vere det har vore for deg? Nokon endringar i høve til kven du er saman med/vennar?

Endra bruken av alkohol og tobakk seg i perioden då du slutta med hasj?

Er det noko som er "problematisk bruk" eller "misbruk" av hasj? Kva er det evt som gjer at noko kan karakteriserast som problematisk bruk/misbruk?

Noko du ønskjer å fortelje som vi ikkje har vore innom?